



Rapport
2023:10

Spørsmål til Skole-Norge

Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere våren 2023

Ann Cecilie Bergene, Ørjan Arnevig Samuelsen, Stephan Daus,
Rønnaug Lyckander, Karl Solbue Vika og Torstein de Besche

NIFU

Rapport
2023:10

Spørsmål til Skole-Norge

Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere våren 2023

Ann Cecilie Bergene, Ørjan Arnevig Samuelsen, Stephan Daus,
Rønnaug Lyckander, Karl Solbue Vika og Torstein de Besche

Rapport 2023:10

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21206

Oppdragsgiver Utdanningsdirektoratet
Adresse Postboks 9359, Grønland, 0135 Oslo

Fotomontasje NIFU

ISBN 978-82-327-0605-1
ISSN 1892-2597 (online)



Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har en rammeavtale for 2021–2025 med Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre halv-årlige spørreundersøkelser rettet mot skoler og skoleeiere. Undersøkelsene er kjent som Utdanningsdirektoratets spørringer.

Temaene for de enkelte undersøkelsene avtales fra gang til gang, og skal dekke Utdanningsdirektoratets kunnskapsbehov til enhver tid. Resultatene fra undersøkelsene offentliggjøres i NIFUs ordinære rapportserie, og foreligger nedlastbart i PDF-format på Utdanningsdirektoratets og NIFUs hjemmesider.

I spørringen gjennomført våren 2023 inngår fire respondentgrupper som er spurt om i alt 5 ulike temaer. Rapporten er i første rekke en tabellrapport, hvor det i liten grad gjøres mer inngående analyser. Det er ikke skrevet noe samlet sammendrag for denne rapporten, men leseren henvises til oppsummeringene ved slutten av hvert kapittel.

Prosjektleder for Utdanningsdirektoratets spørringer til Skole-Norge er Ann Cecilie Bergene, og hun har skrevet rapporten sammen med Ørjan Arnevig Samuelsen, Stephan Daus, Rønnaug Lyckander, Karl Solbue Vika og Torstein de Besche. Jens Brandi Grøgaard har kvalitetssikret rapporten. Kontaktperson hos Utdanningsdirektoratet er Sahra Ali Abdullahi Torjussen.

Vi takker 385 grunnskoler, 101 videregående skoler, 98 kommuner og elleve fylkeskommuner som har tatt seg tid til å besvare undersøkelsen, i konkurranse med mange andre viktige gjøremål.

Oslo, 12.06.2023

Vibeke Opheim
direktør

Cay Gjerustad
forskningsleder

Innhold

1	Innledning.....	7
2	Beskrivelse av utvalg og gjennomføring.....	8
2.1	Overordnet om bakgrunnsvariabler.....	9
2.2	Overordnet om antall respondenter og svarprosent.....	11
2.3	Grunnskoleutvalget: 43,7 prosent deltakelse.....	12
2.4	Videregåendeutvalget: 51 prosent deltakelse.....	16
2.5	Kommuneutvalget: 53,8 prosent deltakelse.....	19
2.6	Representativitet og gjennomføring.....	21
2.7	Hvem svarer på undersøkelsen?.....	22
3	Innføring av nye læreplaner.....	24
3.1	Følger private skoler de nye læreplanene?.....	25
3.2	Bruk av læreplaner.....	26
3.3	Nyttigheten av støtteressurser.....	35
3.4	Oppsummering.....	40
4	Læremidler i skolen.....	41
4.1	Hvilke ressurser brukes i opplæringen i skolen?.....	41
4.2	Brukes Utdanningsdirektoratets veiledere?.....	48
4.3	Innkjøp av nye læremidler.....	53
4.4	Digitale og trykte læremidler.....	58
4.5	Oppsummering.....	65
5	Informasjon og støtte i kvalitetsutvikling i skolen.....	66
5.1	Nytten av ulike informasjonskilder og verktøy.....	66
5.2	Skoleeiers føringer i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen.....	78
5.3	Lokalt kvalitetsutviklingsarbeid.....	80
5.4	Oppsummering.....	84

6	Læreplasser	85
6.1	Fylkenes vurdering av tilgang på læreplasser.....	85
6.2	Utfordringer i særskilte fag.....	87
6.3	Fylkenes tiltak for å øke tilgangen til læreplasser.....	88
6.4	Oppsummering.....	94
7	Evaluering av fagfornyelsen	95
7.1	Roller og ansvar.....	95
7.2	Planer og strategier.....	103
7.3	Kompetanseheving.....	108
7.4	Støtteressurser.....	111
7.5	Synspunkter på læreplanverket og prosessen.....	114
7.6	Utfordringer knyttet til arbeidet med fagfornyelsen.....	119
7.7	Innføringen av de tverrfaglige temaene.....	121
7.8	Oppsummering.....	123
	Tabelloversikt	126
	Figuroversikt	129

1 Innledning

NIFU har gjennomført halvårlige spørreundersøkelser blant skoleledere og skoleeiere på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet siden 2009. Denne undersøkelsen er nummer tretti i rekken. Undersøkelsen har fire målgrupper: skoleledere ved grunnskoler og videregående skoler, og kommuner og fylkeskommuner som skoleeiere. Hver spørring er dokumentert gjennom en egen rapport med tittelen «Spørsmål til Skole-Norge». Undersøkelsen våren 2023 ble gjennomført i perioden 14. mars til 27. april. Antall tema som inngår i undersøkelsene varierer fra gang til gang, og noen tema gjentas med jevne mellomrom. I alt inngikk fem temaer i vårens undersøkelse. Et ytterligere tema, bekymringsfullt fravær, er behandlet i en egen rapport. En oversikt over temaene i denne rapporten, og hvilke av gruppene de har gått til, vises i Tabell 1.1. Temaene presenteres i hvert sitt kapittel i rapporten.

Tabell 1.1 Tema og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer våren 2023

Tema	Grunnskole	Videregående	Kommune	Fylkeskommune
Innføring av nye læreplaner	x	x	x	x
Læremidler i skolen	x	x	x	x
Behov for informasjon og støtte til kvalitetsutvikling i skolen	x	x	x	x
Læreplasser				x
Evaluering av fagfornyelsen	x	x	x	x

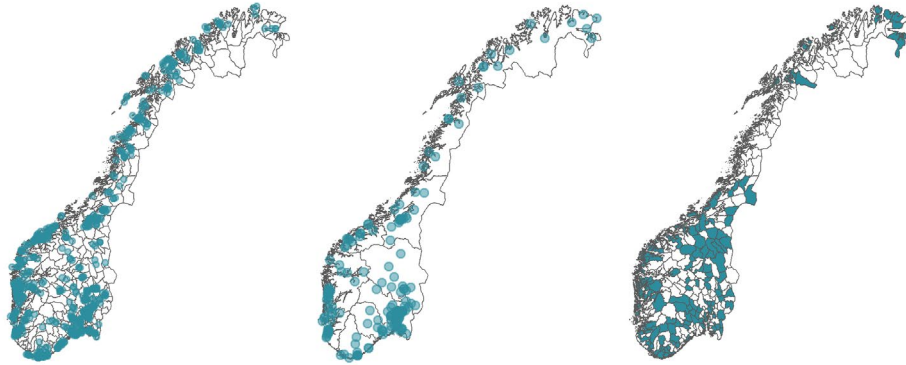
Dette er i stor grad en deskriptiv rapport, med mange tabeller og figurer. Siden vi ikke oppgir desimaler i tabeller og figurer, vil ikke alltid prosentandeler summere seg nøyaktig til 100. Vær oppmerksom på at i enkelte analyser er gruppene små. Vi rapporterer primært på observerte forskjeller som er statistisk signifikante ifølge Pearsons kji-kvadrattest (5-prosentnivå), og vi har valgt å omtale slike forskjeller som «betydelige».

2 Beskrivelse av utvalg og gjennomføring

Utdanningsdirektoratets spøringer gjennomføres som regel to ganger hvert år. For å redusere belastningen på sektoren er undersøkelsen organisert som en utvalgsundersøkelse. Siden det har skjedd endringer i kommunestrukturen og skoler slås sammen, legges ned og opprettes ble utvalgene trukket på nytt i 2023. Grunnskolene er delt inn i tre utvalg, mens videregående skoler og kommuner er fordelt på to. Skoleledere i grunnskolen mottar normalt ikke undersøkelsen oftere enn hvert halvannet år, men skoleledere i videregående og skoleeier kommune får undersøkelsen en gang i året. Fylkeskommunene og Oslo som skoleeier for grunnskolen deltar i undersøkelsen hver gang.

Utvalgene er trukket for å sikre geografisk representativitet og at alle skoletyper skal være med i alle utvalg. Grunnskoleutvalgene er trukket tilfeldig til de tre utvalgene, stratifisert etter fylke og skoleslag (rene grunnskole, 1.-10.-skoler og rene ungdomsskoler). Videregående skoler og kommuner er trukket tilfeldig til to utvalg stratifisert etter fylke. Merk at noen typer skoler på forhånd er tatt ut av populasjonen, og dermed også av utvalget. Dette gjelder 1) skoler for elever med spesielle behov 2) skoler med læreplaner og organisering som skiller seg sterkt fra ordinære skoler, som for eksempel internasjonale skoler, og 3) skoler med svært få elever, det vil si fem eller færre. Det er ved tidligere anledninger forsøkt å invitere slike skoler, men tilbakemeldingene har i de fleste tilfellene vært at spørsmålene i undersøkelsen ikke er relevante.

Figur 2.1 viser den geografiske beliggenheten og spredningen til henholdsvis grunnskoler, videregående skoler og kommuner som ble invitert til å besvare vårens undersøkelse.



Figur 2.1 Den geografiske beliggenheten til inviterte grunnskoler, videregående skoler og kommuner.

Når det gjelder fylkeskommunene besvarte alle elleve vårens undersøkelse.

2.1 Overordnet om bakgrunnsvariabler

Som nevnt er dette hovedsakelig en deskriptiv rapport hvor vi undersøker forskjeller mellom respondenter basert på ulike bakgrunnsvariabler eller kjennetegn. Alle spørsmålene krysses med respondentgruppene, som består av skoleleder grunnskole, skoleleder videregående, skoleeier kommune og skoleeier fylkeskommune. Videre undersøkes svarfordelingen til hver respondentgruppe på ulike bakgrunnsvariabler, som vist i Tabell 2.1.

Firedelt skoletype er svarfordelingen fordelt på barneskoler, ungdomsskoler, 1.-10.-skoler og videregående skoler. Femdelte skoletype skiller i tillegg ut barneskoler som kun har 1.-4. trinn, men denne bakgrunnsvariabler rapporteres det sjeldent på fordi gruppen er så liten. Videre har vi grunnskolestørrelse, som deler grunnskolene inn i tre størrelser: under 100 elever, mellom 100 og 299 elever, og over 300 elever. Vi har to bakgrunnsvariabler som gjelder bare for videregående. Type videregående er svarene fordelt på skoler som kun har studieforbereidende utdanningsprogram, har både studieforbereidende- og yrkesfaglige utdannings-

program, og skoler som bare har yrkesfaglige utdanningsprogram. Den andre variabelen er videregåendestørrelse, som skiller mellom skoler med under 250 elever, mellom 250 og 599 elever, og over 600 elever. Den siste skolerelaterte variabelen er skolestørrelse. Her deles skolene inn i de minste, de mellomste og de største, basert på de respektive skolestørrelsesvariablene for grunnskoler og videregående. Altså vil gruppen av de minste skolene bestå av grunnskoler med mindre enn 100 elever og videregående skoler med mindre enn 250 elever.

Når det gjelder geografiske kjennetegn har vi for det første landsdel. For å beholde historikken, og unngå for store geografiske områder, har vi valgt å fortsatt ta utgangspunkt i fylkene før regionreformen i 2020. De ulike landsdelene består av følgende tidligere fylker: *Oslo-området*: Oslo og Akershus, *Øst-Norge*: Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark, *Sør- og Vest-Norge*: Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, *Midt- og Nord-Norge*: Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark.

For det andre undersøkes variasjoner fordelt på fylkene etter regionreformen. For grunnskoler, videregående skoler og kommuner ser vi også på forskjeller mellom kommuner, og skoler i kommuner av ulik størrelse. Kommunene deles inn i tre kategorier: mindre enn 3 000 innbyggere, mellom 3 000 og 9 999 innbyggere, og 10 000 eller flere innbyggere.

Til slutt ser vi på forskjeller mellom kommuner av ulik sentralitet, og på skoler som ligger i kommuner med ulik sentralitet. Sentralitetsindeksen er hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Dette er en indeks som klassifiserer kommuner etter tilgangen på arbeidsplasser og servicefunksjoner, hvor høyere verdier indikerer høyere sentralitet. SSB har i utgangspunktet delt kommunene inn i seks intervaller, hvor intervallene ble laget slik at det ikke skulle bli for få innbyggere i en enkelt gruppe. For å presentere mer oversiktlige tabeller og figurer har vi slått sammen intervallene til tre kategorier: mest sentrale, mellomsentrale og minst sentrale.

Tabell 2.1 Bakgrunnsvariabler for respondentgruppene

Tema	Grunnskole	Videregående	Kommune	Fylkeskommune
Respondenttype	X	X	X	X
Skoletype 4-delt	X	X		
Skoletype 5-delt	X	X		
Størrelse grunnskole	X			
Type videregående		X		
Størrelse videregående		X		
Skolestørrelse	X	X		
Landsdel	X	X	X	X
Fylke	X	X	X	
Kommunestørrelse	X	X	X	
Sentralitetsindeks	X	X	X	

2.2 Overordnet om antall respondenter og svarprosent

Tabell 2.2 viser bruttoutvalg og status fordelt på respondentgruppene skoleleder grunnskole, skoleleder videregående, skoleeier kommune og skoleeier fylkeskommune. Kategorien *godkjent* henviser her til de respondentene som har gjennomført hele undersøkelsen. *Godkjent – noen svar* henviser til respondenter som ikke har fullført, men svart på minst 30 prosent av spørsmålene i sin gruppe. *Ikke godkjent – noen svar* er dermed de respondentene som har svart på mindre enn 30 prosent. Disse tas ut av datamaterialet for å unngå at eksempelvis respondenter som kun klikker seg gjennom de første sidene uten å besvare undersøkelsen inkluderes, og for å unngå en kunstig høy svarprosent. Den nest siste kategorien består av dem som *ikke har svart*. Kategorien *frafalt* henviser til de respondentene som aktivt har gitt beskjed om at de ikke ønsker eller har anledning til å svare.

Tabell 2.2 Bruttoutvalg og status etter respondentgruppe, antall

Respondent	Gjennomført N	Noen svar – godkjent N	Noen svar - ikke godkjent N	Ikke svart N	Frafalt N	Total N
Skoleeier fylke	11	0	0	0	0	11
Skoleeier kommune	91	7	30	54	0	182
Skoleleder grunnskole	357	28	85	408	3	881
Skoleleder videregående	93	8	18	78	1	198
Total	552	43	133	540	4	1272

For å gi et bilde av gruppen *ikke godkjent – noen svar* viser Tabell 2.3 maksimalt antall svar for hver respondentgruppe, samt gjennomsnitt og median for både ekskluderte og inkluderte respondenter.

Tabell 2.3 Sammenlikning, godkjente og ikke godkjente svar

Respondent	Godkjent	Gjennomsnitt	Median	Maks
Skoleeier fylke	Godkjent	184,5	192	202
Skoleeier kommune	Ikke godkjent	4,5	0	50
Skoleeier kommune	Godkjent	162,3	167	196
Skoleleder grunnskole	Ikke godkjent	4,5	0	248
Skoleleder grunnskole	Godkjent	232,4	241	265
Skoleleder videregående	Ikke godkjent	3,3	0	70
Skoleleder videregående	Godkjent	222,9	231	256

Tabellen viser at respondentene som ikke ble godkjent har avgitt svært få svar sammenliknet med gjennomsnittet for de som ble godkjent i sin gruppe. Videre

viser analyser at det ikke er noe systematikk i hvor disse avslutter undersøkelsen. Det er rimelig å anta at resultatene ikke ville blitt endret ved en eventuell inklusjon.

Endelig svarprosent relatert til bruttoutvalg og populasjon er vist i Tabell 2.4. Populasjonstallene for grunnskoler, videregående skoler og kommuner er hentet fra Nasjonalt skoleregister (NSR).

Tabell 2.4 Bruttoutvalg, populasjon (antall) og svarprosent

	Skoleleder grunnskole	Skoleleder videregående	Skoleeier kommune	Skoleeier fylke
Bruttoutvalg	881	198	182	11
Maks populasjon	2656	391	357	11
Godkjente svar	385	101	98	11
Svarprosent bruttoutvalg	43,7	51,0	53,8	100
Andel populasjon deltatt	14,5	25,8	27,5	100

2.3 Grunnskoleutvalget: 43,7 prosent deltakelse

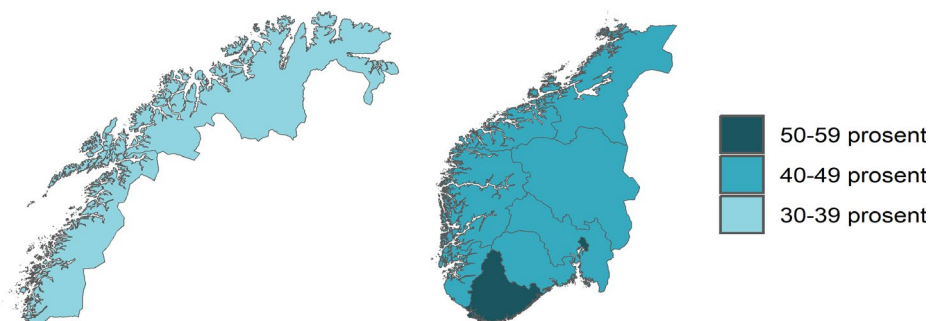
Fra en populasjon på 2 656 ordinære grunnskoler ble 881 invitert til å besvare undersøkelsen. Av disse gjennomførte 357 hele undersøkelsen, mens 113 besvarte deler av den. Av de som delvis besvarte undersøkelsen hadde 28 nok svar til å bli inkludert. Dermed blir det totale antallet grunnskoler i undersøkelsen 385. Det er 408 som ikke har åpnet eller svart på undersøkelsen, mens 3 skoleledere aktivt ga beskjed om at de ikke ønsket å delta.

Svarprosenten for denne gruppen har vært varierende de siste årene. Før pandemien deltok rundt 55 prosent av grunnskolene. Undersøkelsene gjennomført under pandemien må ses på som unntak, hvor vi både hadde gjennomføringer med unormalt høy og lav deltakelse. Etter pandemien har deltakelsen blant grunnskoler stabilisert seg på under 45 prosent. Denne gjennomføringen har derfor en noe lavere deltakelse enn de foregående. Vi skulle gjerne sett at flere deltok. Det ville gjort funnene i denne rapporten sikrere.

Tabell 2.5 viser hvordan utvalget var sammensatt etter fylke, populasjon, bruttoutvalg og hvilken svarprosent som ble oppnådd. Svarprosenten varierer noe mellom fylkene (se også Figur 2.2). Den høyeste svarprosenten finner vi i Oslo, hvor 56,2 prosent av skolelederne besvarte undersøkelsen. Særlig Nordland, og Troms og Finnmark skiller seg ut ved en særlig lav deltakelse blant grunnskolene. Både i Nordland og i Troms og Finnmark har kun 33,9 prosent deltatt. For øvrig er deltakelsen over 41 prosent for samtlige fylker.

Tabell 2.5 Populasjon, bruttoutvalg (antall) og svarprosent grunnskoler etter fylke

Fylke	Populasjon N	Utvalg N	Antall svar N	Svarprosent %
Agder	175	58	30	51,7
Innlandet	218	72	35	48,6
Møre og Romsdal	177	59	26	44,1
Nordland	178	59	20	33,9
Oslo	147	48	27	56,2
Rogaland	236	79	34	43,0
Troms og Finnmark	186	62	21	33,9
Trøndelag	247	82	36	43,9
Vestfold og Telemark	201	66	28	42,4
Vestland	382	127	56	44,1
Viken	509	169	72	42,6
Totalt	2656	881	385	43,7

**Figur 2.2 Svarprosent grunnskoler etter fylke, antall i utvalget vist per fylke**

I Tabell 2.6 og Tabell 2.7 vises svarprosent for grunnskolene sortert på henholdsvis landsdel og skoletype, og landsdel og skolestørrelse. Tabell 2.6 viser at svarprosenten totalt sett er relativ lik mellom barneskoler, 1.-10.-skoler og Ungdomsskoler. Når det gjelder landsdel totalt er svarprosenten høyest blant skolene

lokalisert i Oslo-området, fulgt av Sør- og Vest-Norge og Øst-Norge. Svarprosenten er klart lavere i Midt- og Nord-Norge.

Tabell 2.6 Svarprosent grunnskole etter landsdel og skoletype

Landsdel	Barneskole %	Ungdomsskole %	1.-10.-skoler %	Totalt %
Oslo-området	50,6	48,5	45,5	49,3
Øst-Norge	41,7	48,9	43,2	43,4
Sør- og Vest-Norge	46,4	40,7	45,3	45,2
Midt- og Nord-Norge	37,1	39,1	38,5	37,9
Totalt	44,1	44,5	42,2	43,7

Tabell 2.7 viser videre at deltakelsen er noe lavere blant de minste og mellomstore skolene i forbindelse med denne gjennomføringen, sammenliknet med de største skolene. Dette hovedbildet gjelder også innad i de fleste landsdeler. Unntak er Oslo-området, men her er det kun fem skoler i kategorien med under 100 elever.

Tabell 2.7 Svarprosent grunnskole etter landsdel og skolestørrelse

Landsdel	Under 100 %	100-299 %	300 og over %	Totalt %
Oslo-området	71,4	60,6	43,6	49,3
Øst-Norge	48,1	37,7	50,9	43,4
Sør- og Vest-Norge	49,0	40,5	49,4	45,2
Midt- og Nord-Norge	34,1	39,7	43,2	37,9
Totalt	44,0	41,3	46,8	43,7

Tabell 2.8 og Tabell 2.9 viser hvordan nettoutvalget, altså de grunnskolene som har deltatt i undersøkelsen, er sammensatt etter landsdel, skoletype og skolestørrelse, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler.

Tabell 2.8 Sammensetning av nettutvalg grunnskoler etter landsdel og skoletype sammenliknet med populasjonen

Landsdel	Barne- skole utvalg %	Barne- skole po- pulasjon %	Ung- domskole utvalg %	Ung- domskole popula- sjon %	1.-10.- skole utvalg %	1.-10.- skole popula- sjon %	Totalt utvalg %	Totalt popu- lasjon %
Oslo- området	10,4	9,3	4,2	3,7	2,6	2,3	17,1	15,4
Øst- Norge	15,1	15,4	5,7	5,3	4,2	4,4	24,9	25,1
Sør- og Vest- Norge	23,4	21,9	5,7	6,2	8,8	8,4	37,9	36,5
Midt- og Nord- Norge	8,6	10,1	2,3	2,7	9,1	10,2	20,0	23,0
Total	57,4	56,7	17,9	17,9	24,7	25,4	100,0	100,0

Tabell 2.8 viser at det generelt er små forskjeller mellom nettutvalget og populasjonen når vi ser på totalen for den enkelte skoletype. Forskjellen er på mindre enn 1 prosentpoeng for alle skoletyper. Ser vi på landsdel er også forskjellene generelt små. Det er en liten underrepresentasjon av grunnskoler fra Midt- og Nord-Norge på 3 prosentpoeng, dette er også det største avviket mellom utvalg og populasjon. Alt i alt er det svært små forskjeller innad i hver landsdel mellom utvalg og populasjon.

Tabell 2.9 Sammensetning av nettutvalg grunnskoler etter landsdel og skolestørrelse sammenliknet med populasjonen

Landsdel	Under 100 ut- valg %	Under 100 popu- lasjon %	100- 299 ut- valg %	100-299 popula- sjon %	300 og over ut- valg %	300 og over po- pulasjon %	Totalt utvalg %	Totalt popula- sjon %
Oslo- områ- det	1,3	0,7	5,2	4,3	10,6	10,4	17,1	15,4
Øst- Norge	6,5	5,4	11,2	12,2	7,3	7,5	24,9	25,1
Sør- og Vest- Norge	12,2	10,1	15,6	15,9	10,1	10,5	37,9	36,5
Midt- og Nord- Norge	7,8	9,8	8,1	8,4	4,2	4,8	20,0	23,0
Total	27,8	26,0	40,0	40,9	32,2	33,1	100,0	100,0

Når det gjelder skolestørrelse viser Tabell 2.9 at deltakelsen er svært nære det vi finner i populasjonen. Det største avviket vi finner er for skoler med mindre enn 100 elever, som har en overrepresentasjon på 1,8 prosentpoeng.

Tabell 2.10 indikerer at fordelingen i nettutvalget mellom offentlig og privat eierskap og målform korresponderer godt med fordelingen i populasjonen.

Tabell 2.10 Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter eierskap og målform

Type	Populasjon %	Nettutvalg %
Offentlig	91,1	90,4
Privat	8,9	9,6
Bokmål	85,8	86,5
Nynorsk	14,2	13,5

2.4 Videregåendeutvalget: 51 prosent deltakelse

I utgangspunktet ble 198 videregående skoler invitert til undersøkelsen. Utvalget er hentet fra en populasjon bestående av 391 skoler. Totalt 101 besvarelser ble godkjent, 97 skoler svarte ikke på undersøkelsen eller hadde for få svar, og ingen oppga at de ikke ønsket å delta. Dette gir en svarprosent på 51. Med noen få unntak under pandemien har svarprosenten variert mellom 60 og 65 prosent siden 2018. Svarprosenten ved denne gjennomføringen er altså en del lavere enn det vi vanligvis oppnår.

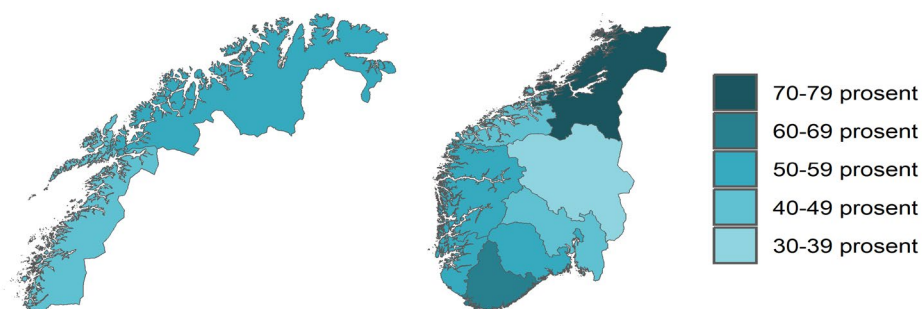
Tabell 2.11 oppsummerer populasjonen og utvalget sortert på fylke samt hvilken svarprosent som ble oppnådd.

Tabell 2.11 Populasjon, bruttutvalg (antall) og svarprosent videregående skoler etter fylke

Fylke	Populasjon N	Utvalg N	Antall svar N	Svarprosent %
Agder	25	13	8	61,5
Innlandet	28	14	5	35,7
Møre og Romsdal	23	12	5	41,7
Nordland	21	11	5	45,5
Oslo	36	18	10	55,6
Rogaland	38	19	10	52,6
Troms og Finnmark	26	13	7	53,8
Trøndelag	39	20	14	70,0
Vestfold og Telemark	26	13	7	53,8
Vestland	54	27	14	51,9
Viken	75	38	16	42,1
Totalt	391	198	101	51,0

Svarprosenten for de videregående skolene varierer betydelig mellom fylkene (se også Figur 2.3). Samtlige fylker, med unntak av Innlandet, har en deltakelse på

over 41 prosent. Bare 35,7 prosent av skolene i Innlandet valgte å delta, mens i Agder oppnådde vi en svarprosent på 61,5 og i Trøndelag 70 prosent.



Figur 2.3 Svarprosent videregående skoler etter fylke samt antall vgs i utvalget per fylke

Tabell 2.12 viser at forskjellene mellom populasjon og utvalg for de tre ulike typene videregående skoler til dels er ganske store. Kombinerte skoler er underrepresentert med 13,4 prosentpoeng. Dette skyldes imidlertid at mange skoler som er registrert som yrkesfag egentlig er kombinerte. Totalt sett finner vi også et avvik på 13,2 prosentpoeng for rene yrkesfagskoler, med størst forskjell i representativitet i Sør- og Vest-Norge. Når det gjelder landsdel er det ikke avvik for Osloområdet og Sør- og Vest-Norge, mens Midt- og Nord-Norge er litt overrepresentert og Øst-Norge er litt underrepresentert.

Tabell 2.12 Sammensetning av nettoutvalg videregående skole etter landsdel og skoletype sammenliknet med populasjonen

Landsdel	Stu- diespes utvalg %	Studiespes populasjon %	Kombi- nert ut- valg %	Kombi- nert po- pulasjon %	Yrkes- faglig utvalg %	Yrkesfag- lig popu- lasjon %	Totalt utvalg %	Totalt popula- sjon %
Oslo-om- rådet	8,9	7,4	8,9	11,3	1,0	0,3	18,8	19,0
Øst-Norge	5,0	4,9	11,9	17,7	2,0	0,8	18,8	23,3
Sør- og Vest- Norge	6,9	8,5	19,8	24,9	9,9	2,3	36,6	35,6
Midt- og Nord- Norge	3,0	2,8	18,8	19,0	4,0	0,3	25,7	22,1
Total	23,8	23,6	59,4	72,8	16,8	3,6	100,0	100,0

Tabell 2.13 viser at det er små avvik mellom utvalg og populasjon når det gjelder skolestørrelse. Skolene med mellom 250 og 599 elever er svakt overrepresentert, mens skolene med mer enn 600 elever svakt underrepresentert. Ser vi innad i landsdelene er imidlertid ikke avvikene særlig store.

**Tabell 2.13 Sammensetning av nettoutvalg videregående etter landsdel og skole-
størrelse sammenliknet med populasjonen**

Landsdel	Under 250 ut- valg %	Under 250 popu- lasjon %	250-599 utvalg %	250-599 popula- sjon %	600 og over ut- valg %	600 og over po- pulasjon %	Totalt utvalg %	Totalt po- pulasjon %
Oslo-om- rådet	2,0	2,3	8,9	8,2	7,9	8,4	18,8	18,9
Øst-Norge	8,9	8,7	6,9	7,2	3,0	7,4	18,8	23,3
Sør- og Vest- Norge	14,9	14,1	13,9	13,3	7,9	8,2	36,6	35,8
Midt- og Nord- Norge	10,9	9,5	7,9	8,2	6,9	4,3	25,7	22,0
Total	36,6	34,5	37,6	36,8	25,7	28,4	100,0	100,0

Tabell 2.14 indikerer at fordelingen i nettoutvalget når det gjelder offentlig og privat eierskap korresponderer ganske godt med fordelingen i populasjonen. Vi ser en svak overrepresentasjon av offentlige skoler, og en svak underrepresentasjon av private skoler, i utvalget sammenliknet med populasjonen. Når det gjelder målform finner vi relativt små forskjeller.

Tabell 2.14 Sammensetning av nettoutvalg videregående skoler etter organisering og målform

Type	Populasjon %	Nettutvalg %
Offentlig	78,0	71,3
Privat	22,0	28,7
Bokmål	83,1	84,2
Nynorsk	16,9	15,8

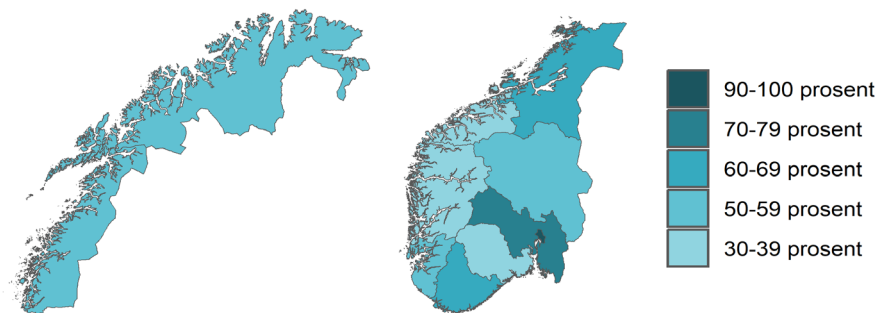
2.5 Kommuneutvalget: 53,8 prosent deltakelse

Det var totalt 182 inviterte kommuner i vårens spørring, hvorav 98 besvarte undersøkelsen helt eller delvis. Dette gir en deltakelse på 53,8 prosent. Tidligere år har svarprosent vært på rundt 60, med unntak av ekstraspørringen om koronasituasjonen. Dette er med andre ord litt mindre deltakelse enn hva vi normalt oppnår. Totalt 37 kommuner besvarte deler av undersøkelsen, men 30 av disse svarte på for få spørsmål til å inkluderes.

Tabell 2.15 Populasjon, bruttutvalg (antall) og svarprosent kommuner etter fylke

Fylke	Populasjon N	Utvalg N	Antall svar N	Svarprosent %
Agder	25	13	8	61,5
Innlandet	46	23	12	52,2
Møre og Romsdal	26	13	5	38,5
Nordland	41	21	11	52,4
Oslo	1	1	1	100,0
Rogaland	23	12	7	58,3
Troms og Finnmark	40	20	10	50,0
Trøndelag	38	19	13	68,4
Vestfold og Telemark	23	12	4	33,3
Vestland	43	22	7	31,8
Viken	51	26	20	76,9
Totalt	357	182	98	53,8

Tabell 2.15 viser hvordan utvalget var sammensatt etter fylke, populasjon, bruttutvalg og hvilken svarprosent som ble oppnådd. I nesten samtlige fylker har over 50 prosent av de inviterte kommunene svart. Møre og Romsdal, Vestfold og Telemark, og Vestland skiller seg ut med en deltakelse på under 39 prosentpoeng (se også Figur 2.4).



Figur 2.4 Svarprosent kommuner etter fylke, antall i utvalget vist per fylke

Tabell 2.16 viser at svarprosenten varierer lite etter kommunestørrelse og landsdel, med unntak av Oslo-området som har en klart høyere deltakelse. Innad i landsdelen er det særlig de minste kommunene i Sør- og Vest-Norge som peker seg ut med særlig lav deltakelse, fulgt av de mellomstore kommunene i Sør- og Vest-Norge.

Tabell 2.16 Svarprosent kommuner etter landsdel og innbyggertall

Landsdel	Under 5000 %	5000 til 19 999 %	Mer enn 20 000 %	Totalt %
Oslo-området		80,0	100,0	88,9
Øst-Norge	48,1	66,7	54,5	54,7
Sør- og Vest-Norge	31,8	46,4	70,0	45,0
Midt- og Nord-Norge	53,7	62,5	66,7	56,7
Totalt	46,7	57,8	67,9	53,8

Tabell 2.17 viser landsdel og innbyggertall for kommunene som deltok i undersøkelsen (nettutvalget) sammenliknet med alle kommuner i Norge (populasjonen). Fordelingen av kommunene som har besvart undersøkelsen avviker lite fra det vi finner i populasjonen. Ser vi på totalen for landsdelene, er forskjellene svært små. Det største avviket er en underrepresentasjon av kommuner i Sør- og Vest-Norge på 5,2 prosentpoeng. Innad i landsdelene er de fleste forskjellene mellom utvalg

og populasjon på mindre enn tre prosentpoeng. Forskjellene er større blant de minste kommunene i Sør- og Vest-Norge.

Tabell 2.17 Sammensetning av nettutvalg kommuner etter landsdel og innbyggertall sammenliknet med populasjonen

Landsdel	Under 5000 utvalg %	Under 5000 populasjon %	5000 til 19 999 utvalg %	5000 til 19 999 populasjon %	Mer enn 20 000 utvalg %	Mer enn 20 000 populasjon %	Totalt utvalg %	Totalt populasjon %
Oslo-området	0	0,3	4,1	2,2	4,1	3,1	8,2	5,6
Øst-Norge	13,3	12,9	10,2	8,7	6,1	6,7	29,6	28,3
Sør- og Vest-Norge	7,1	14,0	13,3	13,4	7,1	5,3	27,6	32,8
Midt- og Nord-Norge	22,4	21,8	10,2	8,7	2,0	2,8	34,7	33,3
Total	42,9	49,0	37,8	33,1	19,4	17,9	100,0	100,0

2.6 Representativitet og gjennomføring

Spørringene ble gjennomført i perioden 14. mars til 27. april. Undersøkelsen ble distribuert elektronisk til alle de fire målgruppene, og det ble gitt i alt fire purringer, omtrent én per uke. Vi har ikke fått henvendelser om tekniske problemer i forbindelse med gjennomføringen.

Spørreskjemaet ble utarbeidet i et samarbeid mellom Utdanningsdirektoratet og NIFU. Utdanningsdirektoratet utarbeidet førsteutkast. NIFU kom med forslag til endringer knyttet til *utformingen* av spørsmålene, men lot det i hovedsak være opp til oppdragsgiver selv bestemme *innholdet* i disse. Spørsmålene ble også pilotert og gjennomgått av en referansegruppe bestående av representanter fra målgruppene.

Svarprosentene er også ved denne gjennomføringen noe lavere blant skoleledere i grunnskolen enn det som har blitt oppnådd i tidligere gjennomføringer. For videregående skoler og kommuner er det noe variasjon i svarprosent mellom grupper. Her er imidlertid en viktig faktor at enkelte grupper, særlig når det brytes ned på fylkesnivå, er relativt små, slik at deltakelsen til den enkelte kommune og videregående skole kan påvirke svarprosenten mye. Sammenlikninger mellom utvalg og populasjon avslørte samlet sett ingen alvorlige avvik, med unntak av en underrepresentasjon av kombinerte videregående skoler og en overrepresentasjon av yrkesfaglige videregående skoler. Vi vurderer derfor representativiteten som tilstrekkelig god.

Det er også viktig å påpeke at vi ikke kan vite årsakene til at enkelte velger å ikke besvare undersøkelsen, selv om vi gjør analyser av representativitet på utvalgte variabler (som skoletype og kommunestørrelse). Det er også viktig å påpeke at vi bare kan si noe om representativiteten for variabler vi har observert. Dette

gjelder utvalgsundersøkelser generelt. Som alltid bør resultatene tolkes med en viss varsomhet.

2.7 Hvem svarer på undersøkelsen?

For å få mer kunnskap om hvem som besvarte undersøkelsen, ba vi skolelederne og skoleeierne oppgi dette. Fordelingen vises i Tabell 2.18. Ved nesten alle grunnskolen og de videregående skolene var rektor involvert i besvarelsen, men en noe større andel av disse delegerer oppgaven med å besvare undersøkelsen ved ungdomsskoler, og særlig på videregående skoler. Ved svært få skoler var inspektør, assisterende rektor og avdelingsleder også med, enten i tillegg til eller i stedet for, rektor. Ved de videregående skoler og barneskoler spiller også avdelingsleder en noe større rolle i utfyllingen enn ved ungdomsskoler og 1.-10.-skoler, mens på ungdomsskolene og videregående er assisterende rektor i større grad involvert sammenliknet med de andre skolene. Det at skolene kunne krysse av for mer enn ett alternativ gjør at summen overstiger 100 prosent.

Tabell 2.18 'Hvem svarer på vegne av skolen?', flere kryss mulig

Hvem svarer?	1.-10.-skoler %	Barneskole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Total %
Rektor	96,8	95,0	94,2	95,0	95,3
Assisterende rektor	2,1	2,3	2,9	4,0	2,7
Inspektør	2,1	1,4	2,9	3,0	2,1
Avdelingsleder	1,1	2,7	1,4	5,0	2,7
Annen funksjon	1,1	0,5	2,9	0	0,8

Liknende spørsmål ble stilt til skoleeierne. I Tabell 2.19 vises hvem som svarer på undersøkelsen på vegne av skoleeierne i (fylkes)kommunen. I kommunene er det først og fremst skolefaglig ansvarlige som har besvart undersøkelsen, mens oppgaven i større grad har blitt utført av seksjonsleder/avdelingsleder i fylkeskommunene. Vi ser at summen av de som har svart overstiger antallet skoleeiere som er med, noe som betyr at mer enn én person er involvert.

Tabell 2.19 'Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av (fylkes)kommunen?', flere kryss mulig

Hvem svarer?	Skoleeier kommune %	Skoleeier fylke N	Total %
Skolefaglig ansvarlig (eksempel utdanningsdirektør, skole- sjef, oppvekstsjef, seksjonssjef for skole)	85,1	2	85
Seksjonsleder, avdelingsleder og liknende stillinger på mellomledernivå	4,3	9	4
Rådgiver, konsulent, førstesekretær, og liknende	6,4	5	6
Annet	3,2	0	3

3 Innføring av nye læreplaner

Ørjan Arnevig Samuelsen

Utdanningsdirektoratet har ansvar for å følge med på innføringen av Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 og Kunnskapsløftet 2020 Samisk (LK20 og LK20S), inkludert støtte- og veiledningsressursene til læreplanverkene. Formålet med dette kapitlet er å gi et kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle støtten til læreplanverket. På lang sikt vil denne kunnskapen kanskje kunne bidra til å gjøre eventuelle endringer i læreplanverket mer målrettet og effektivt. Totalt sett er kunnskap om læreplanene i bruk avgjørende for en kunnskapsbasert læreplanforvaltning.

Kunnskapen som samles inn gjennom spørsmålene i dette kapitlet vil bli sett i sammenheng med annen kunnskap om LK20/LK20S i bruk, særlig fra den forskningsbaserte evalueringen av fagfornyelsen (EVAFF). Spørsmålene vil også gi oss indikasjoner på hvordan skoler og skoleeiere bruker og forstår det nye læreplanverket. Ved å gjenta spørsmål om utfordringer og prosesser i det lokale arbeidet på ulike tidspunkter, kan vi skaffe oss grunnlag for å vurdere behovet for veiledning og tiltak fra statlig og andre forvaltningsnivåer.

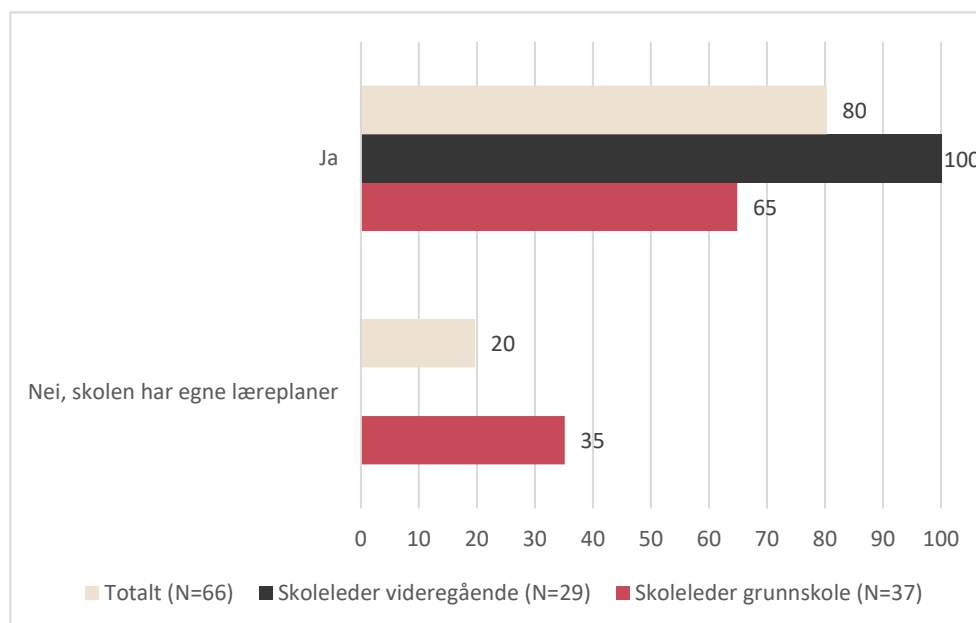
Evalueringen av fagfornyelsen (kapittel 7) har understreket betydningen av arbeid i profesjonsfellesskap. Skoleledere og skoleeiere som legger til rette for samarbeid mellom lærere om innføringen av LK20/LK20S, vil kunne bidra til en vellykket implementering. Det er derfor interessant for Utdanningsdirektoratet å stille spørsmål til sektoren om dette.

Spørsmålene i dette kapitlet ble stilt til både skoleledere på grunnskoler og videregående skoler, samt skoleeiere i kommunal og fylkeskommunal sektor. Spørsmål om de ulike delene av læreplanen ble sist stilt til Skole-Norge våren 2021.¹

¹ Bergene, Ann Cecilie, Vika, Karl Solbue, Steine, Frøydis Sæbø, Denisova, Ekaterina og Østby, Mona Nedberg. (2021). *Spørsmål til Skole-Norge: Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere våren 2021*. NIFU rapport: 2021-11. Oslo: NIFU.

3.1 Følger private skoler de nye læreplanene?

I dette kapitlet spurte vi først skoleledere på private skoler om skolen følger de nye læreplanene LK20/LK20S. Figur 3.1 viser at hele åtte av ti skoleledere (80 prosent) følger de nye læreplanene. Samtlige skoleledere på private videregående skoler har svart dette, mens bare 65 prosent av skolelederne på private grunnskoler oppgir det samme.



Figur 3.1 'Følger skolen de nye læreplanene LK20/LK20S?', respondenttype, prosent (N=66)

Det er således 35 prosent av skolelederne på private grunnskoler som oppgir at skolen har egne læreplaner. Totalt utgjør dette 20 prosent.

I dataene kan vi også se at det er størst andel skoleledere på grunnskoler i Sør- og Vest-Norge (87 prosent, N=15) som har svart at skolen følger de nye læreplanene. Det er lavest andel skoleledere på grunnskoler i Midt- og Nord-Norge som svarer at skolen følger de nye læreplanene (33 prosent, N=9). Når det gjelder kommunestørrelse, er det størst andel skoleledere på grunnskoler i kommuner med mer enn 20 000 innbyggere (81 prosent, N=21) som svarer at skolen følger de nye læreplanene LK20 og LK20S. Blant skoleledere tilknyttet skoler i kommuner med 5000-19 999 er det 50-50 (N=14).

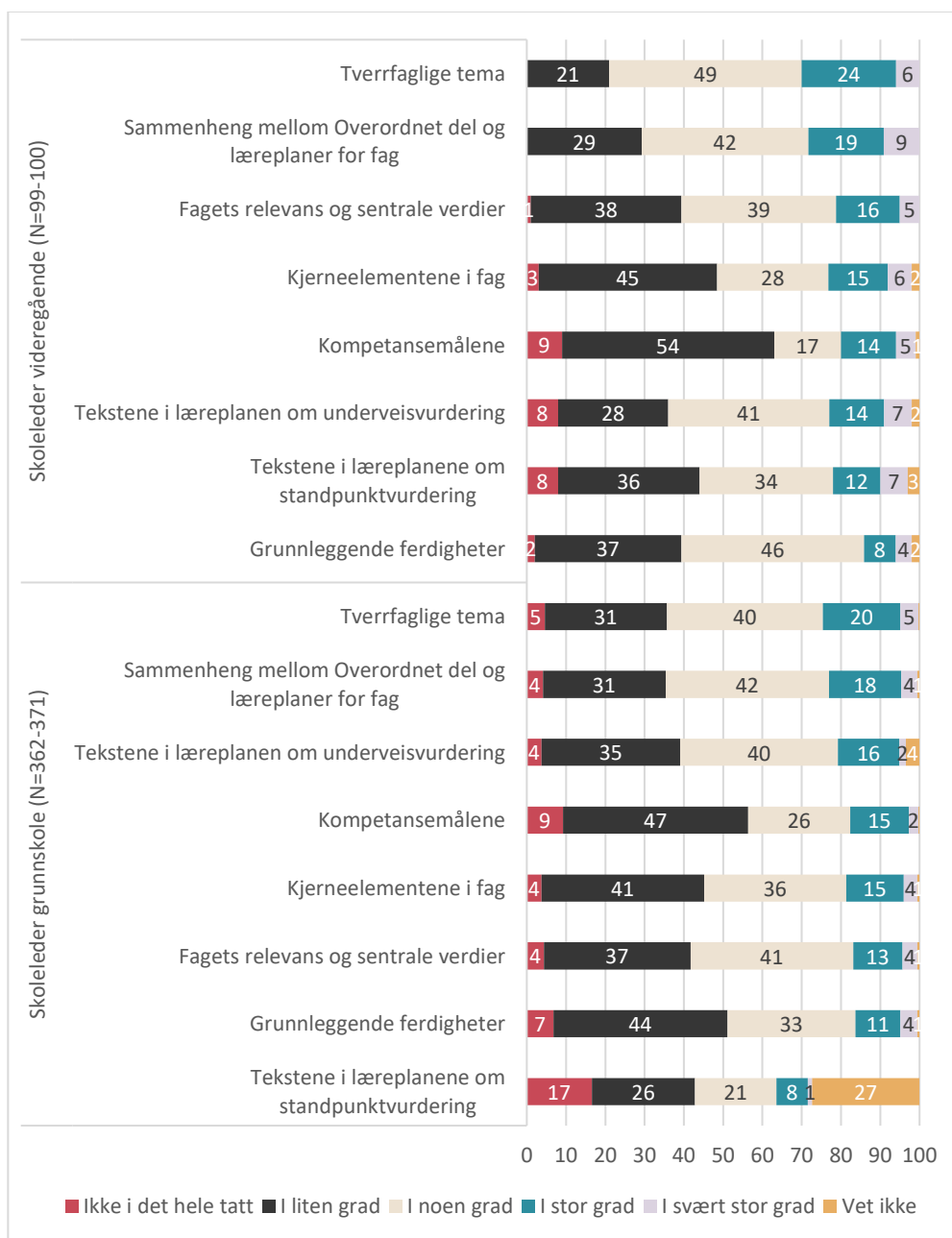
De som på spørsmål om skolen følger de nye læreplanene LK20/LK20S svarte *nei, skolen har egne læreplaner*, fikk deretter muligheten til å utdype med egne ord om eventuelle utfordringer med å ta i bruk nye læreplaner som er godkjent etter LK20-læreplaner. Det er kun to skoleledere (grunnskoler) som har benyttet seg av denne muligheten. Det er én som skriver at skolen bruker læreplan for montessoriskoler, mens den andre skriver:

Skolen følger en godkjent alternativ pedagogikk, godkjent av Udir. Ingen spesielle utfordringer.

3.2 Bruk av læreplaner

Det er også en del av Utdanningsdirektoratets arbeid å følge med på innføringen av LK20/LK20S, inkludert støtteressursene til læreplanverket. På lengre sikt kan kunnskapen komme til nytte hvis det blir aktuelt å gjøre endringer i læreplanverket. Totalt sett har kunnskap om læreplanene i bruk stor betydning for en kunnskapsbasert læreplanforvaltning.

Vi har spurt skoleledere (på både offentlige og private skoler) om i hvilken grad arbeidet med visse aspekter med læreplanene spesielt utfordrende. Skolelederne på private skoler som på spørsmål om skolen følger de nye læreplanene svarte at de ikke gjør det, fikk *ikke* dette spørsmålet. Figur 3.2 består av en femdelt skala fra *ikke i det hele tatt* til *svært stor grad*, i tillegg til svaralternativet *vet ikke*. Figuren er sortert etter *i stor grad*. Hovedinntrykket er at respondentene synes få kategorier nevnt i Figur 3.2 er spesielt utfordrende. Som vi kan se er det størst andel blant skoleledere på videregående som i svært stor grad eller i stor grad mener at arbeidet med tverrfaglige tema er spesielt utfordrende (30 prosent). Dernest følger sammenheng mellom *Overordnet del* og læreplaner for fag (28 prosent). Den samme rekkefølgen gjelder for skoleledere på grunnskoler, men andelene er ikke like store (25 prosent og 22 prosent). Sammenliknet med 2021 er inntrykket at skolelederne synes noen aspekter ved læreplanene kan være litt mer utfordrende.

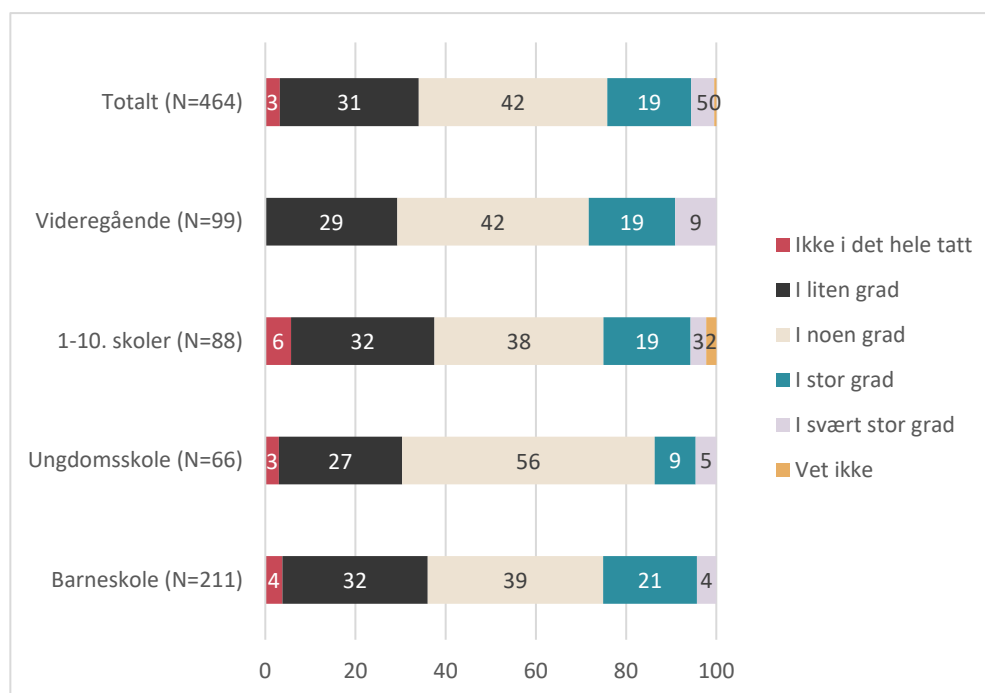


Figur 3.2 'I hvilken grad er arbeidet med noe av det følgende spesielt utfordrende?', skoleleder grunnskole og skoleleder videregående, prosent

Det er størst andel skoleledere på videregående som ikke i det hele tatt eller i liten grad rapporterer at arbeidet med kompetansemålene er spesielt utfordrende (63 prosent). Dernest følger kjerneelementene i fag (48 prosent). Når det gjelder skoleledere på grunnskoler er det også størst andel som ikke i det hele tatt eller i liten grad svarer at arbeidet med kompetansemålene er spesielt utfordrende (56 prosent). Dernest følger grunnleggende ferdigheter (51 prosent). Årsaken til at hele 27 prosent av skoleledere på grunnskoler svarer *vet ikke* om *tekstene i læreplanene om standpunktvurdering* er spesielt utfordrende, kan være fordi elevene ikke får

karakter før på ungdomstrinnet, og derfor er ikke dette spørsmålet like relevant for dem.

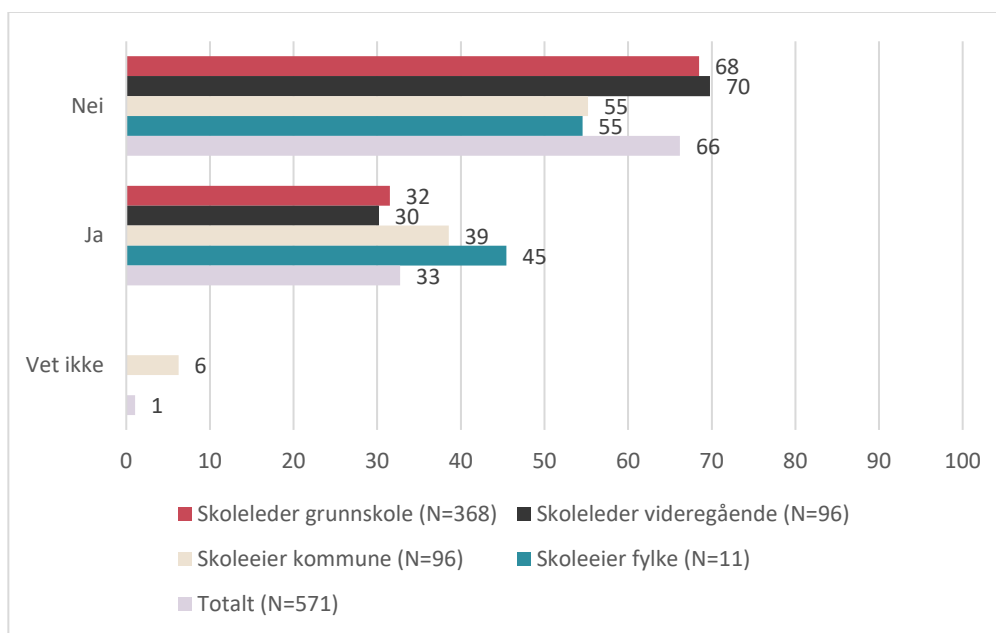
Figur 3.3 viser skoleledere sin fordeling etter skoletype på svaralternativet *Sammenheng mellom overordnet del og læreplaner for fag* på forrige spørsmål. Som vi kan se så er det, blant annet, 18 prosentpoeng flere skoleledere på ungdomsskoler som har svart *i noen grad* (56 prosent), sammenliknet med skoleledere på 1.-10.-skoler (38 prosent).



Figur 3.3 'I hvilken grad er arbeidet med noe av det følgende spesielt utfordrende?' - Sammenheng mellom Overordnet del og læreplaner for fag', skoleleder etter skoletype, prosent (N=464)

Det er også elleve prosentpoeng flere skoleledere på barneskoler som har krysset av for alternativet *i stor grad* (21 prosent) om at arbeidet med sammenhengen mellom *Overordnet del* og læreplaner for fag er spesielt utfordrende, sammenliknet med skoleledere på ungdomsskoler (ni prosent). Vi fant ikke liknende signifikante forskjeller som i Figur 3.2 for tverrfaglige tema.

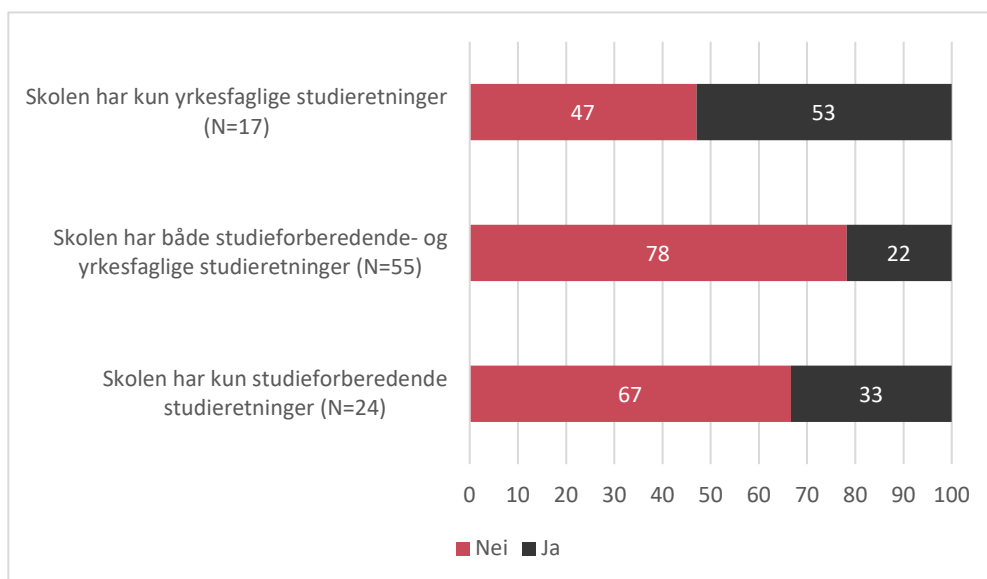
Vi har også spurt skoleledere og skoleeiere om skolen har lærere som underviser etter læreplanverket for kunnskapsløftet 2020 Samisk (LK20S). Figur 3.4 viser at totalt sett så svarer klart flest, to av tre (66 prosent), at skolen ikke har lærere som underviser etter LK20S. Det er flest skoleledere på videregående (70 prosent) som har svart dette.



Figur 3.4 'Har skolen lærere som underviser etter LK20S?', respondenttype, prosent

Det er her en tydelig forskjell på skoleledere og skoleeiere, ettersom det er færre skoleeiere totalt (55 prosent) som har svart *nei*. Seks prosent av skoleeiere i kommunal sektor har svart *vet ikke*.

Figur 3.5 viser fordelingen til skoleledere etter type videregående. Som vi kan se så er det 31 prosentpoeng flere skoleledere på skoler med kun yrkesfaglige studieretninger som har svart at skolen har lærere som underviser etter LK20S (53 prosent), sammenliknet med skoleledere på skoler med både studieforberedende og yrkesfaglige studieretninger (22 prosent).

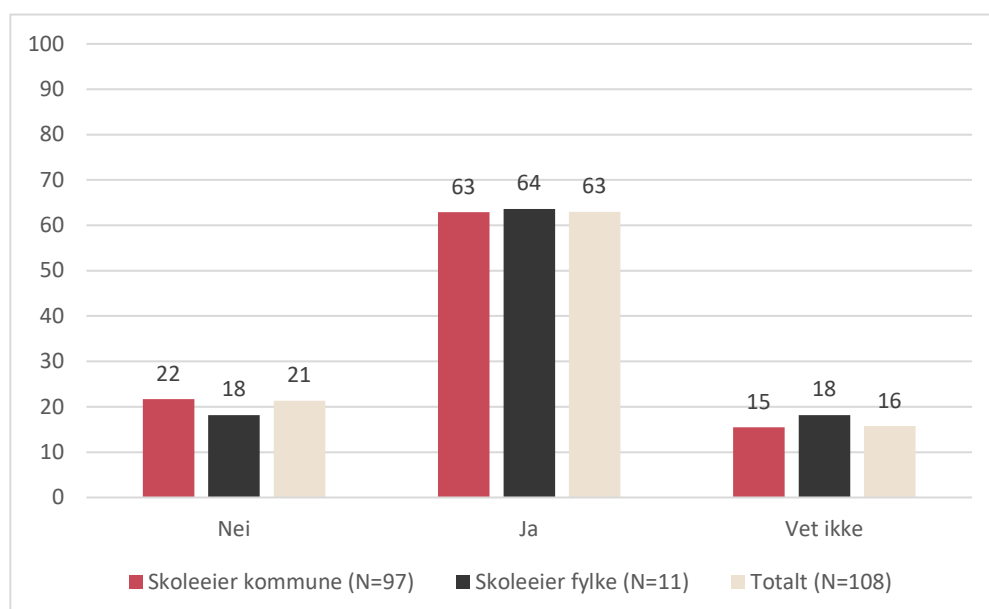


Figur 3.5 'Har skolen lærere som underviser etter LK20S?', skoleledere videregående etter type videregående, prosent (N=96)

Nesten åtte av ti (78 prosent) skoleledere på skoler med både studieforbereidende og yrkesfaglige studieretninger har svart at skolen ikke har lærere som underviser etter LK20S. For skoleledere på skoler med kun studieforbereidende studieretninger er det nesten syv av ti (67 prosent) som har svart *nei* på spørsmålet om skolen har lærere som underviser etter LK20S.

Støtte til bruk av nye læreplaner

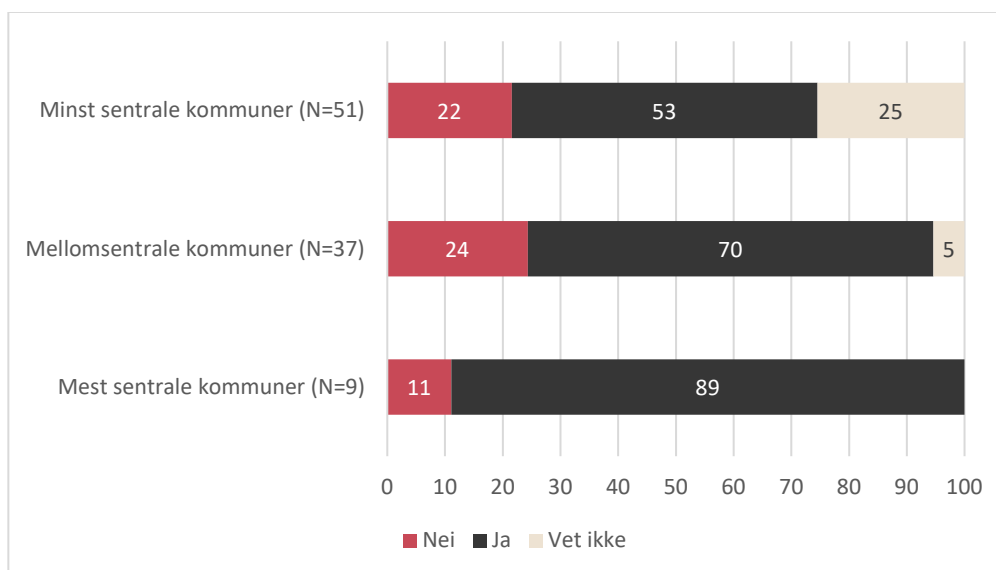
Figur 3.6 viser prosent fordelingen blant skoleeiere i kommunal og fylkeskommunal sektor som har svart på spørsmålet om de opplever at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene, LK20 og LK20S. Samlet sett er det størst andel som har svart *ja* på at de opplever at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene. Det er også ganske lik prosentfordeling mellom de to respondentgruppene.



Figur 3.6 'Opplever dere at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene, LK20 og LK20S?', respondenttype, prosent

21 prosent av skoleeierne har svart *nei* på spørsmålet om de opplever at lærere har behov for støtte til bruk av de nye læreplanene. Fire prosentpoeng flere skoleeiere i kommunal sektor (22 prosent) har svart dette, sammenliknet med skoleeiere i fylkeskommunal sektor (18 prosent). Det er også en ganske stor andel skoleeiere som har svart *vet ikke*.

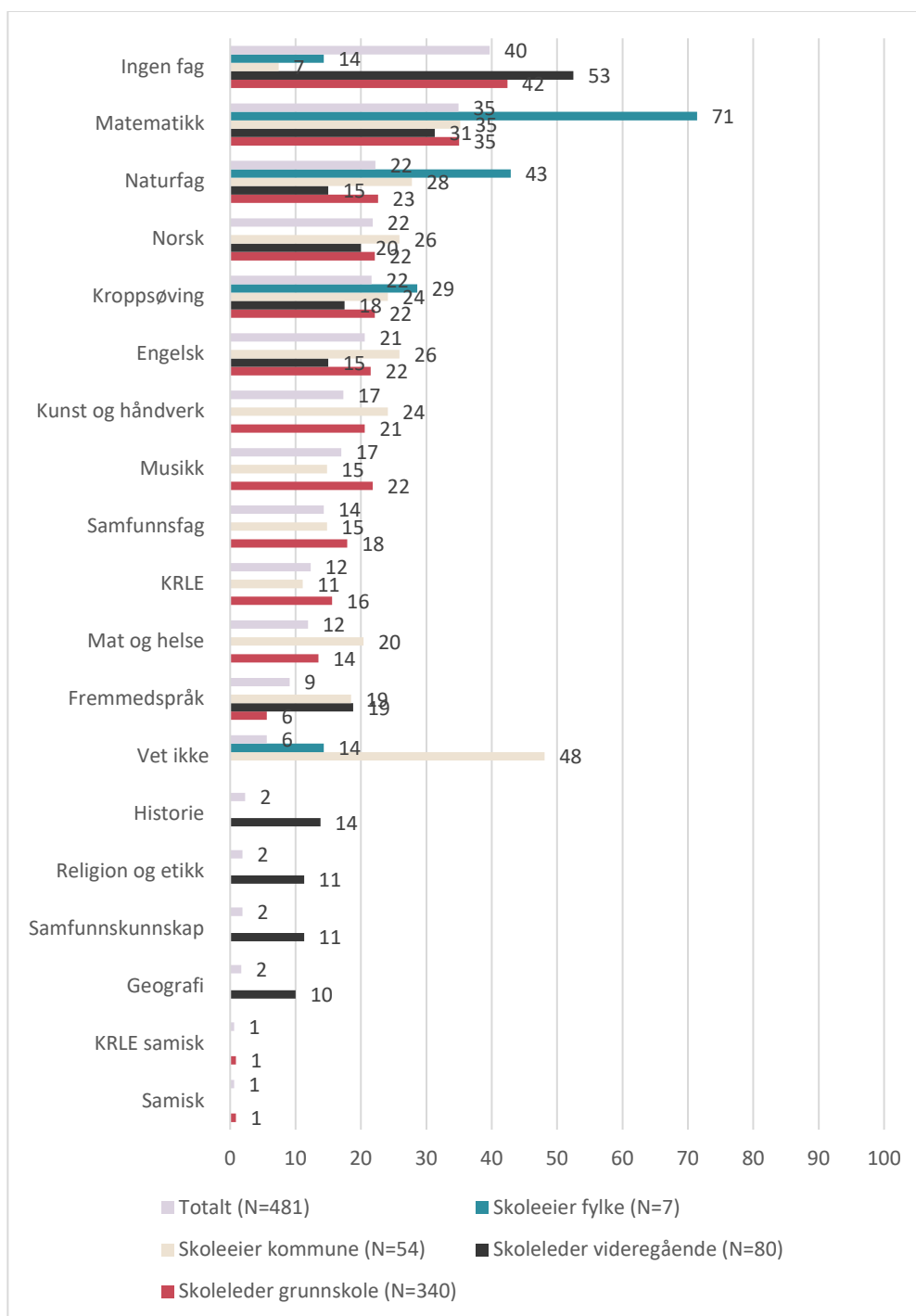
Figur 3.7 viser hva skoleeiere i kommunal sektor fordelt etter kommunens sentralitet har svart på det samme spørsmålet. Selv om det kun er ni skoleledere fra de mest sentrale kommunene, så har hele 8 av disse (89 prosent) svart at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene.



Figur 3.7 'Opplever dere at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene, LK20 og LK20S?', skoleeier kommune etter sentralitet, prosent (N=97)

Det er syv av ti (70 prosent) skoleeiere i mellomsentrale kommuner som har svart at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene. Dette er 17 prosentpoeng mer enn skoleeiere i de minst sentrale kommunene (53 prosent). $\frac{1}{4}$ av skoleeiere i de minst sentrale kommunene har også svart *vet ikke* (25 prosent). Vi ser også i dataene at størst andel av skoleeiere i kommunal sektor, tilknyttet kommuner med 5000 til 19 999 innbyggere, har svart at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene (68 prosent, N=37), sammenliknet med kommuner med under 5000 innbyggere (59 prosent, N=41) og kommuner med mer enn 20 000 innbyggere (63 prosent, N=19).

Vi spurte også skoleledere og skoleeiere om de opplever at det er enkelte fag hvor lærerne har behov for mer støtte til å forstå og bruke ny læreplan. Respondentene kunne sette flere kryss. Samlet sett viser Figur 3.8 at flest, fire av ti (40 prosent), har krysset av for *ingen fag*. Derneft følger matematikk (35 prosent), naturfag (22 prosent), norsk (22 prosent) og kroppsøving (21 prosent). Det er flest skoleledere på videregående som har krysset av for *ingen fag* (53 prosent). Det er elleve prosentpoeng færre skoleledere på grunnskoler som har krysset av for dette (42 prosent).

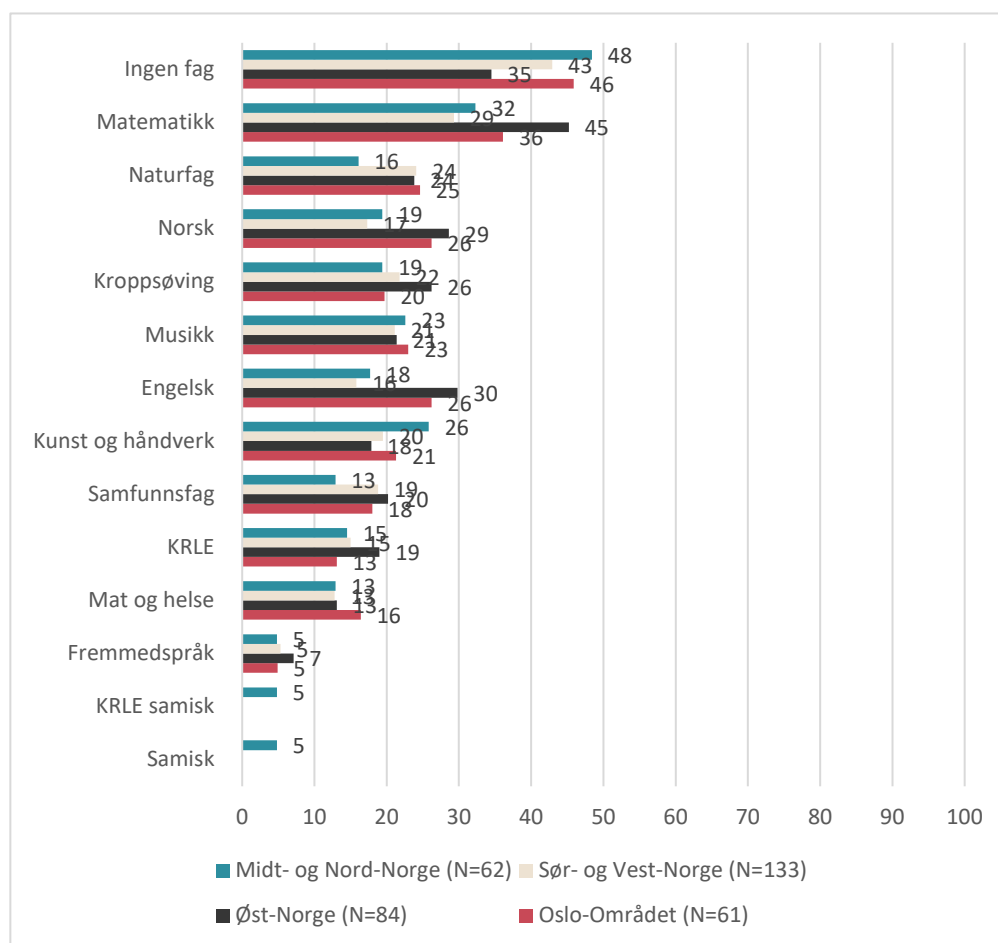


Figur 3.8 'Opplever dere at det er enkelte fag hvor lærerne har mer behov for støtte til å forstå og bruke ny læreplan?', respondenttype, prosent

Hele 71 prosent av skoleeiere i fylkeskommunal sektor har krysset av for matematikk. Nesten halvparten (48 prosent) av skoleeierne i kommunal sektor har krysset av for *vet ikke*. Det er tilnærmet ingen som har krysset av for samfunnskunnskap samisk, historie samisk, geografi samisk, religion og etikk samisk, duodji, mat og helse samisk, musikk samisk, naturfag samisk og samfunnsfag samisk. Disse

fagene er derfor ikke inkludert i figuren. At det er såpass få som krysser av for samiske fag kan settes i sammenheng med at det er få som sier skolen har lærere som underviser etter LK20S.

Figur 3.9 viser hva skoleledere på grunnskoler fordelt etter landsdel har svart på det samme spørsmålet. Som vi kan se så er det litt ulik fordeling på enkelte fag/svaralternativer. Nesten halvparten (48 prosent) av grunnskolelederne i Oslo-området har svart at det er ingen fag hvor lærerne har mer behov for støtte til å forstå og bruke ny læreplan. Dette er 13 prosentpoeng flere enn skoleledere i Øst-Norge ellers (35 prosent).



Figur 3.9 'Opplever dere at det er enkelte fag hvor lærerne har mer behov for støtte til å forstå og bruke ny læreplan?', skoleleder grunnskole etter landsdel, prosent (N=340)

Det er også 16 prosentpoeng flere skoleledere i Øst-Norge som har svart matematikk (45 prosent), enn skoleledere i Sør- og Vest-Norge (29 prosent). 36 prosent av skoleledere i Oslo-området har svart det samme. Når det gjelder skoleledere på videregående, så kan vi se at det er 16 prosentpoeng flere skoleledere i Oslo-området (63 prosent, N=16) som har svart *ingen fag*, sammenliknet med både

skoleledere i Sør- og Vest-Norge (47 prosent, N=30) og Øst-Norge ellers (47 prosent, N=15). Det er også 19 prosentpoeng flere skoleledere på videregående i Øst-Norge som har krysset av for matematikk (40 prosent, N=15), sammenliknet med skoleledere i Midt- og Nord-Norge (21 prosent, N=19).

Behov for mer støtte til å forstå og bruke ny læreplan

Skoleledere på videregående og skoleeiere i fylkeskommunal sektor fikk muligheten til å skrive inn programfag på yrkesfaglige studieprogram hvor lærerne har behov for mer støtte til å forstå og bruke ny læreplan. Fag som nevnes er blant annet elektrofag, teknologi og industrifag, maritime fag, datateknologi og nynorsk. Enkelte skriver også at det gjelder alle fag.

Skoleledere på videregående og skoleeiere i fylkeskommunal sektor fikk også muligheten til å skrive inn programfag på studieforbereende studieprogram hvor lærere har behov for mer støtte til å forstå og bruke ny læreplan. Fag som nevnes er blant annet engelsk, musikk, realfag, små fellesfag og matematikk (programmering). Noen nevner også at det er utfordrende i alle fag. Skoleledere på de private skolene som hadde egne læreplaner fikk også denne muligheten, men ingen benyttet seg av den.

Skoleledere på grunnskole og videregående og skoleeiere i kommunal og fylkeskommunal sektor fikk muligheten til å utdype skriftlig hva i læreplaner for fag som har vært vanskelig å forstå eller ta i bruk. Basert på svarene kan det identifiseres noen vanlige temaer som går igjen, som f.eks. utforskende undervisning, tverrfaglighet, dybdelæring, og kompetansemål. Noen vanlige utfordringer som nevnes er mangel på materiell og verktøy, mangel på kompetente lærere, og vanskeligheter knyttet til å endre gamle vaner og praksiser. Én skoleleder på en barneskole skriver:

Ikke henge fast i "slik har vi alltid gjort det" eller "dette har jeg alltid pleid å gjøre på x. trinn".

Det nevnes også at man har fått lite tid til å jobbe med LK20 på grunn av pandemien. Det er også en del respondenter som nevner spesifikke utfordringer knyttet til enkeltfag, som f.eks. at det er vanskelig å bygge en god struktur for samfunnsfag og norsk, at matematikkfaget har endret seg mye og krever nye undervisningsmetoder, og at det er utfordrende å implementere utforskning i matematikk og å komme seg ut av klasserommet i naturfag. Det er blant annet én skoleleder på en barneskole som skriver:

Vanskelig å ta i bruk utforskning i matematikk, det blir fortsatt mye individuell oppgaveløsning.

Selv om mange av respondentene påpeker utfordringer og hindringer, viser svarene også at det er en vilje til å jobbe med LK20 og til å endre praksis for å møte kravene i de nye læreplanene. Flere peker også på behovet for mer tid og ressurser til å implementere endringene. Én skriver:

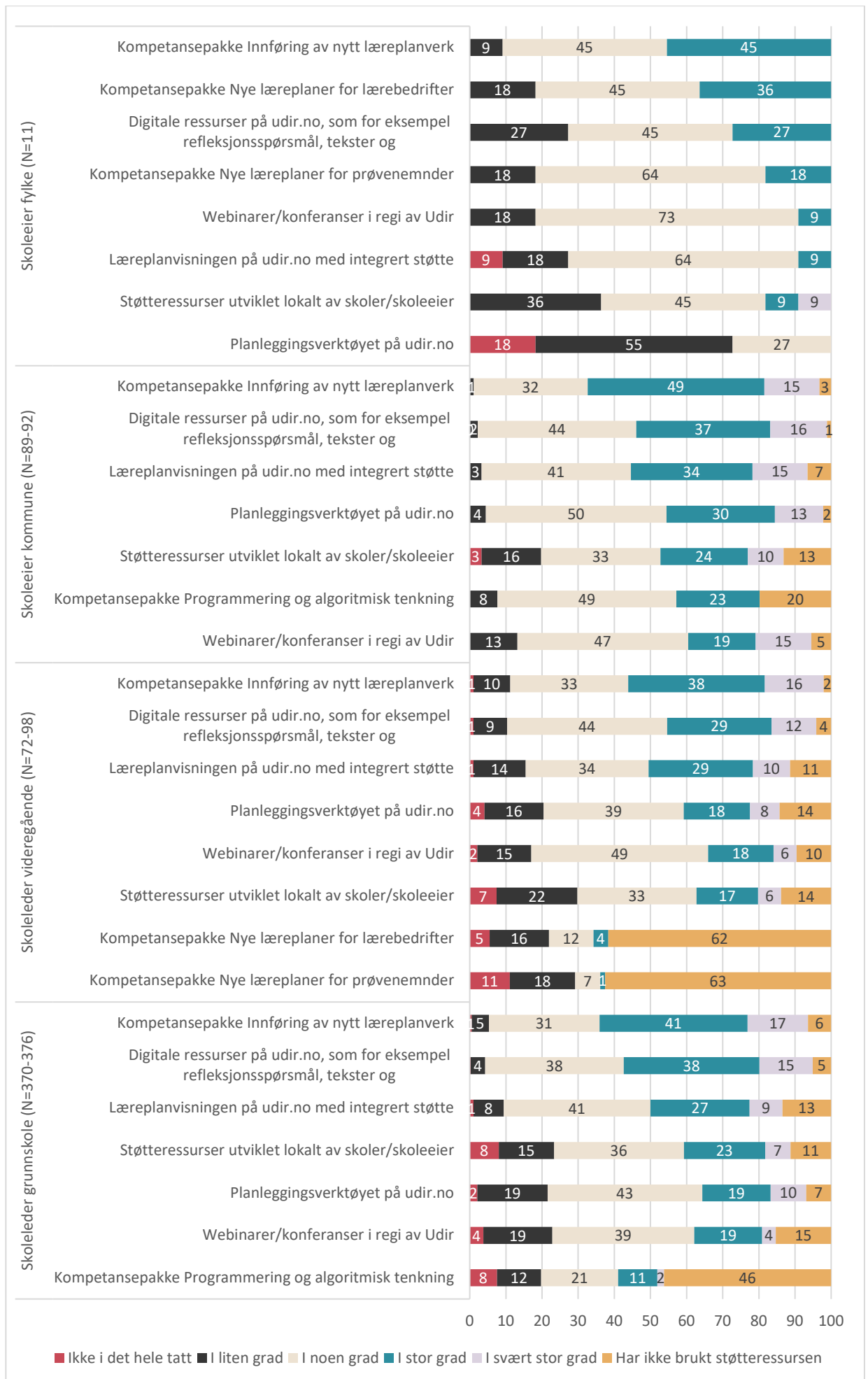
Sammenheng mellom fagområder, dybdeforståelse av LK20. Utfordrende å stå lenge nok i refleksjoner, og ha hastverk med å implementere. Legge fra seg gamle maler og tanker.

3.3 Nyttigheten av støtteressurser

Vi har spurt alle fire respondentgrupper om hvor nyttig støtteressursene nevnt i Figur 3.10 har vært i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk. Svaralternativene på y-aksen er litt ulik avhengig av respondentgruppe. Skalaen går fra *ikke i det hele tatt* til *i svært stor grad*. Figuren er sortert etter *i stor grad*. Som vi kan se så svarer størst andel, nesten seks av ti (58 prosent) skoleledere på grunnskoler, at kompetansepakken for innføring av nytt læreplanverk i stor grad eller i svært stor grad har vært nyttig i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk. Dernest følger digitale ressurser på *udir.no*, som for eksempel refleksjonsspørsmål, tekster og filmer (53 prosent) og læreplanvisningen på *Udir.no* med integrert støtte (36 prosent). Når det gjelder de tre andre respondentgruppene så ser det relativt likt ut i toppen når det kommer til fordelingen på *i stor grad* og *i svært stor grad*.

Det er mer enn seks av ti skoleledere på videregående som har krysset av for at de enten ikke har brukt støtteressursen kompetansepakke for nye læreplaner for lærebedrifter (62 prosent) eller nye læreplaner for prøvenemnder (63 prosent). Nesten halvparten av skoleledere på grunnskoler (46 prosent) har også krysset av for at de ikke har brukt kompetansepakken programmering og algoritmisk tenkning. Det er langt færre skoleeiere som har krysset av for at de ikke har brukt enkelte støtteressurser. Det er likevel to av ti skoleeiere i kommunal sektor (20 prosent) som har krysset av for at de ikke har brukt kompetansepakke for programmering og algoritmisk tenkning. Hele 73 prosent av skoleeierne i fylkeskommunal sektor har svart at planleggingsverktøyet på *Udir.no* *ikke i det hele tatt* eller *i liten grad* har vært nyttig i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk.

Respondentene fikk også mulighet til å skrive med egne ord dersom det er andre støtteressurser som har vært nyttige. Svarene viser at deltakerne nevner flere slike ressurser i innføringen av nytt læreplanverk. Ledernetverket for utdanningsregion Midt Rogaland og teamet for læreplanutvikling ble nevnt som nyttige. Det ble også gitt ros til skolemiljøressursen.



Figur 3.10 'Hvor nyttig har følgende støtteresurser vært i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk?', respondenttype, prosent

Noen deltakere påpekte områder der planleggingsverktøyet kunne forbedres, spesielt med tanke på samarbeidsfunksjoner. Det var også et ønske om flere ressurser til arbeid med grunnleggende ferdigheter og endring av vurderingsformer. Noen mente også at planleggingsverktøyet fra Utdanningsdirektoratet var bra, men vanskelig å bruke på grunn av tekniske begrensninger. Det ble også nevnt at man har utviklet sine egne planleggingsverktøy ved å bruke Word, noe som ga dem flere alternativer. Én skoleeier i kommunal sektor skriver også:

Vi har lokalt opprettet eget team som støtter skolene i innføring av nytt læreplanverk. Det har vært god støtte for våre skoler i operasjonalisering og oversettelse av nytt læreplanverk til praksis i klasserommet.

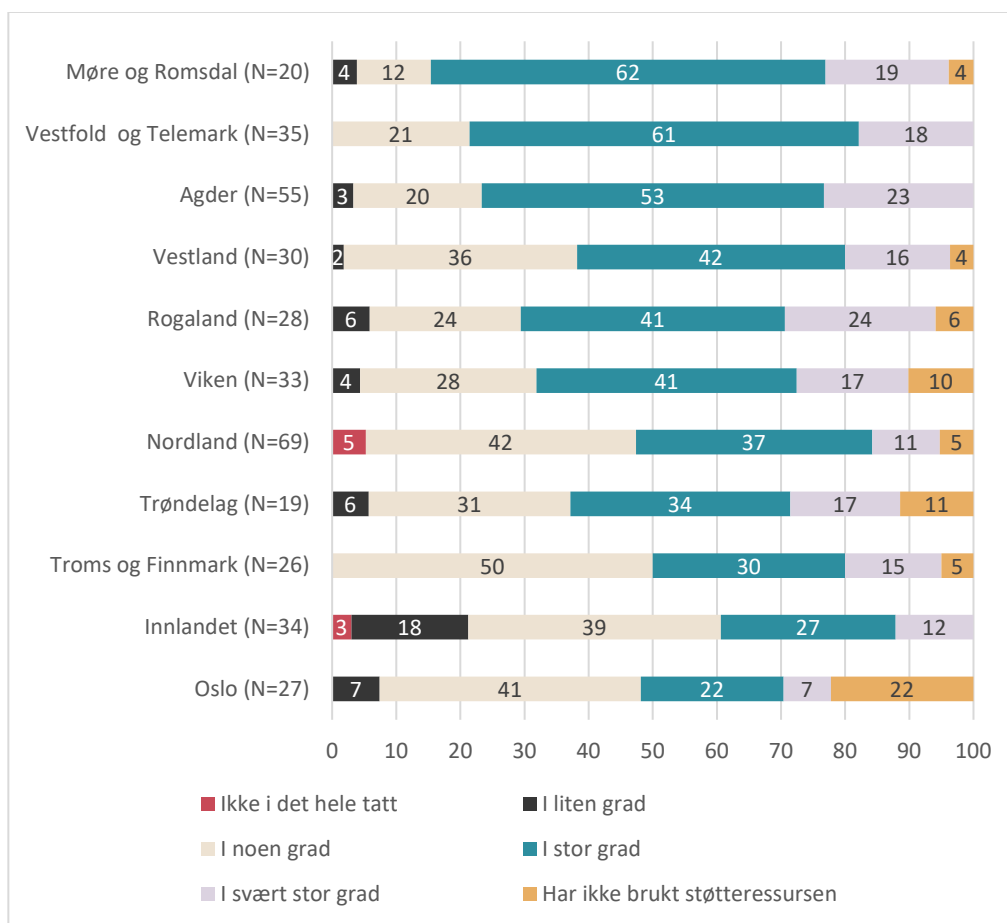
Deltakerne nevnte også noen ressurser som var nyttige, men ikke uten utfordringer. For eksempel ble kompetansepakker levert av Utdanningsdirektoratet sett på som omfattende og informative, men var ofte for tidskrevende å jobbe med innenfor de eksisterende arbeidstimene. Én skoleleder på en 1.-10.-skole skriver:

Kompetansepakkene er alt for omfattende sett i forhold til den tida vi har tilgjengelig (den sentrale arbeidstidsavtalen) til å jobb[e] med dem.

Noen deltakere fant at digitale læremidler var de mest nyttige, da de ga et godt supplement til planlegging og undervisning, samt differensiering og variasjon. Det ble nevnt noen begrensninger, som mangelen på planleggingsverktøy på samisk og utfordringen med å finne tid til å bruke ressursene. Noen respondenter kommenterte også påvirkningen av pandemien på implementeringen av de nye læreplanene. Én skoleleder på en barneskole skriver:

Den største utfordringen for oss var pandemien som gjorde at alle planer for utviklingsarbeid og implementering av nytt læreplanverk stadig ble avlyst, endret, forskjøvet eller måtte gjennomføres digitalt.

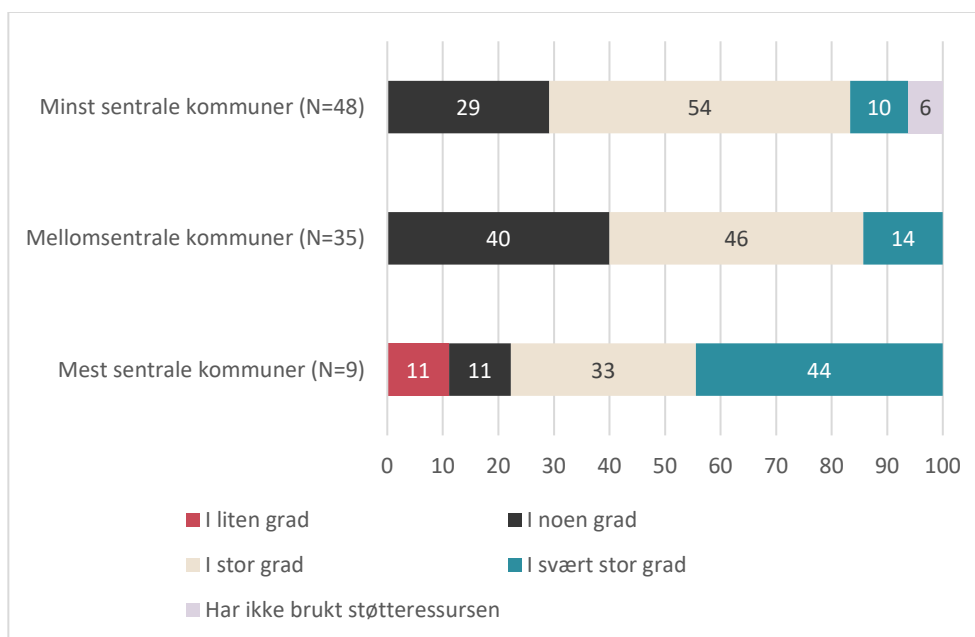
Figur 3.11 nedenfor viser hvordan skoleledere fordeler seg etter fylke på svaralternativet kompetansepakke for innføring av nytt læreplanverk på forrige spørsmål. Det er for eksempel 52 prosentpoeng flere skoleledere på grunnskoler i Møre og Romsdal som har svart i stor grad eller i svært stor grad at kompetansepakken innføring av nytt læreplanverk har vært nyttig (81 prosent), enn grunnskoleledere i Oslo (29 prosent). Det er også 22 prosent i Oslo som har svart at de ikke har brukt denne støtteressursen.



Figur 3.11 'Hvor nyttig har følgende støtteressurser vært i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk?' - kompetansepakke Innføring av nytt læreplanverk', skoleleder grunnskole etter fylke, prosent (N=376)

Det er videre 79 prosent av grunnskolelederne i Vestfold og Telemark som har svart at kompetansepakken Innføring av nytt læreplanverk i stor grad eller i svært stor grad har vært nyttig i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk.

Når det gjelder skoleeiere i kommunal sektor (Figur 3.12), så kan vi se at det er nesten åtte av ti (77 prosent) i de mest sentrale kommunene som har svart at kompetansepakken Innføring av nytt læreplanverk i stor grad eller i svært stor grad har vært nyttig i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk.



Figur 3.12 'Hvor nyttig har følgende støtteressurser vært i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk?' - kompetansepakke Innføring av nytt læreplanverk', skoleeier kommune etter sentralitet, prosent (N=92)

Dette er 17 prosentpoeng flere enn skoleeiere tilknyttet de mellomsentrale kommunene (60 prosent). Det er kun noen få skoleeiere fra de minst sentrale kommunene (6 prosent) som rapporterer at de ikke har brukt denne støtteressursen.

3.4 Oppsummering

Dette kapitlet har omhandlet de nye læreplanene LK20 og LK20S. Oppsummert fant vi følgende:

- Det er størst andel skoleledere på videregående (30 prosent) som i svært stor grad eller i stor grad mener at arbeidet med tverrfaglige tema er spesielt utfordrende.
- Det er størst andel skoleledere på videregående (63 prosent) som svarer ikke i det hele tatt eller i liten grad på påstanden at arbeidet med kompetansemålene er spesielt utfordrende.
- Samlet sett er det størst andel som har svart *ja* på at de opplever at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene.
- Det er syv av ti (70 prosent) skoleeiere i mellomsentrale kommuner som har svart at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene. Dette er 17 prosentpoeng mer enn skoleeiere i de minst sentrale kommunene (53 prosent).
- Skoleledere og skoleeiere ble spurt om de opplever at det er enkelte fag hvor lærerne har behov for mer støtte til å forstå og bruke ny læreplan. Fire av ti (40 prosent) har krysset av for *ingen fag*. Deretter følger matematikk (35 prosent), naturfag (22 prosent), norsk (22 prosent), kroppsøving (21 prosent).
- Nesten seks av ti (58 prosent) skoleledere på grunnskoler svarer at kompetansepakken Innføring av nytt læreplanverk i stor grad eller i svært stor grad har vært nyttig i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk.
- Det er mer enn seks av ti skoleledere på videregående som har krysset av for at de enten ikke har brukt støtteresursen kompetansepakke Nye læreplaner for lærebedrifter (62 prosent) eller Nye læreplaner for prøvenemnder (63 prosent).
- Det er 52 prosentpoeng flere skoleledere på grunnskoler i Møre og Romsdal som har svart at kompetansepakken Innføring av nytt læreplanverk i stor grad eller i svært stor grad har vært nyttig (81 prosent), enn grunnskoleledere i Oslo (29 prosent).

4 Læremidler i skolen

Ørjan Arnevig Samuelson

Dette kapitlet tar for seg bruken av læremidler i skolen, inkludert prosessene rundt valg og vurdering av læremidler på både skoleeier- og skolenivå. Videre ser vi på erfaringer med Utdanningsdirektoratets veiledere for vurdering av læremidler. Begrepet læremidler er definert i forskrift til opplæringsloven, § 17-1, fjerdeledd, og omfatter både trykte, ikke-trykte og digitale elementer som brukes i opplæringen: «*Med læremiddel meiner ein alle trykte, ikkje-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa. Dei kan vere enkeltstående eller gå inn i ein heilskap, og dekkjer aleine eller til saman kompetansemål i Læreplanverket for Kunnskapsløftet*».

Utdanningsdirektoratets avdeling for digitale tjenester har ansvaret for læremiddelfeltet og ønsker bedre innsikt i statusen for bruken av læremidler, samt erfaringene med valg og vurdering av disse hos skoleeiere og skoler. Resultatene vil være relevant for Utdanningsdirektoratets sin videreutvikling av støtte på læremiddelfeltet og arbeid med digital kompetanse knyttet til læremidler for skoleeiere, skoleledere og lærere. Videre vil resultatene bidra til å målrette tilskuddsordningen til utvikling av læremidler og pedagogisk barnehagemateriell uten marked.

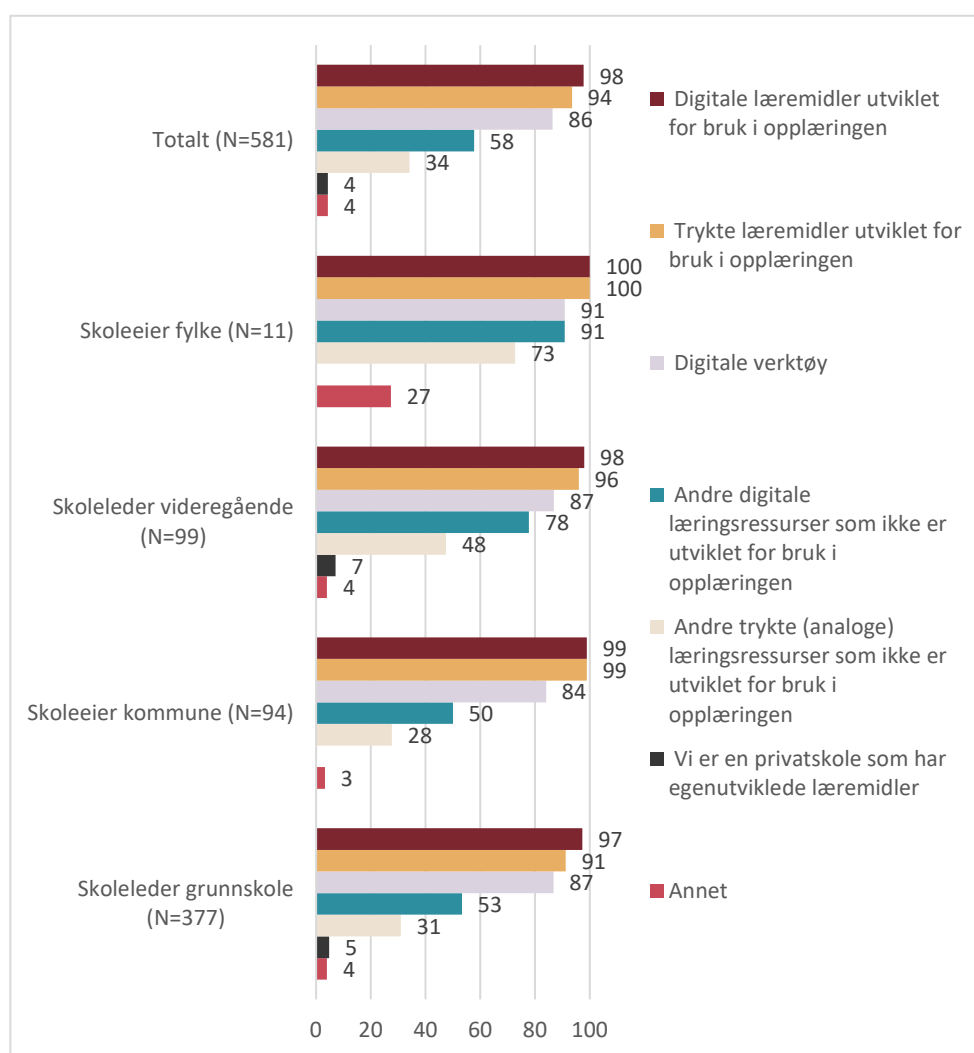
I forbindelse med Kunnskapsløftet 2020 spurte vi skoleledere og skoleeiere på kommunalt og fylkeskommunalt nivå om deres erfaringer med læremidler i skolen. Selv om dette også var et tema i spørreundersøkelsen høsten 2021,² har vi gjort noen revisjoner og lagt til nye spørsmål.

4.1 Hvilke ressurser brukes i opplæringen i skolen?

Alle fire respondentgrupper ble spurt om hvilke ressurser som brukes i opplæringen i skolen. På dette spørsmålet var det mulig å velge flere svaralternativer. Figur 4.1 viser at de fleste tar til orde for at både digitale og trykte læremidler som er utviklet for bruk i opplæringen, også brukes i opplæringen i skolen. Når det

² Bergene, Ann Cecilie, Vika, Karl Solbue, Denisova, Ekaterina, Steine Frøydis Sæbø og Vennerød-Diesen, Frida Felicia. (2021). *Spørsmål til Skole-Norge. Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere høsten 2021*. NIFU-rapport 2021-25. Oslo: NIFU.

gjelder læringsressurser som ikke er utviklet for bruk i opplæringen, svarer alle fire respondentgrupper at de digitale læringsressursene brukes i større grad enn de trykte (analoge) læringsressursene. Det er hele 34 prosentpoeng flere skoleledere på grunnskoler som mener at det brukes digitale ressurser som ikke er spesifikt utformet for bruk i opplæringen, sammenliknet med de trykte læringsressursene. Det er 30 prosentpoeng flere skoleledere på videregående som har svart det samme. Sammenliknet med 2021 er tendensen at slike digitale læringsressurser brukes i noe større grad.



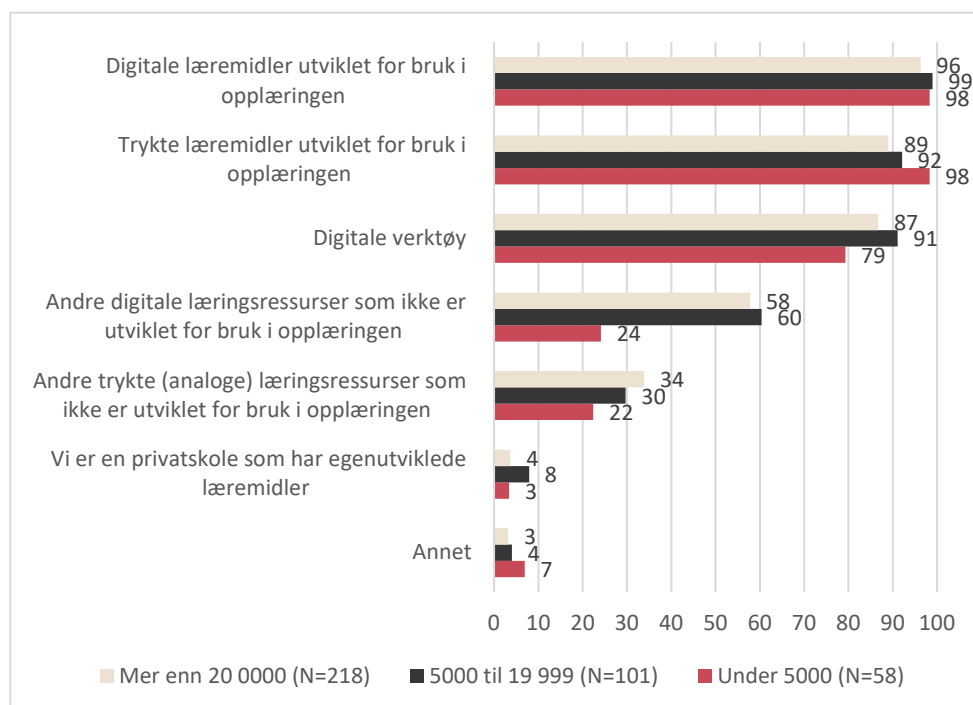
Figur 4.1 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=581)

Det er kun privatskoler som fikk spørsmål om de har egenutviklede læremidler. Det er også tydelig at skoleledere på videregående mener at skolen tar mer i bruk læringsressurser som ikke er utviklet direkte for bruk i opplæringen, enn skoleledere på grunnskoler. Dette mønsteret finner vi også igjen hos deres respektive eiere. Av skoleeierne i fylkene har henholdsvis hele 91 prosent krysset av for at

skolene tar i bruk digitale læringsressurser og 73 prosent krysset av for at skolene tar i bruk trykte (analoge) læringsressurser. Det skal nevnes at fylkeskommunene selvsagt har en lav N (11). Mellom skoleledere på grunnskoler og deres skoleeiere er det også noen forskjeller. «Alle» skoleeiere i kommunal sektor (99 prosent) har krysset av for *trykte læremidler utviklet for bruk i opplæringen*, mens «bare» 91 prosent av skolelederne på grunnskoler har krysset av for det samme. Indikerer dette at 1 av 10 skoler er heldigitale? Det bør her nevnes at skoleeier sannsynligvis svarer for alle skoler i sin kommune (hvis én skole bruker trykte læremidler er svaret «ja»), mens skoleleder kun svarer for sin skole.

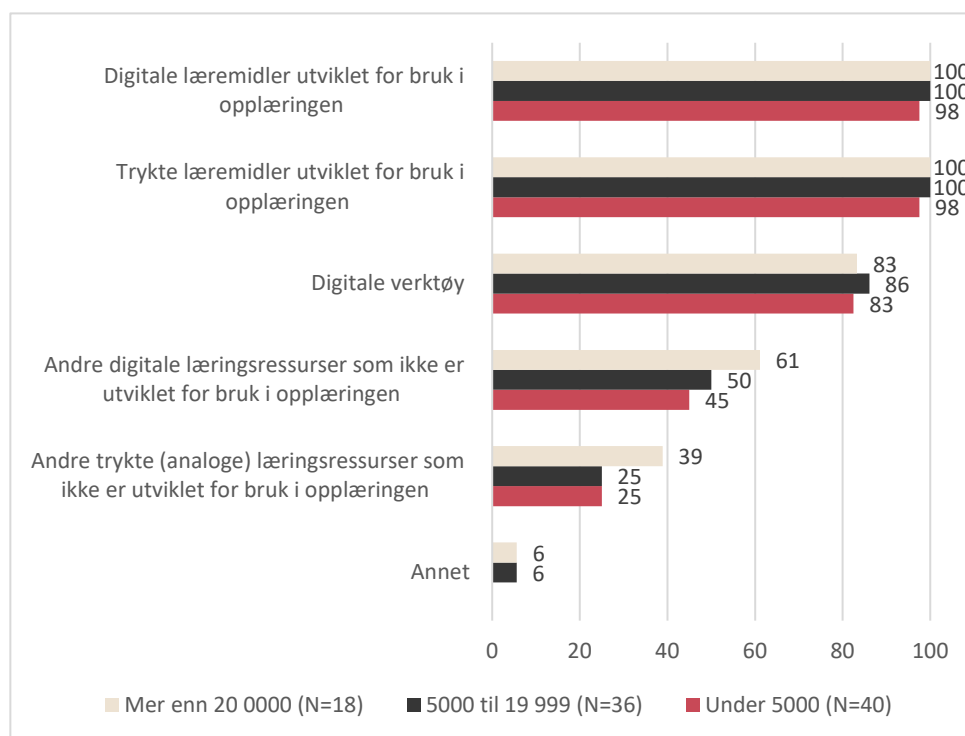
Respondentene som har krysset av for alternativet *annet* hadde mulighet til å spesifisere med egne ord hvilke ressurser som brukes i opplæringen på skolen. Her er det varierte svar og alt fra blant annet podkast/filmproduksjon, nær- og uteområder, eldre trykte læremidler, egne læremidler til samisk språk, konkretiseringsmaterieill og verktøy/utstyr til yrkesfag nevnes.

Figur 4.2 viser fordelingen til skoleleder grunnskole etter kommunestørrelse (antall innbyggere) på det samme spørsmålet. Forskjellene mellom kommunekategoriene er ikke veldig store. Vi kan likevel se at det er færre grunnskoleledere i kommuner med under 5000 innbyggere (24 prosent) som oppgir at andre digitale læringsressurser som ikke er utviklet for bruk i opplæringen brukes i opplæringen, sammenliknet med grunnskoleledere i kommuner med flere innbyggere (58 og 60 prosent).



Figur 4.2 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter kommunestørrelse, prosent (N=377)

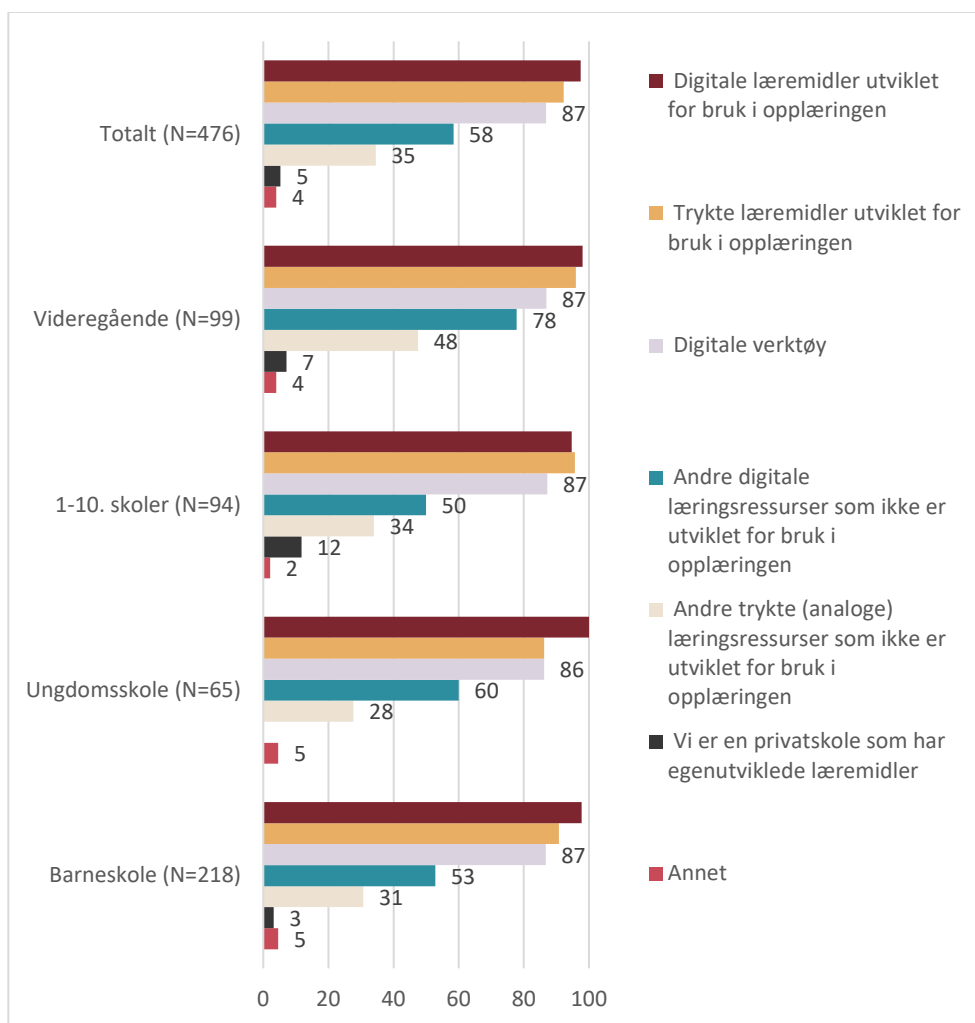
Figur 4.3 viser fordelingen til skoleeiere i kommunal sektor etter kommunestørrelse. Som vi kan se så er det en større andel skoleeiere i kommuner med mer enn 20 000 innbyggere som rapporterer at andre digitale læringsressurser som ikke er utviklet for bruk i opplæringen brukes i opplæringen (61 prosent), sammenliknet med både skoleeiere i kommuner med 5000 til 19 999 (50 prosent) og kommuner med under 5000 innbyggere (45 prosent).



Figur 4.3 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', skoleeier kommune etter kommunestørrelse, prosent (N=94)

Det er også 14 prosentpoeng flere skoleeiere i kommuner med mer enn 20 000 innbyggere (39 prosent) som svarer at andre trykte (analoge) læringsressurser som ikke er utviklet for bruk i opplæringen brukes i opplæringen, sammenliknet med kommuner med 5000 til 19 999 innbyggere (25 prosent) og kommuner med under 5000 innbyggere (25 prosent).

Figur 4.4 viser fordelingen til skoleledere etter skoletype. Det er blant annet 28 prosentpoeng flere skoleledere på videregående (78 prosent) som har krysset av for at andre digitale læringsressurser som ikke er utviklet for bruk i opplæringen brukes i opplæringen, sammenliknet med skoleledere på 1.-10.-skoler (50 prosent).



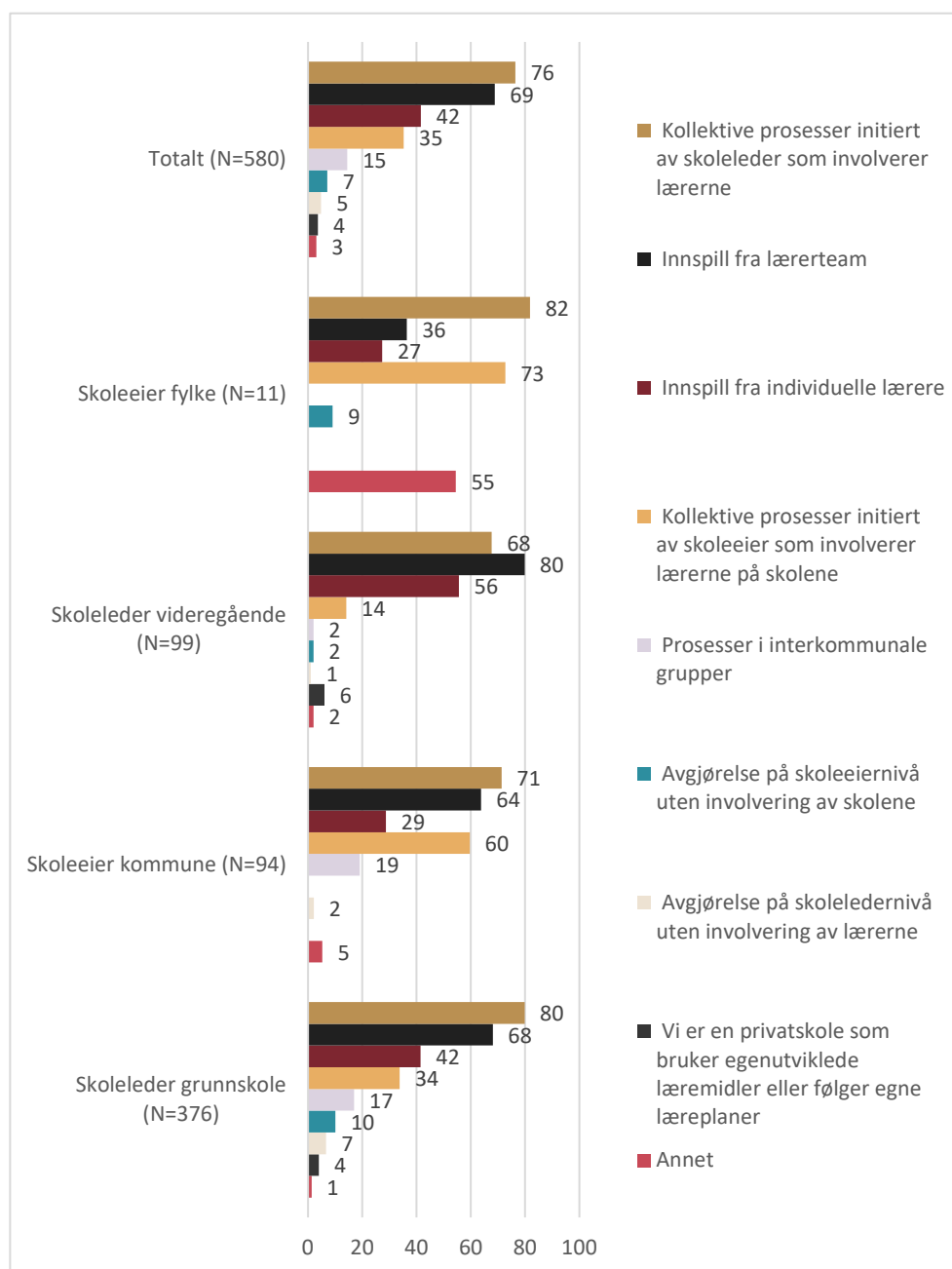
Figur 4.4 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', skoleledere etter skoletype, prosent (N=476)

Det er også 20 prosentpoeng flere skoleledere på videregående som har krysset av for *andre trykte (analoge) læringsressurser som ikke er utviklet for bruk i opplæringen* (48 prosent) sammenliknet med skoleledere på ungdomsskoler (28 prosent).

Bakgrunn for valg av læremidler

Alle fire respondentgrupper ble spurt om hvilke bakgrunnsfaktorer som spiller inn i valget av læremidler som er i tråd med Kunnskapsløftet 2020 sin læreplan. Deltakerne kunne velge flere svaralternativer. Det er samlet sett flest (76 prosent) som mener at læremidlene velges på bakgrunn av kollektive prosesser initiert av skoleleder som involverer lærerne (Figur 4.5). Derneft følger svaralternativet *innspill fra lærerteam* med henholdsvis 69 prosent. Hele åtte av ti skoleledere på

grunnskoler rapporterer at læremidlene velges på bakgrunn av kollektive prosesser initiert av skoleleder som involverer lærerne.

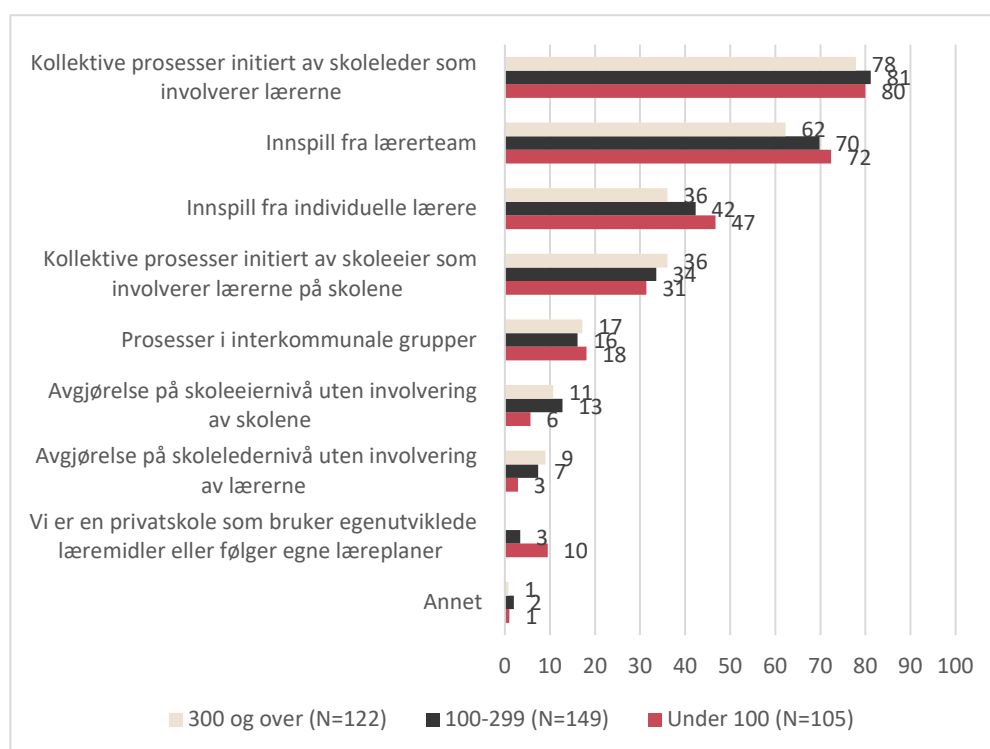


Figur 4.5 'På hvilken bakgrunn foregår valg av læremidler som er i tråd med læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole og skoleeier kommune, prosent (N=580)

Blant skolelederne på videregående mener derimot flest, åtte av ti, at læremidlene velges på bakgrunn av innspill fra lærerteam. Dette har store likheter med tallene fra 2021. Videre er det også en større andel skoleledere på videregående (56 prosent) som mener at læremidler velges på bakgrunn av innspill fra individuelle

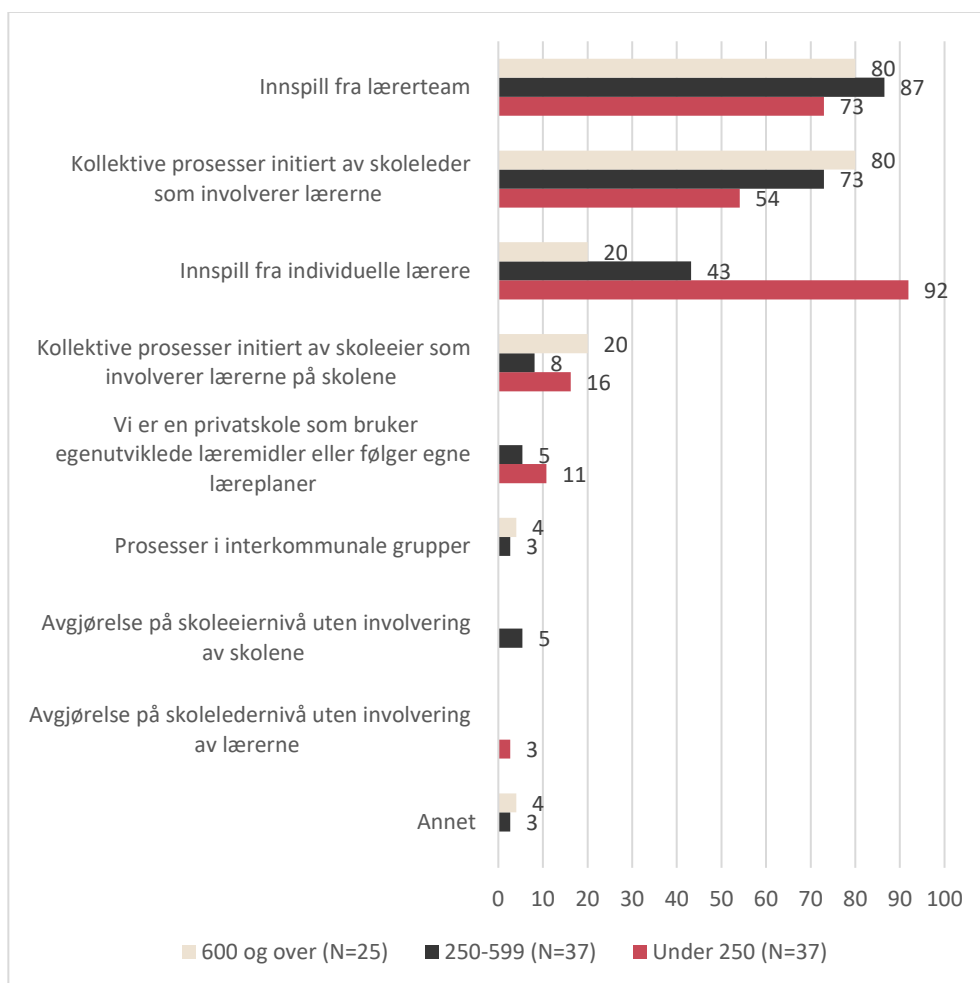
lærere, sammenliknet med skoleledere på grunnskoler (42 prosent). Bare 14 prosent av skolelederne på videregående mener at læremidler velges på bakgrunn av kollektive prosesser initiert av skoleeier som involverer lærerne på skolen. Når det gjelder avgjørelser som tas uten involvering av skolene og/ eller lærerne, er det størst andel skoleledere på grunnskoler (10+7 prosent) som mener dette. Ni prosent av skoleeierne på fylkeskommunalt nivå mener at valg av læremidler gjøres på skoleeiernivå uten involvering av skolene. I de åpne svarene nevner flere NDLA (særlig skoleeiere i fylkeskommunal sektor) og noen nevner også innspill fra elever.

Figur 4.6 viser fordelingen av svarene til skoleledere på grunnskoler etter skolestørrelse (antall elever). Som vi kan se, så er det ikke stor variasjon i svarene. Det er likevel ti prosentpoeng flere skoleledere på grunnskoler med under 100 elever (72 prosent) som svarer at valg av læremidler foregår på innspill fra lærerteam, sammenliknet med grunnskoleledere på skoler med 300 elever eller mer (62 prosent). Dette kan henge sammen med kapasitet til å gjennomføre kollektive prosesser og/ eller betydningen av individuelle lærere på små skoler.



Figur 4.6 'På hvilken bakgrunn foregår valg av læremidler som er i tråd med læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter skolestørrelse, prosent (N=376)

Det er også elleve prosentpoeng flere grunnskoleledere på skoler med under 100 elever som svarer at valg av læremidler foregår på innspill fra individuelle lærere. Figur 4.7 nedenfor viser fordelingen etter videregående størrelse:



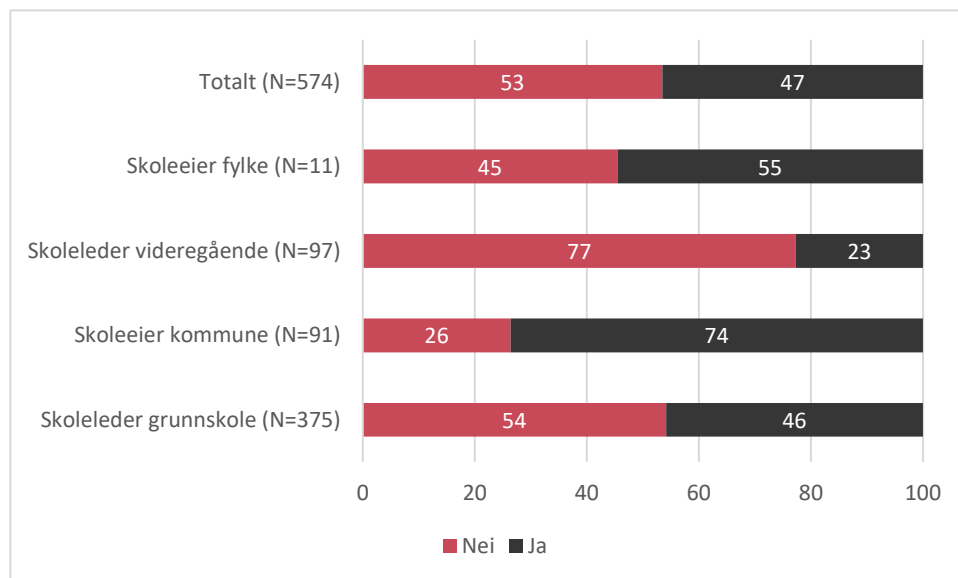
Figur 4.7 'På hvilken bakgrunn foregår valg av læremidler som er i tråd med læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020? Flere kryss mulig', skoleleder videregående etter skolestørrelse, prosent (N=99)

Når det kommer til om valg av læremidler som er i tråd med læreplanverket foregår på bakgrunn av innspill fra individuelle lærere, er det hele 72 prosentpoeng flere skoleledere på videregående skoler med under 250 elever som har krysset av for dette (92 prosent), sammenliknet med skoleledere på skoler med over 600 elever (20 prosent). Det er 43 prosent av skoleledere på skoler med mellom 250 og 599 elever som har svart det samme. Som nevnt tidligere, kan dette henge sammen med små skoler sin kapasitet til å gjennomføre kollektive prosesser initiert av skoleleder og/ eller betydningen av individuelle lærere på små skoler.

4.2 Brukes Utdanningsdirektoratets veiledere?

Alle fire respondenttyper ble spurt om de har brukt [Utdanningsdirektoratets veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler](#). Samlet sett svarer flest (57 prosent) at de ikke har brukt veilederne. Figur 4.8 viser at det er størst andel skoleledere

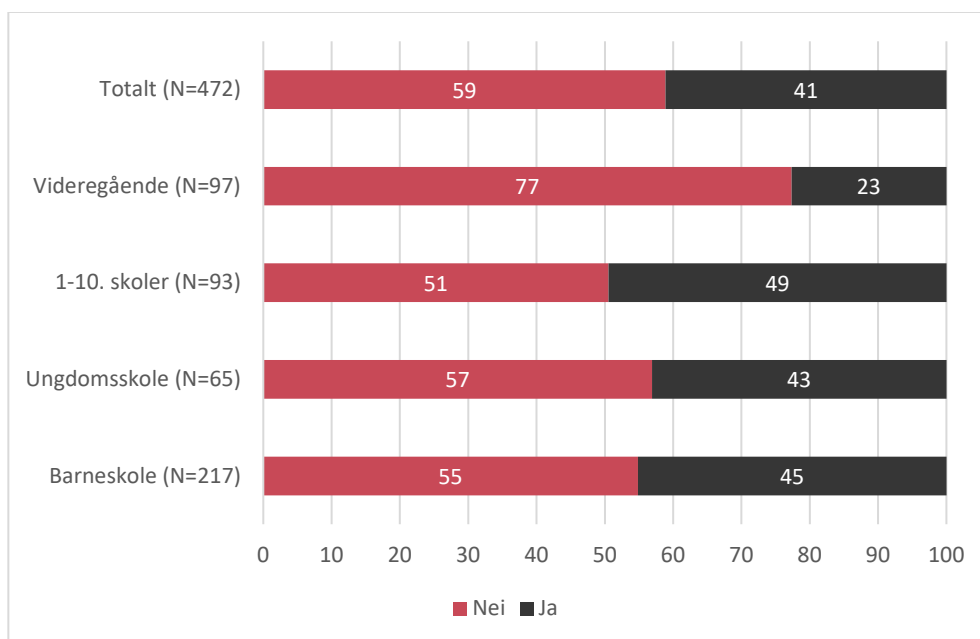
på videregående (77 prosent) som rapporterer at de ikke har brukt Utdanningsdirektoratet sine veiledere. 54 prosent av skoleledere på grunnskoler rapporterer også at de ikke har brukt veilederne.



Figur 4.8 'Har dere brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', respondenttype, prosent (N=574)

Det er tydelig at skoleeiere har brukt veiledere i større grad. Dette gjelder spesielt i kommunal sektor, der hele 74 prosent svarer at de har brukt Udir sine veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler. Disse tallene skiller seg noe fra tallene fra 2021. I år er det blant annet åtte prosentpoeng flere skoleledere på grunnskoler som har svart *ja*, 25 prosentpoeng færre skoleledere på videregående som har svart *ja*, syv prosent flere skoleeiere i kommunal sektor som har svart *ja* og fem prosentpoeng færre skoleeiere i fylkeskommunal sektor som har svart *ja*. Det er også tydelig at skoleeiere i større grad svarer at de har brukt Udirs veiledere enn skolelederne.

Figur 4.9 viser hva skoleledere fordelt etter skoletype har svart på det samme spørsmålet. Bortsett fra videregående som tidligere har utpekt seg på *nei* siden, er fordelingen ganske jevn. Det er likevel, blant annet, seks prosentpoeng færre skoleledere på ungdomsskoler som har svart at de har brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler, enn skoleledere på 1.-10.-skoler. I 2021 lå barne-skole på 34 prosent, ungdomsskole på 36 prosent og 1.-10.-skoler på 48 prosent.

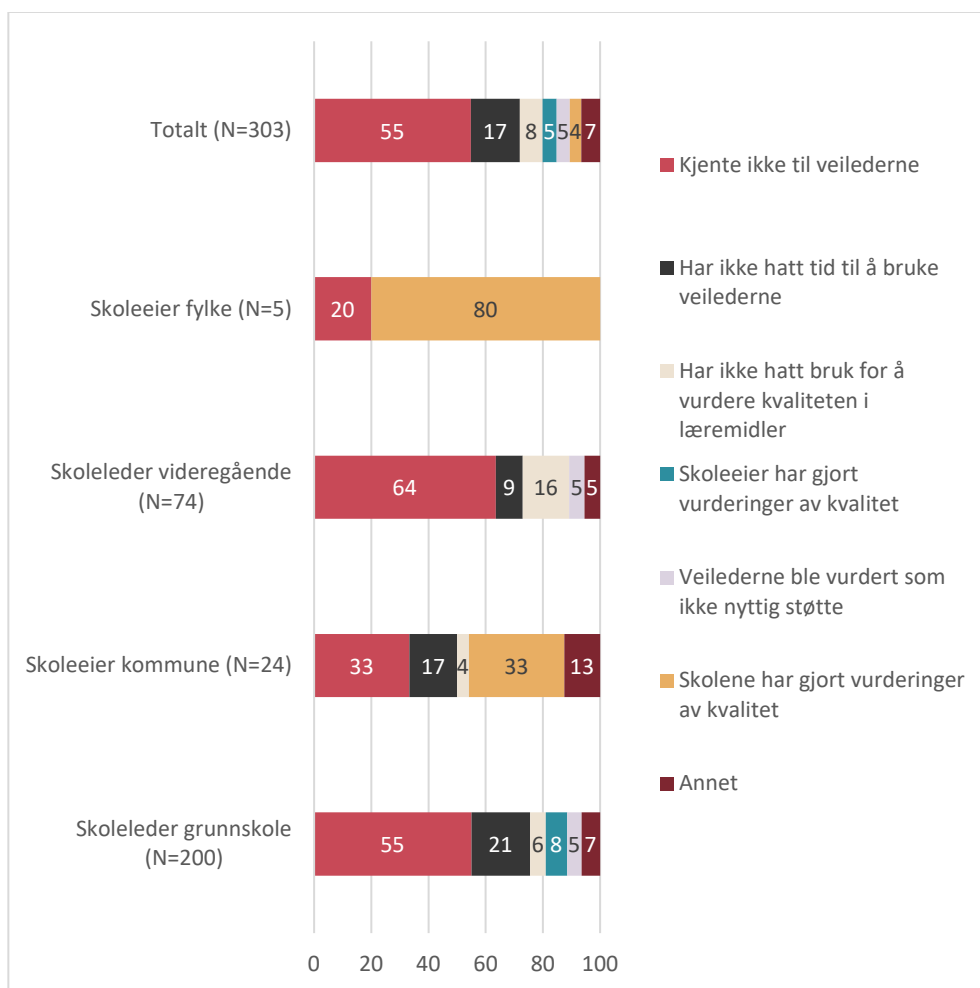


Figur 4.9 'Har dere brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', skoleledere etter skoletype, prosent (N=472)

Kjennskap til veilederne

De som svarte *nei* på spørsmålet om de har brukt veilederne for vurdering av kvalitet i læremidler, fikk spørsmål om hvorfor de ikke brukte disse veilederne. Kun skoleledere fikk svaralternativet *skoleeier har gjort vurderinger av kvalitet*, mens kun skoleeiere fikk svaralternativet *skolene har gjort vurderinger av kvalitet*. Samlet sett svarer klart flest, altså 55 prosent at de ikke kjente til veilederne (Figur 4.10). Som vi kan se av figuren så er det størst andel skoleledere på videregående (64 prosent) som rapporterer dette. Dernext følger skoleledere på grunnskoler med 55 prosent. Dette representerer en økning siden 2021.

Det er 33 prosent av skoleeierne i kommunal sektor og 80 prosent av skoleeierne i fylkeskommunal sektor som har svart at årsaken til at de ikke har brukt Udir sine veiledere er fordi skolene selv har gjort vurderinger av kvalitet.



Figur 4.10 'Hvorfor har dere ikke brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', respondenttype, prosent (N=303)

Videre er det en større andel skoleledere på grunnskoler (21 prosent), sammenliknet med skoleledere på videregående (9 prosent), som har krysset av for at de ikke har hatt tid til å bruke veilederne. I fritekstfeltet skriver flere (særlig skoleledere på videregående) at de har lagt vekt på lærernes faglige kompetanse.

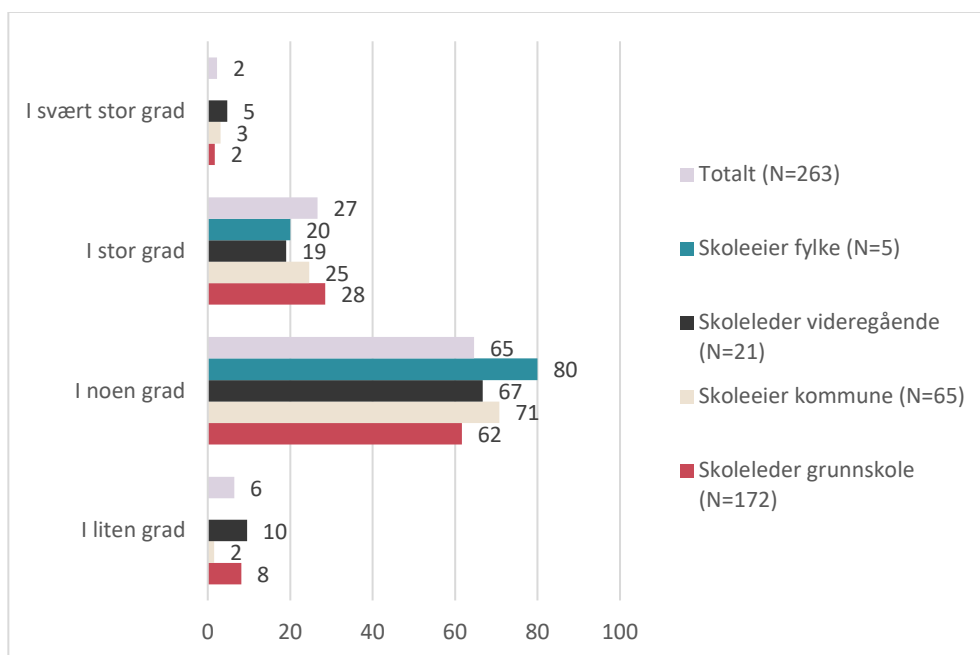
Figur 4.11 viser hva skoleledere fordelt etter skoletype svarer på det samme spørsmålet. Det er blant annet 16 prosentpoeng færre skoleledere ved 1.-10.-skoler som svarer at årsaken til at de ikke har brukt Udirs veiledere er fordi de ikke kjente til veilederne (48 prosent), sammenliknet med skoleledere på videregående (64 prosent).



Figur 4.11 'Hvorfor har dere ikke brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', skoleledere etter skoletype, prosent (N=274)

Nytten av veilederne

De som svarte *ja* på spørsmålet om de har brukt veilederne for vurdering av kvalitet i læremidler, fikk så spørsmål om i hvilken grad støtten fra veilederne var nyttig for henholdsvis skolen, kommunen eller fylkeskommunen sin vurdering av læremidlene. Som vi kan se i Figur 4.12, er det samlet sett flest (65 prosent) som rapporterer at støtten fra Utdanningsdirektoratets veiledere var nyttig *i noen grad* for vurderingen av læremidler. Det er flere skoleeiere enn skoleledere som har krysset av for dette svaralternativet.

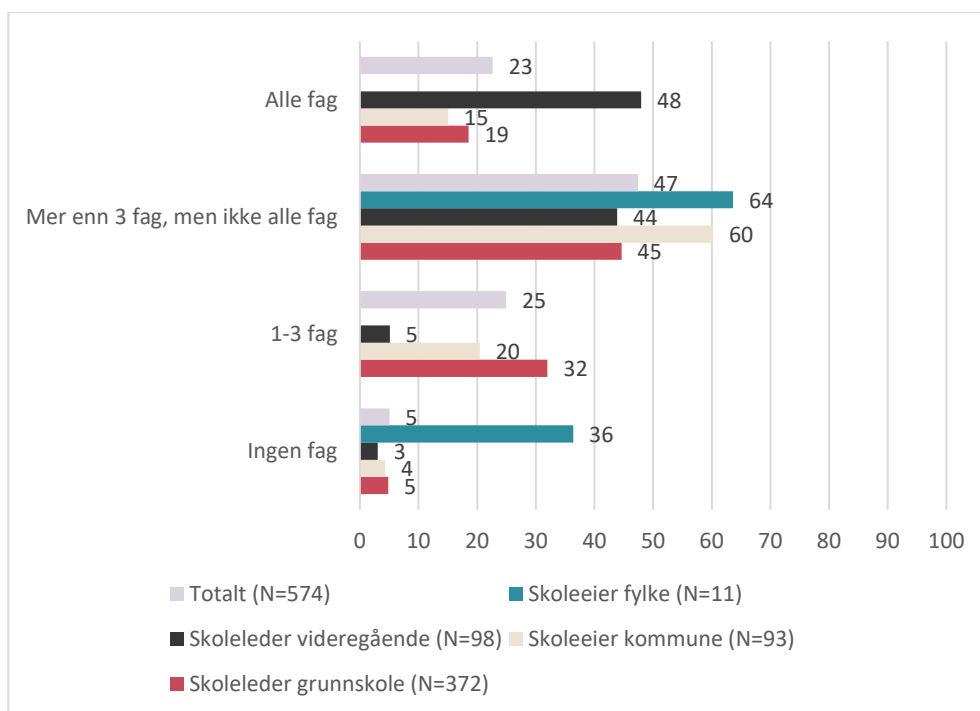


Figur 4.12 'I hvilken grad var støtten dere fikk fra Udirs veiledere nyttig for skolens/kommunens/fylkeskommunens vurdering av læremidler?', respondenttype, prosent (N=263)

Det er 62 prosent av skoleledere på grunnskoler som har krysset av for *i noen grad*, mens det er 67 prosent av skoleledere på videregående som har gjort det samme. Sammenliknet med 2021 er ikke mønsteret veldig annerledes.

4.3 Innkjøp av nye læremidler

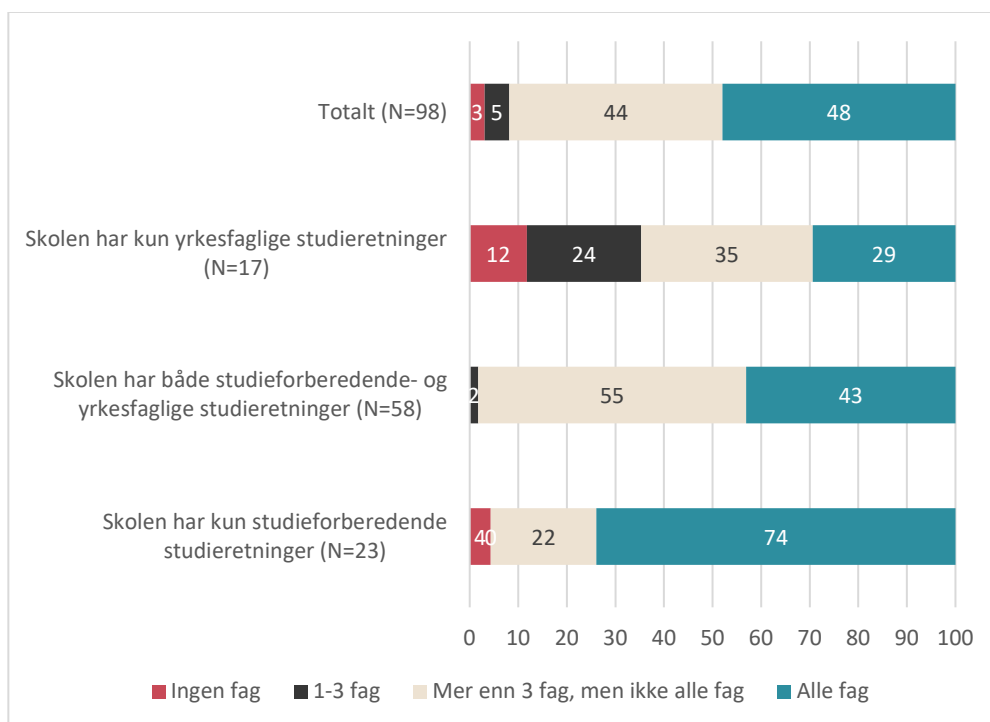
I spørringene våren 2023 fikk skoleeiere og skoleledere spørsmål om hvor mange fag de har kjøpt inn nye læremidler, som er tilpasset læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. Figur 4.13 viser at nesten halvparten (47 prosent) av respondentene svarer at de har kjøpt inn nye læremidler i mer enn tre fag, men ikke i alle fag. Det er en større andel skoleeiere som har svart dette sammenliknet med skoleledere.



Figur 4.13 'I hvor mange fag har skolen/kommunen/fylkeskommunen kjøpt inn nye læremidler som er tilpasset Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020?', respondenttype, prosent (N=574)

Det er muligens verdt å verke seg at det er størst andel skoleledere på videregående (48 prosent) som har svart at de har kjøpt inn nye læremidler i alle fag. Blant skoleledere på grunnskoler er det bare to av ti (19 prosent) som har svart det samme. Ulikt de tre andre respondentgruppene svarer hele 36 prosent av skoleeierne i fylkeskommunal sektor at de ikke har kjøpt inn nye læremidler i noen fag (N=11).

Figur 4.14 viser skoleledere på videregående sin fordeling etter type videregående på samme spørsmål. Som vi kan se så er det hele 45 prosentpoeng flere skoleledere på skoler med kun studieforberevende studieretninger (74 prosent) som har svart at skolen har kjøpt inn nye læremidler i alle fag, sammenliknet med skoleledere på skoler med kun yrkesfaglige studieretninger (29 prosent). Det skal dog sies at det er en lav N.

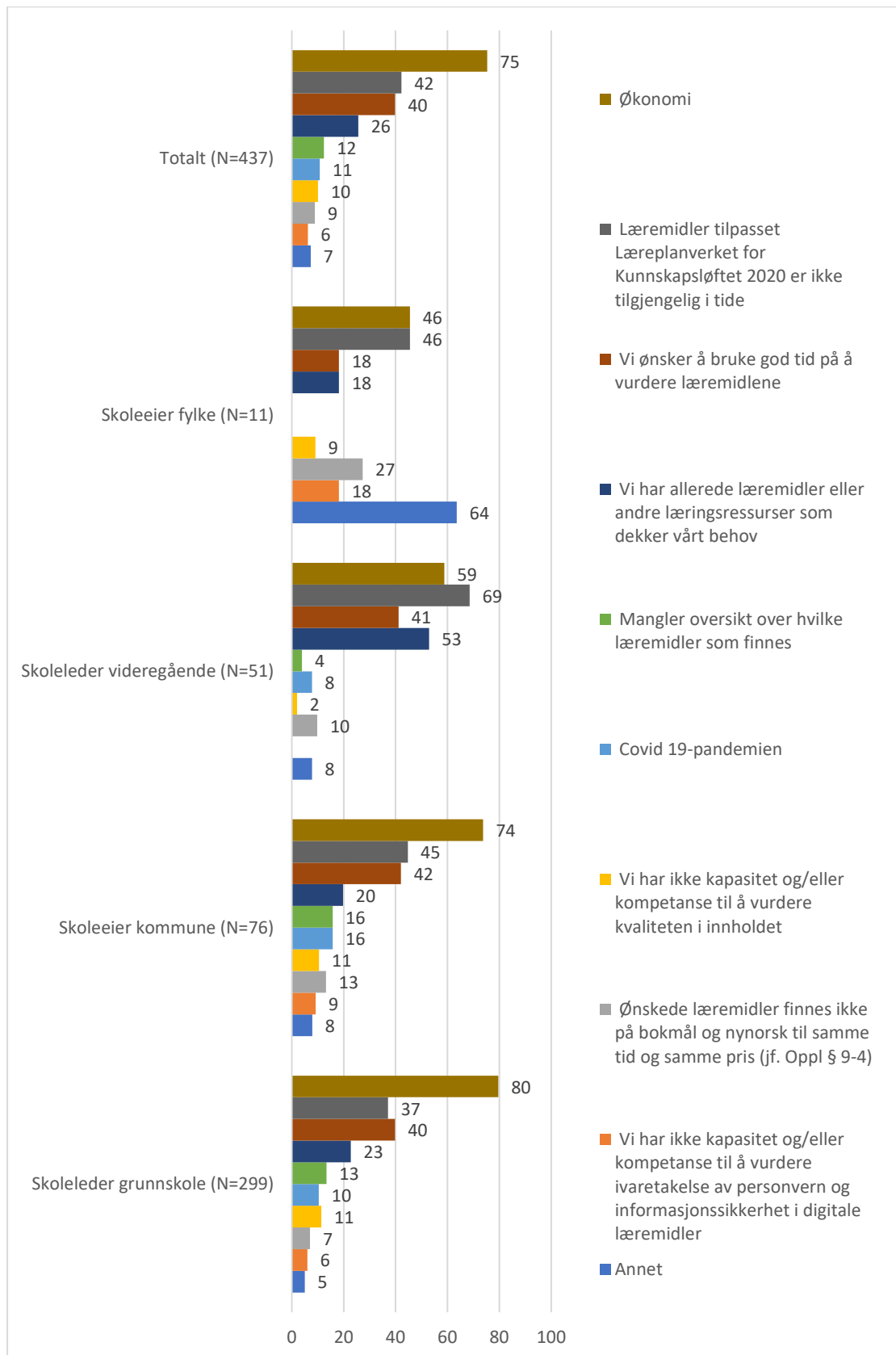


Figur 4.14 'I hvor mange fag har skolen/kommunen/fylkeskommunen kjøpt inn nye læremidler som er tilpasset Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020?', skoleleder videregående etter type videregående, prosent (N=98)

Det er også 33 prosentpoeng flere skoleledere på skoler med både studieforberedende- og yrkesfaglige studieretninger (55 prosent) som har svart at skolen har kjøpt inn nye læremidler i mer enn 3 fag, men ikke alle fag, sammenliknet med skoleledere på skoler som kun har studieforberedende studieretninger (22 prosent). En fjerdedel (24 prosent) av skoleledere på skoler med kun yrkesfaglige studieretninger har svart 1-3 fag, mens tolv prosent har svart ingen fag.

Årsaken til færre eller ingen nye læremidler

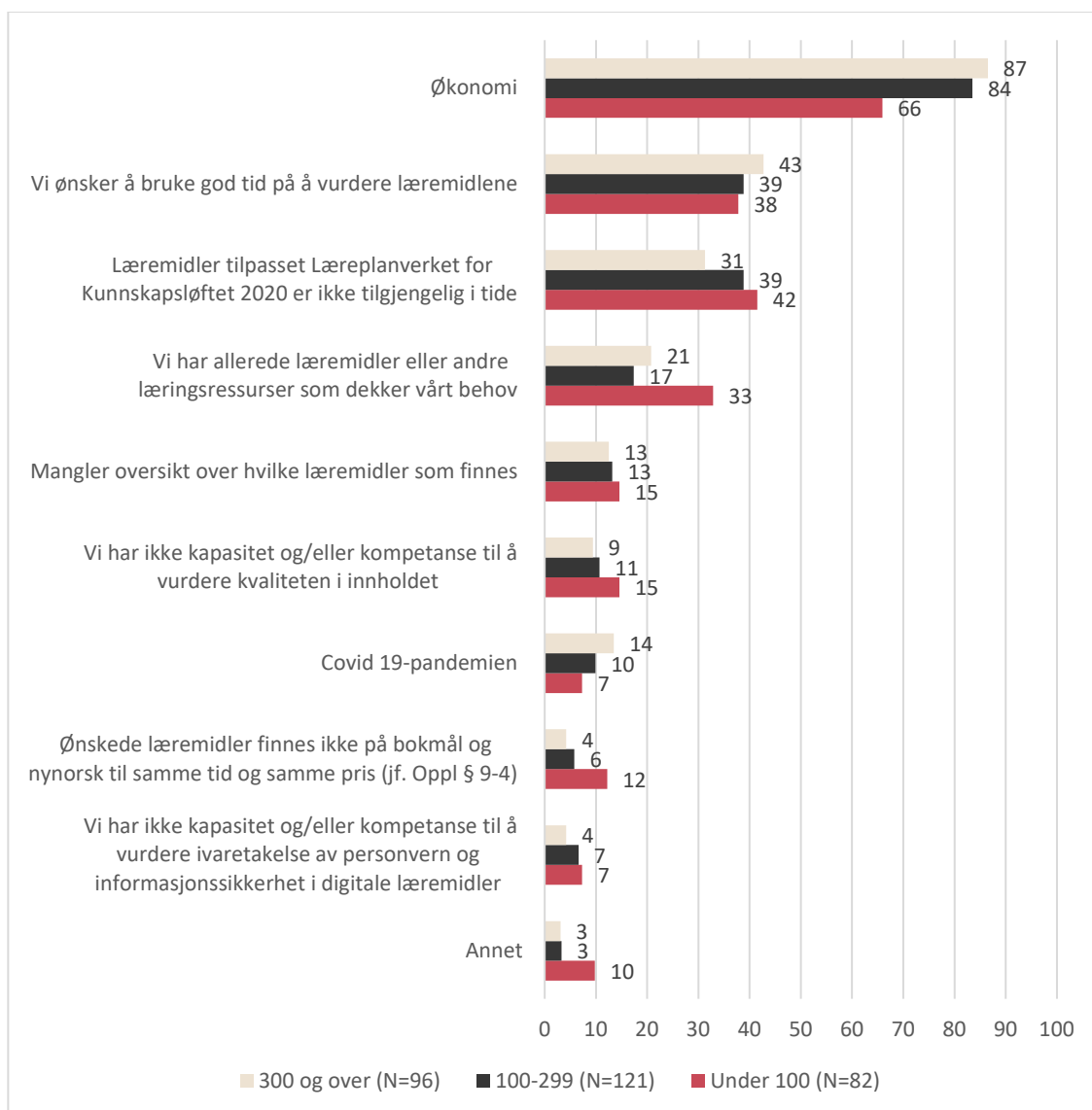
Skolelederne og skoleeierne som på forrige spørsmål svarte et annet svaralternativ enn *alle fag*, fikk deretter spørsmål om hvilke årsaker som er relevante for innkjøp av læremidler, og som kan ha bidratt til at de enten ikke har kjøpt inn nye læremidler eller har kjøpt inn færre læremidler enn ønsket. Respondentene kunne sette flere kryss. Totalt svarer klart flest, hele tre fjerdedeler (75 prosent), at dette skyldes økonomi (Figur 4.15). Det er åtte av ti skoleledere på grunnskoler som svarer dette. Sammenliknet med 2021 er det 22 prosentpoeng flere skoleledere på grunnskoler som har svart økonomi i årets undersøkelse. For skoleledere på videregående er det størst andel (69 prosent) som svarer at læremidler tilpasset Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 ikke er tilgjengelig i tide.



Figur 4.15 'Hvilke av årsakene under er relevante for din skole/kommunen/fylkeskommunen ved innkjøp av læremidler, og kan ha bidratt til at dere enten ikke har kjøpt inn nye læremidler til Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 i løpet av skoleåret 2022/23, eller har kjøpt inn færre læremidler enn dere ønsket? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=437)

Samlet sett er det også relativt mange, fire av ti (40 prosent), som har krysset av for at de ønsker å bruke god tid på å vurdere læremidlene. Prosentfordelingen her er tilnærmet lik mellom skoleeier kommune og de to skoleleder gruppene. Over halvparten av skoleledere på videregående (53 prosent) har krysset av for at de allerede har læremidler eller andre læringsressurser som dekker deres behov. Bare 23 prosent av skolelederne på grunnskoler har svart det samme. På svaralternativet *annet* kunne respondentene skrive med egne ord hvilke årsaker som er relevante. Hele 64 prosent av skoleeiere på fylkeskommunalt nivå har valgt dette. Også her er det varierte svar. Noen skriver at det er få samiske alternativer, mens flere skoleeiere skriver at innkjøp vurderes av skolene selv.

Figur 4.16 viser fordelingen til skoleledere på grunnskoler etter skolestørrelse. Det er tydelig at skoleledere på skoler med under 100 elever i noe mindre grad rapporterer at økonomi er relevant ved innkjøp av læremidler (66 prosent), sammenliknet med skoleledere på skoler med 300 elever eller mer (87 prosent) og skoleledere på skoler med 100-299 elever (84 prosent).



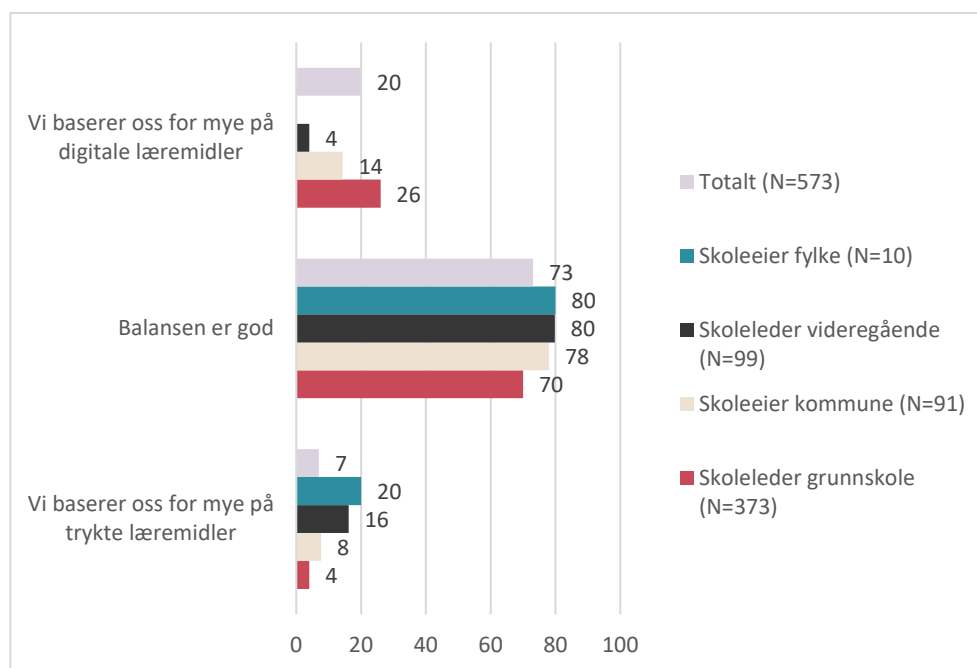
Figur 4.16 'Hvilke av årsakene under er relevante for din skole/kommunen/fylkeskommunen ved innkjøp av læremidler, og kan ha bidratt til at dere enten ikke har kjøpt inn nye læremidler til Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 i løpet av skoleåret 2022/23, eller har kjøpt inn færre læremidler enn dere ønsket? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter skolestørrelse, prosent (N=299)

Det er også eksempelvis 16 prosentpoeng flere skoleledere på skoler med under 100 elever som har krysset av for at de allerede har læremidler eller andre læringsressurser som dekker deres behov (33 prosent), sammenliknet med skoleledere på skoler med 100-299 elever (17 prosent).

4.4 Digitale og trykte læremidler

Alle fire respondent grupper ble spurt om hvordan de vil beskrive balansen mellom digitale og trykte læremidler. Samlet sett viser Figur 4.17 at mer enn syv av ti

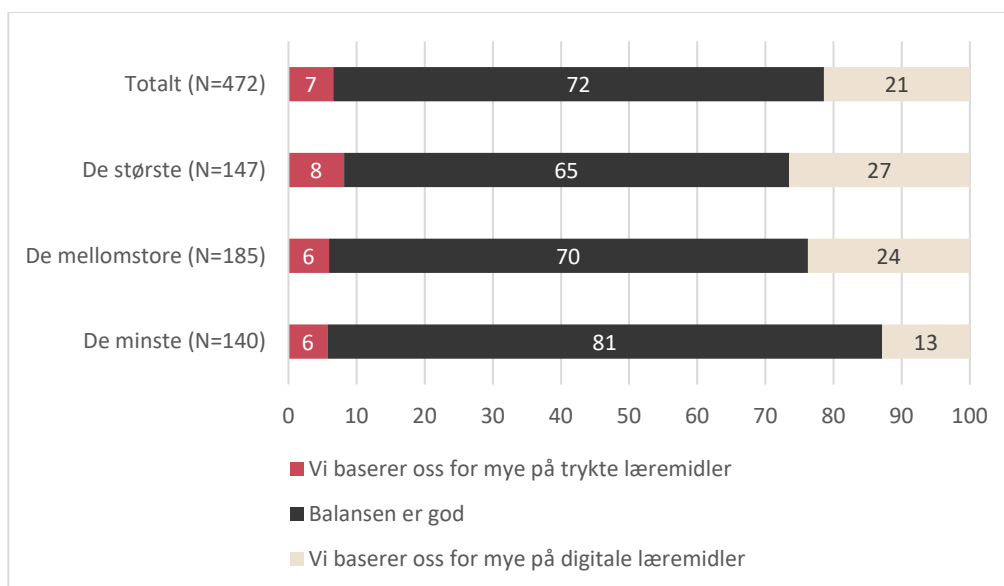
(73 prosent) skoleledere og skoleeiere svarer at balansen mellom digitale og trykte læremidler er god. Det er likevel en fjerdedel av skolelederne på grunnskoler som mener at de baserer seg for mye på digitale læremidler. Bare fire prosent av skolelederne på videregående mener det samme.



Figur 4.17 'Hvordan vil du beskrive balansen mellom trykte og digitale læremidler?', respondenttype, prosent (N=573)

Når det gjelder skoleeiere i kommunal sektor, er det litt flere som mener de baserer seg for mye på digitale læremidler (14 prosent) enn som mener de baserer seg for mye på trykte læremidler (8 prosent). For skoleeiere i fylkeskommunal sektor er det derimot to av ti (20 prosent) som mener at de baserer seg for mye på trykte læremidler.

Figur 4.18 viser skoleledere fordelt etter skolestørrelse. Både videregående skoler og grunnskoler er inkludert. Som vi kan se så er det, blant annet, 16 prosentpoeng flere skoleledere på de minste skolene som har svart at balansen er god mellom trykte og digitale læremidler (81 prosent), sammenliknet med skoleledere på de største skolene (65 prosent).

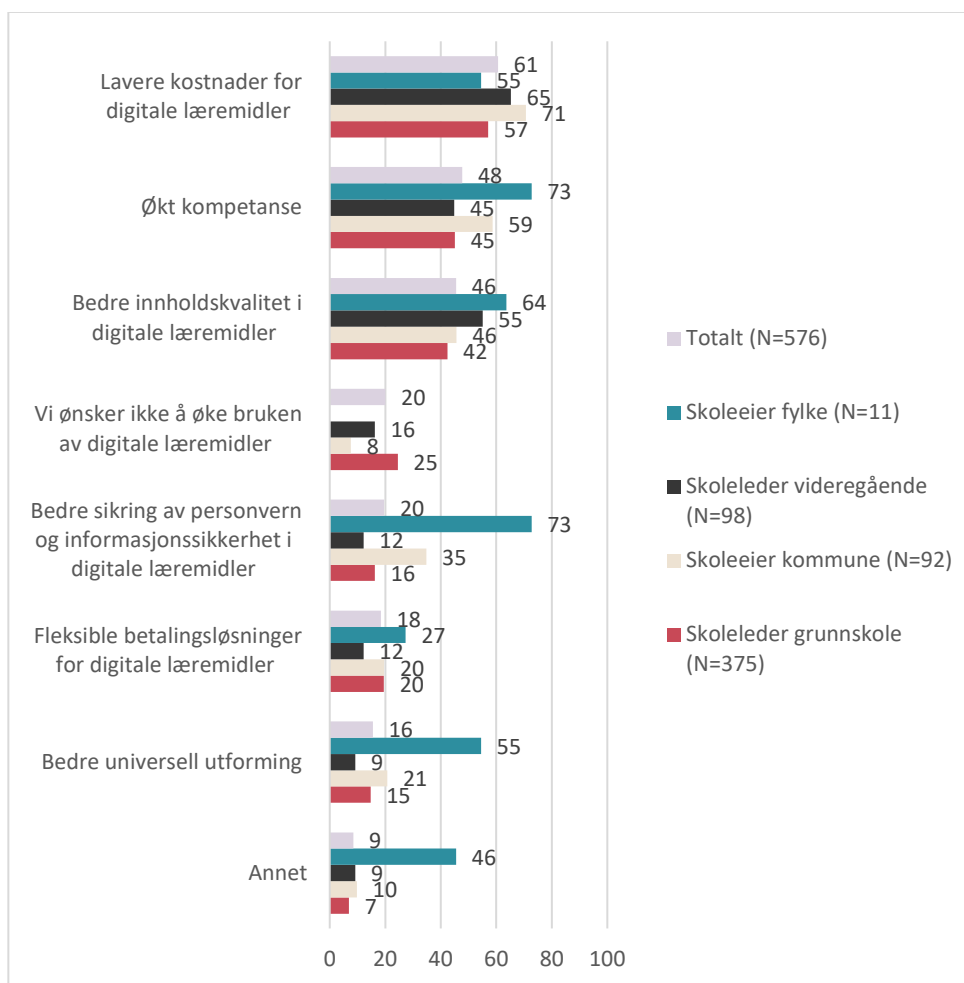


Figur 4.18 'Hvordan vil du beskrive balansen mellom trykte og digitale læremidler?', skoleledere etter skolestørrelse, prosent (N=472)

Det er 14 prosentpoeng flere skoleeiere på de største skolene som har svart at de baserer seg for mye på digitale læremidler (27 prosent), sammenliknet med skoleledere på de minste skolene (13 prosent). Syv av ti skoleledere på de mellomstore skolene (70 prosent) mener at balansen mellom trykte og digitale læremidler er god.

Øke bruken av digitale læremidler

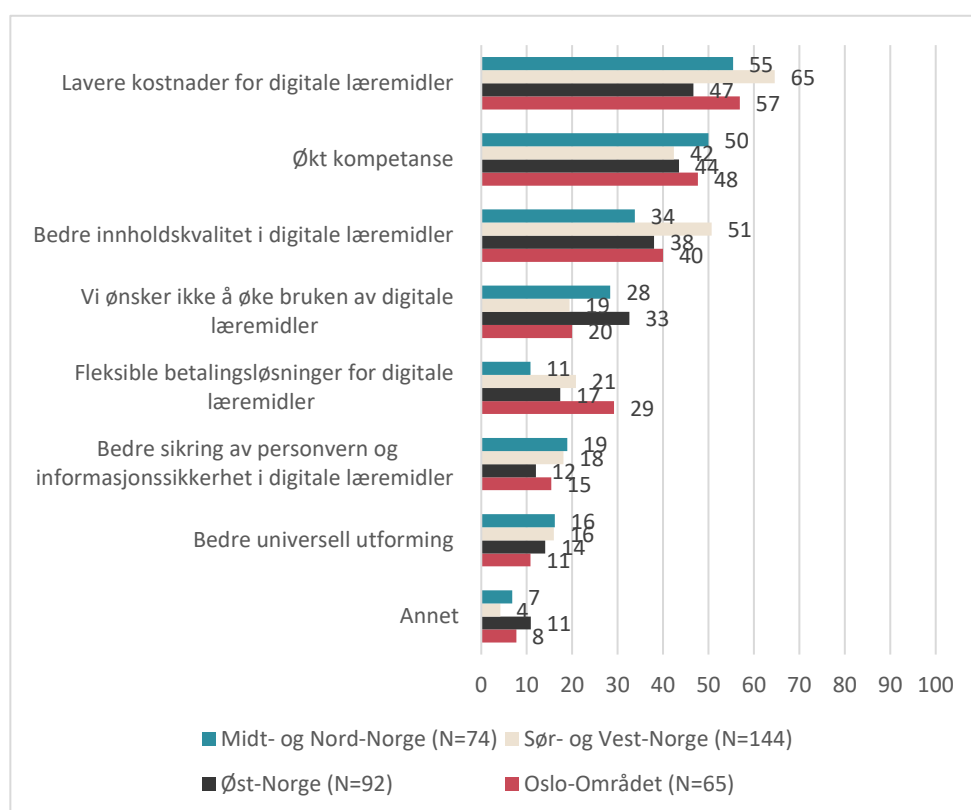
Skoleledere og skoleeiere ble også spurt om hva som er viktig dersom de skal øke bruken av digitale læremidler. Her kunne man sette flere kryss. Totalt er det klart flest, mer enn seks av ti (61 prosent) som mener at lavere kostnader for digitale læremidler er det viktigste dersom man skal kunne øke bruken av digitale læremidler (Figur 4.19). Dette bør sees i sammenheng med at tre fjerdedeler rapporterte i figur 4.15 om at økonomi var den mest relevante årsaken med hensyn til innkjøp av nye læremidler. Blant respondent gruppene er det størst andel skoleeiere i kommunal sektor (71 prosent) som mener at lavere kostnader for digitale læremidler er viktig. Dernext følger skoleledere på videregående og skoleledere på grunnskoler, med henholdsvis 65 prosent og 57 prosent.



Figur 4.19 'Hva er viktig dersom din skole/kommune/fylkeskommune skal øke bruken av digitale læremidler? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=576)

Samlet sett er det også relativt mange skoleledere og skoleeiere som har krysset av for økt kompetanse (48 prosent) og bedre innholdskvalitet i digitale læremidler (46 prosent) som viktig dersom man skal kunne øke bruken av digitale læremidler. Særlig skoleeiere i fylkeskommunal sektor legger vekt på økt kompetanse (73 prosent). Av disse er det også like mange (73 prosent) som har svart at bedre sikring av personvern og informasjonssikkerhet i digitale læremidler er viktig for at de skal øke bruken av slike læremidler. Totalt svarer to av ti (20 prosent) at de ikke ønsker å øke bruken av digitale læremidler. Det er flest skoleledere på grunnskoler (25 prosent) som mener dette. De som krysset av for svaralternativet *annet* fikk muligheten til å skrive med egne ord hva som var viktig. Nesten halvparten (46 prosent) av skoleeierne i fylkeskommunal sektor benyttet seg av denne muligheten. Som tidligere er det varierte svar. Flere skriver at de bruker tilstrekkelig digitale læremidler og/eller kombinerer digitale og trykte (analoge) læremidler. Noen kommenterer også at de ønsker å bidra til mindre skjermtid blant elevene.

Figur 4.20 viser skoleledere på grunnskoler fordelt etter landsdelen til grunnskolen. Det er blant annet 18 prosentpoeng flere skoleledere på skoler i Sør- og Vest-Norge som har svart at lavere kostnader for digitale læremidler er viktig dersom skolen skal øke bruken av digitale læremidler (65 prosent), sammenliknet med skoleledere på skoler i Øst-Norge (47 prosent). Det er også 17 prosentpoeng flere skoleledere i Sør- og Vest-Norge som har svart *bedre innholdskvalitet i digitale læremidler* (51 prosent), sammenliknet med skoleledere i Midt- og Nord-Norge (34 prosent).



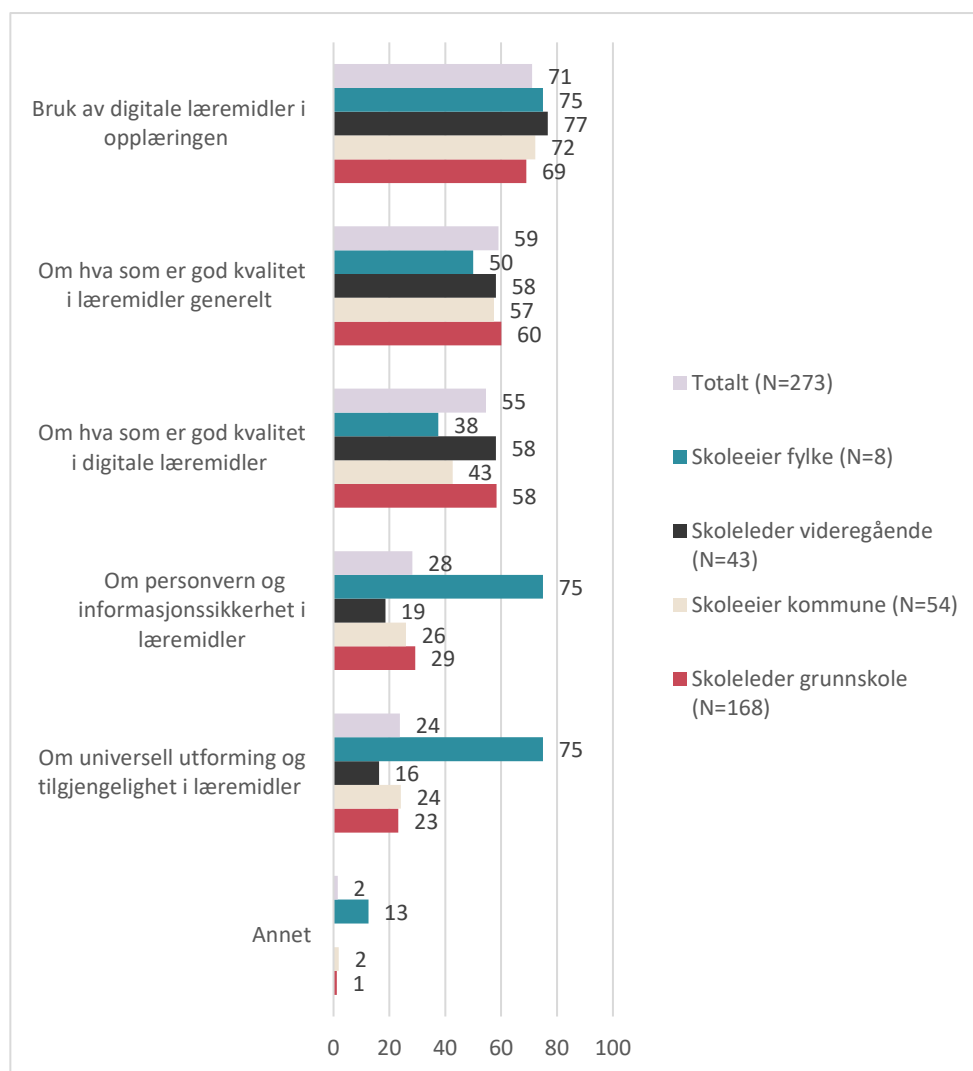
Figur 4.20 'Hva er viktig dersom din skole/kommune/fylkeskommune skal øke bruken av digitale læremidler? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter landsdel grunnskole, prosent (N=375)

Tre av ti skoleledere på skoler i Oslo-området (29 prosent) svarer at fleksible betalingsløsninger er viktig for at skolen skal øke bruken av digitale læremidler. Dette er 18 prosentpoeng flere sammenliknet med skoleledere i Midt- og Nord-Norge (11 prosent).

Kompetansebehov

Til slutt i dette kapittelet om læremidler i skolen spurte vi skoleledere og skoleeiere om hva slags kompetanse de har mest behov for å utvikle. Også her var det

mulig med flere kryss. Som vi kan se i Figur 4.21, er det totalt sett flest (71 prosent) som tar til orde for at de har mest behov for å utvikle kompetanse angående bruk av digitale læremidler i opplæringen. Det er størst andel skoleledere på videregående (77 prosent) som har krysset av for dette.

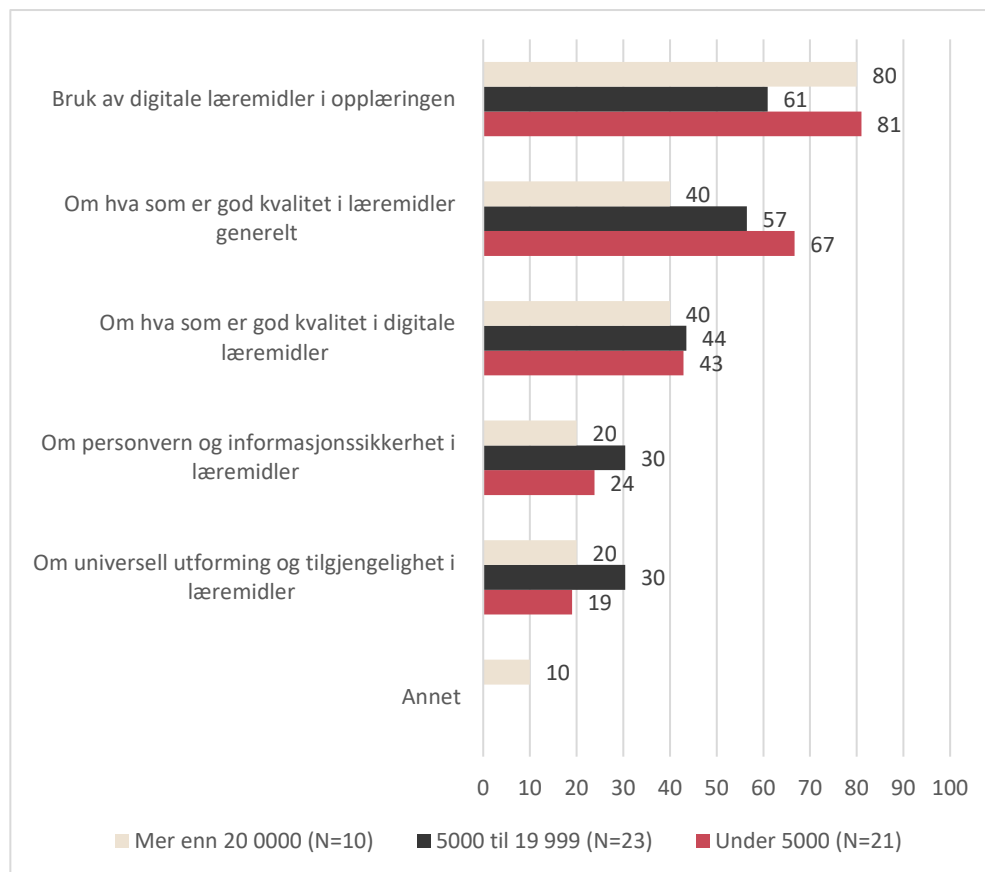


Figur 4.21 'Hva slags kompetanse har din skole/kommune/fylkeskommune mest behov for å utvikle? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=273)

Det er også nesten seks av ti skoleledere og skoleeiere (59 prosent) som har krysset av for at de har mest behov for å utvikle kompetanse om hva som er god kvalitet i læremidler generelt. Seks av ti skoleledere på grunnskoler (60 prosent) mener dette. Det er svært få som har valgt å ta i bruk fritekstfeltet tilknyttet svaralternativet *annet*. Det er likevel én skoleeier i kommunal sektor som spør «*hvordan bruke kunstig intelligens i undervisningen?*».

Figur 4.22 nedenfor viser fordelingen til skoleeiere i kommunal sektor etter størrelsen på kommunen (antall innbyggere). Som vi kan se så er det 20

prosentpoeng færre skoleeiere i kommuner med 5000 til 19 999 innbyggere som har svart at de har mest behov for å utvikle bruk av digitale læremidler i opplæringen (61 prosent), sammenliknet med skoleeiere i kommuner med under 5000 innbyggere (81 prosent).



Figur 4.22 'Hva slags kompetanse har din skole/kommune/fylkeskommune mest behov for å utvikle? Flere kryss mulig', skoleeier kommune etter kommunestørrelse, prosent (N=54)

Det er også 27 prosentpoeng flere skoleeiere i kommuner med under 5000 innbyggere som har svart at de har mest behov for kompetanse om hva som er god kvalitet i læremidler generelt (67 prosent), sammenliknet med skoleeiere i kommuner med mer enn 20 000 innbyggere (40 prosent).

4.5 Oppsummering

Dette kapitlet har handlet om læremidler i skolen. Oppsummert fant vi følgende:

- Samlet sett tar de fleste til orde for at både digitale og trykte læremidler som er utviklet for bruk i opplæringen også brukes i opplæringen i skolen.
- Det er tydelig at skoleledere på videregående mener at skolen tar mer i bruk læringsressurser som ikke er utviklet direkte for bruk i opplæringen, sammenliknet med skoleledere på grunnskoler.
- Det er færre grunnskoleledere i kommuner med under 5000 innbyggere (24 prosent) som oppgir at andre digitale læringsressurser som ikke er utviklet for bruk i opplæringen brukes i opplæringen, sammenliknet med grunnskoleledere i kommuner med flere innbyggere (58 og 60 prosent).
- Alle fire respondentgrupper ble spurt om hvilke bakgrunnsfaktorer som spiller inn i valget av læremidler som er i tråd med Kunnskapsløftet 2020 sin læreplan. Totalt sett er det flest (76 prosent) som mener at læremidlene velges på bakgrunn av kollektive prosesser initiert av skoleleder som involverer lærerne.
- Det er størst andel skoleledere på videregående (77 prosent) som rapporterer at de ikke har brukt Utdanningsdirektoratet sine veiledere.
- Det er 33 prosent av skoleeierne i kommunal sektor og 80 prosent av skoleeierne i fylkeskommunal sektor som har svart at årsaken til at de ikke har brukt Udir sine veiledere er fordi skolene selv har gjort vurderinger av kvalitet.
- Samlet sett er det flest (65 prosent) som rapporterer at støtten fra Utdanningsdirektoratets veiledere var nyttig *i noen grad* for vurderingen av læremidler.
- Nesten halvparten (47 prosent) av respondentene svarer at de har kjøpt inn nye læremidler i mer enn tre fag, men ikke i alle fag.
- Skolelederne og skoleeierne som svarte et annet svaralternativ enn *alle fag*, fikk deretter spørsmål om hvilke årsaker som er relevante for innkjøp av læremidler, og som kan ha bidratt til at de enten ikke har kjøpt inn nye læremidler eller har kjøpt inn færre læremidler enn ønsket. Totalt svarer klart flest, hele $\frac{3}{4}$ (75 prosent), at dette skyldes økonomi.
- Mer enn syv av ti (73 prosent) skoleledere og skoleeiere svarer at balansen mellom digitale og trykte læremidler er god.
- 61 prosent mener at lavere kostnader for digitale læremidler er det viktigste dersom man skal kunne øke bruken av digitale læremidler. Økt kompetanse og bedre innholdskvalitet følger deretter.
- Samlet sett er det flest (71 prosent) som tar til orde for at de har mest behov for å utvikle kompetanse angående bruk av digitale læremidler i opplæringen.

5 Informasjon og støtte i kvalitetsutvikling i skolen

Ann Cecilie Bergene

Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i skolen kan foregå på mange måter. Det finnes en rekke ulike prøver, verktøy og datakilder som kan benyttes i arbeidet, hvor enkelte er obligatoriske og andre er frivillige å ta i bruk. Det kan også være ulikt hvem som involveres i arbeidet. Dette kapitlet omhandler hvorvidt ulike informasjonskilder og verktøy oppleves som nyttige i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen, og hvilke føringer skoleeiere legger i dette arbeidet.

5.1 Nyten av ulike informasjonskilder og verktøy

Dagens kvalitetsutviklingssystem består av et sett obligatoriske og frivillige prøver, verktøy og datakilder (NOU 2023:1).³ For det første består systemet av obligatoriske *nasjonale prøver* som er ment å gi skolene kunnskap om elevenes ferdigheter i lesing, regning og engelsk. De nasjonale prøvene har som formål å gi informasjon både til bruk i undervisvurdering og til kvalitetsutvikling på alle nivåer i skolesystemet. Forskning som allerede er gjort på bruken av nasjonale prøver, viser at resultatene brukes i varierende grad og på ulike måter i kvalitetsutviklingsarbeid. Videre tyder funnene fra forskningen på at samarbeidet på skolenivå, mellom skoleledere og lærere, har stor betydning for om de nasjonale prøvene brukes i dette arbeidet.

For det andre består dagens kvalitetsutviklingssystem av obligatoriske *kartleggingsprøver*. Formålet med disse prøvene er å identifisere elever som har behov for ekstra oppfølging for at de skal kunne følge forventet progresjon i begynneropplæringen (NOU 2023:1). Fra og med våren 2022 ble det gjort endringer i både de frivillige og de obligatoriske kartleggingsprøvene fra Utdanningsdirektoratet, og de nye kartleggingsprøvene ble innført såpass nylig at det er lite forskning på

³<https://www.regjeringen.no/contentassets/8758c1a973ae4f94ab67e3830c96b9c9/no/pdfs/nou202320230001000dddpdfs.pdf>

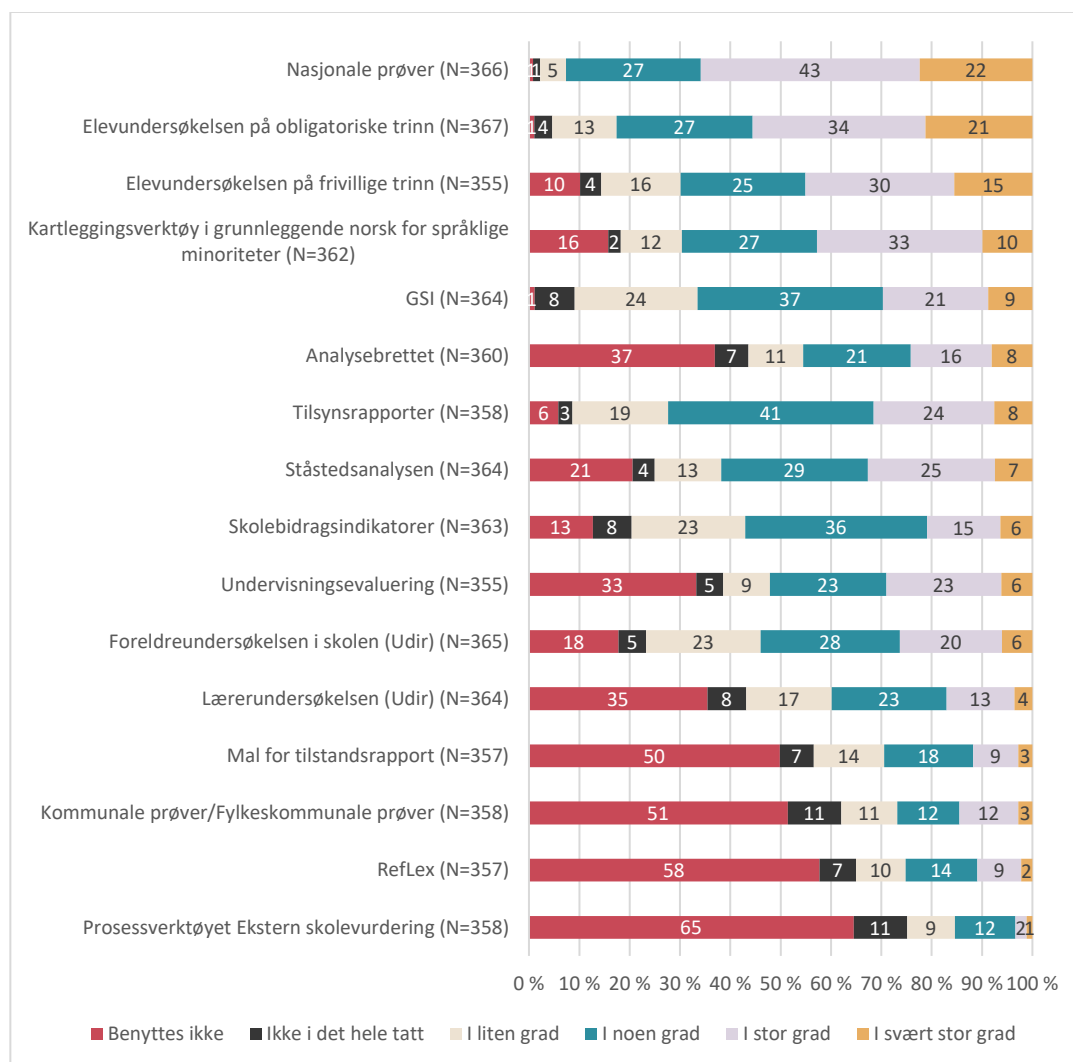
bruken av disse. Et funn fra tidligere er imidlertid at det ikke er noe som tilsier at bruken av *obligatoriske* kartleggingsprøver skiller seg nevneverdig fra bruken av *frivillige* kartleggingsprøver.

For det tredje består kvalitetsutviklingssystemet av *Elevundersøkelsen på obligatoriske trinn* (7. og 10. trinn, og Vg1), hvis formål er å gi elevene anledning til å si sin mening om læring og trivsel. Skoler, skoleeiere og nasjonale myndigheter skal legge resultatene fra Elevundersøkelsen til grunn i sitt kvalitetsutviklingsarbeid for å gjøre skolen bedre. Den nyeste forskningen viser at det imidlertid også her er store variasjoner i bruken av resultatene, både blant skoleledere og skoleeiere, og at de også i varierende grad har den nødvendige kompetansen til å bruke dataene på en formålstjenlig måte.

Som en del av kvalitetsvurderingssystemet finnes også den obligatoriske *ferdighetsprøven i svømming*, som skal gi kunnskap om behovet for å styrke svømmeopplæringen. I *Spørsmål til Skole-Norge våren 2022* oppga tre av fire skoleledere at alle de sju øvelsene i den obligatoriske ferdighetsprøven ble gjennomført i undervisningen.

For lærere, skoleledere og skoleeiere skal også *standpunkt- og eksamenskarakterer*, *Grunnskolen Informasjonssystem (GSI)* og *tilsynsrapporter* inngå som informasjon i kvalitetsutviklingsarbeidet. Mens standpunkt- og eksamenskarakterer er ment å gi informasjon om elevenes kompetanse ved endt opplæring, skal GSI gi overordnet statistikk om grunnskolen, blant annet innenfor temaer som elevtall, ressurser, spesialundervisning, språklige minoriteter, SFO og PP-tjenesten (NOU 2023:1). Tilsyn er ment å undersøke om kvaliteten i skolen tilfredsstillende oppfyller kravene gitt i lov og forskrift, og dermed at elevene får rettighetene sine oppfylt. Tilsynsrapportene avdekker og korrigerer på denne måten brudd på regelverket.

I tillegg til disse obligatoriske prøvene, verktøyene og datakildene, finnes det også en rekke frivillige prøver og verktøy som er utviklet av nasjonale myndigheter til bruk i kvalitetsutviklingsarbeidet. Skoleeiere kan med andre ord velge om skolene skal gjennomføre eller benytte disse i kvalitetsutviklingsarbeidet. Respondentene i vårens spørringer ble bedt om å ta stilling til i hvilken grad de opplever at de obligatoriske og noen av de frivillige, prøvene, verktøyene og datakildene er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen. Siden enkelte av disse er trinnspecifikke eller retter seg mot enten aktører på skolenivå eller skoleeiere, har vi valgt å presentere resultatene i fire ulike figurer. Figur 5.1 viser svarfordelingen blant skoleledere i grunnskolen:

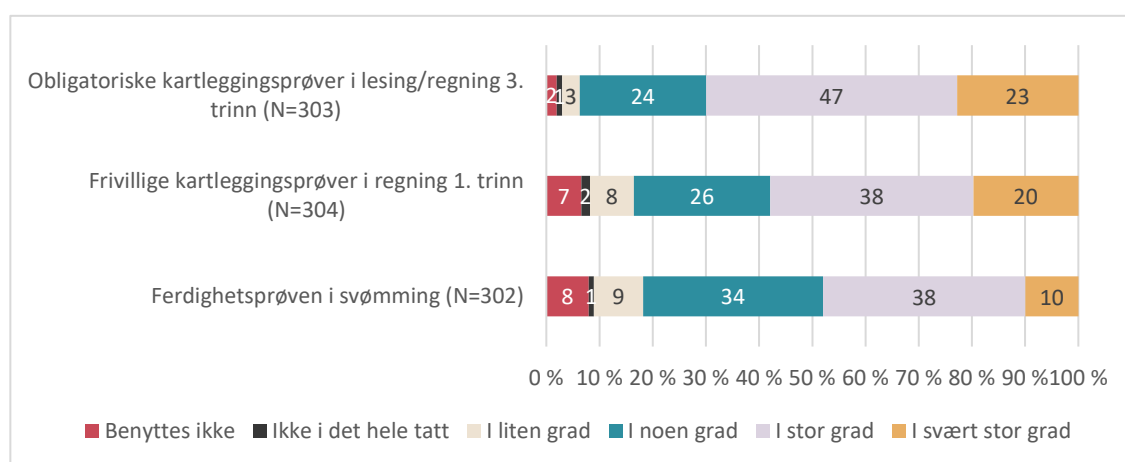


Figur 5.1 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere grunnskole (trinnuavhengig), prosent

Som det framgår av figuren opplever så å si alle grunnskoleledere at nasjonale prøver minst i noen grad er nyttige i deres kvalitetsutviklingsarbeid. Rundt to av tre (65 prosent) oppgir at de i stor eller svært stor grad opplever disse som nyttige. Selv om tidligere forskning fant at det var lite som skilte bruken av Elevundersøkelsen på obligatoriske trinn, ser vi her at det er en høyere andel som oppgir at de ikke benytter Elevundersøkelsen på frivillige trinn (10 prosent) enn på obligatoriske (1 prosent). Videre gir over halvparten (55 prosent) av grunnskolelederne uttrykk for at Elevundersøkelsen på obligatoriske trinn i stor eller svært stor grad er nyttig i kvalitetsutviklingsarbeidet. Det er noe lavere andeler som gjør denne vurderingen av de to øvrige obligatoriske elementene i det nasjonale kvalitetsutviklingssystemet; tilsynsrapporter (32 prosent) og GSI (30 prosent). Blant de frivillige elementene er det altså flest som gir uttrykk for at Elevundersøkelsen på

frivillige trinn (5., 6., 8. og 9. trinn for grunnskolen) og kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk for språklige minoriteter er nyttige. Det er størst andeler som oppgir at de ikke benytter prosessverktøyet Ekstern skolevurdering (65 prosent) og RefLex (58 prosent). Relativt mange ser også ut til å benytte seg av de frivillige elementene Foreldreundersøkelsen i skole, skolebidragsindikatorer, Ståstedsanalysen og undervisningsevaluering, mens det er relativt høye andeler som oppgir at de ikke benytter kommunale prøver (51 prosent), mal for tilstandsrapport for lærere og skoleledere (50 prosent), Analysebrettet (37 prosent) og Lærerundersøkelsen (35 prosent).

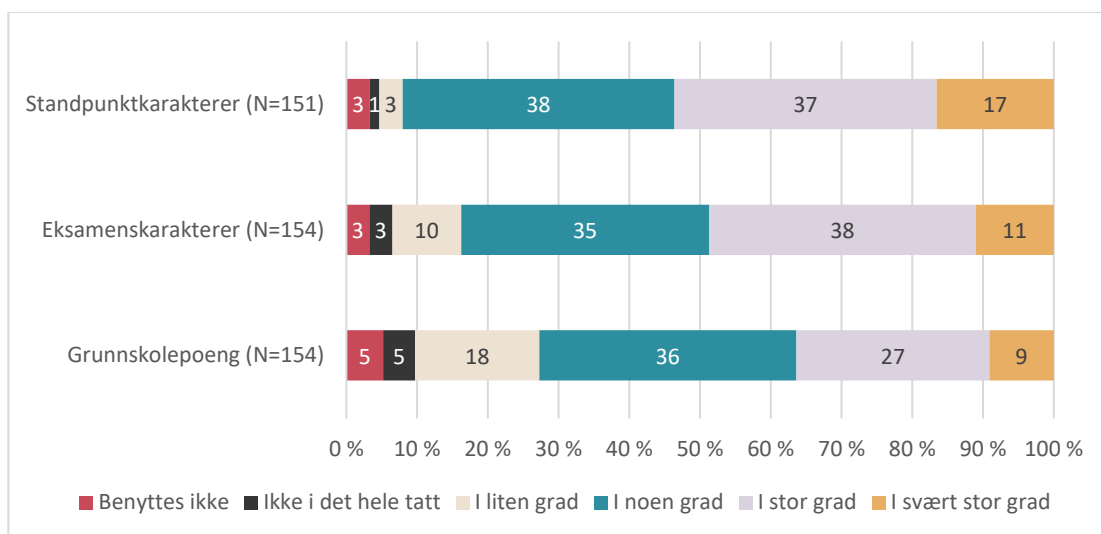
Dersom vi ser på de trinnsesifikke elementene for 1. til 4. trinn, viser Figur 5.2 svarene fra skoleledere på skoler med disse trinnene:



Figur 5.2 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere grunnskole (1.-4. trinn), prosent

Igen ser vi at så å si alle skoleledere ved skoler med 1. til 4. trinn gir uttrykk for at obligatoriske kartleggingsprøver i lesing og regning for 3. trinn i det minste i noen grad er nyttige i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen. Syv av ti (70 prosent) oppgir at de synes at de i stor eller svært stor grad er det. Kun syv prosent oppgir at de ikke benytter seg av frivillige kartleggingsprøver i regning på 1. trinn, og godt over halvparten (58 prosent) opplever disse som i stor eller svært stor grad nyttige. Det er en lavere andel som oppgir dette når det gjelder den obligatoriske ferdighetsprøven i svømming, hvor 48 prosent gir uttrykk for at dette. Hele åtte prosent oppgir at de ikke benytter seg av denne.

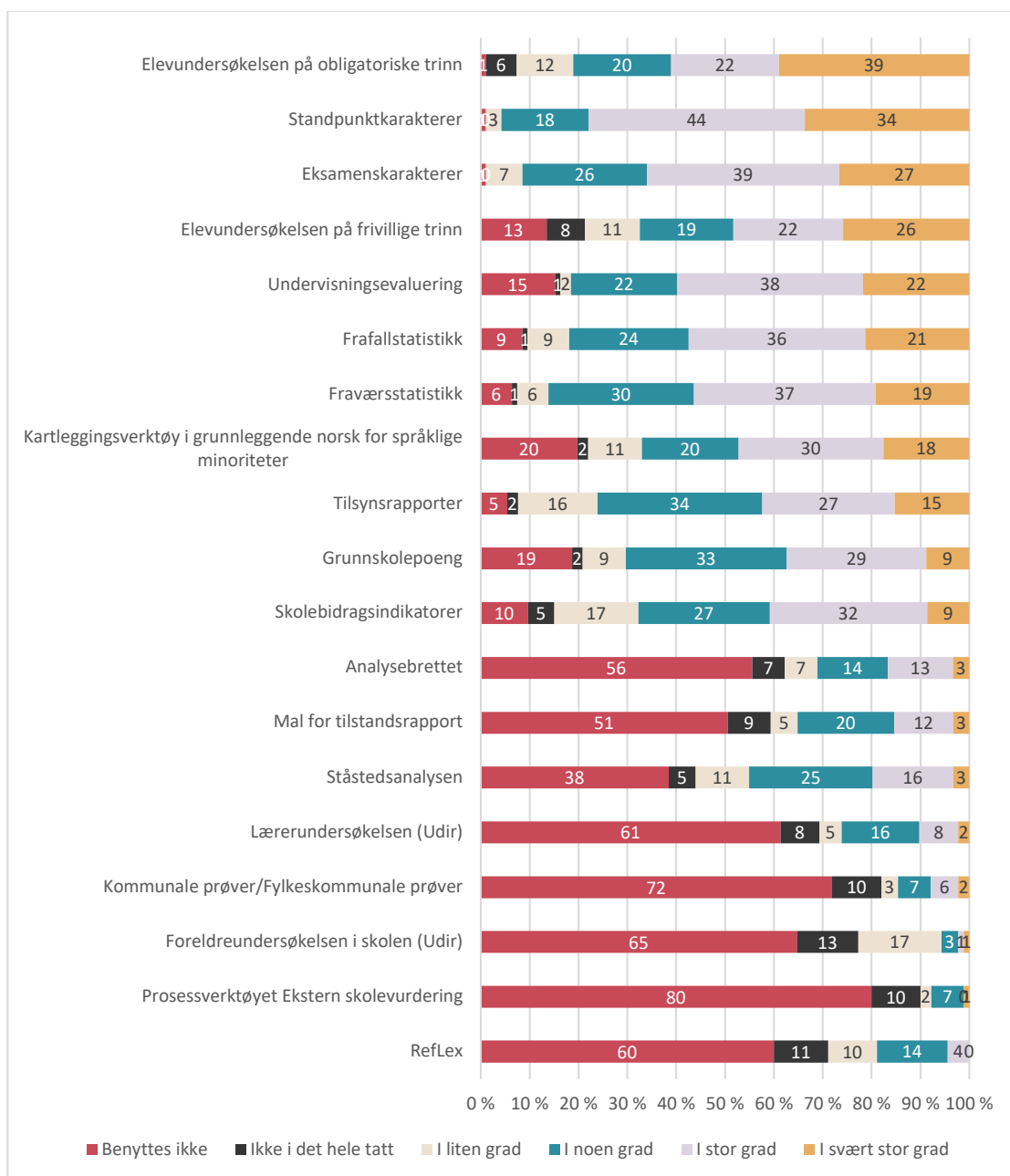
Hvis vi beveger oss over på ungdomsskolen, viser Figur 5.3 svarfordelingen til grunnskoleledere ved skoler med ungdomstrinn:



Figur 5.3 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere grunnskole (ungdomsskolen), prosent

Figuren viser at det er en noe høyere andel som opplever at standpunkt karakterer i stor eller svært stor grad (54 prosent) er nyttige i kvalitetsutviklingsarbeidet enn eksamens karakterer (49 prosent). I samtaler med skoleeiere på fylkesnivå, ble vi gjort oppmerksom på at enkelte kan svare ut fra hva som har vært nyttig den senere tiden, noe som kan ha medført at fritaket fra eksamen under koronapandemien har påvirket hvordan disse to har blitt veid opp mot hverandre. Det virker til slutt som at det er utbredt å benytte seg av grunnskolepoeng i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen, men en noe lavere andel opplever denne statistikken som i stor eller svært stor grad nyttig (36 prosent).

Skoleledere i videregående ble presentert med mange av de samme prøvene, verktøyene og datakildene, men med noen spesifikke for videregående opplæring. Figur 5.4 viser deres vurderinger av nytten både av obligatoriske og frivillige elementer i kvalitetsutviklingsarbeidet:

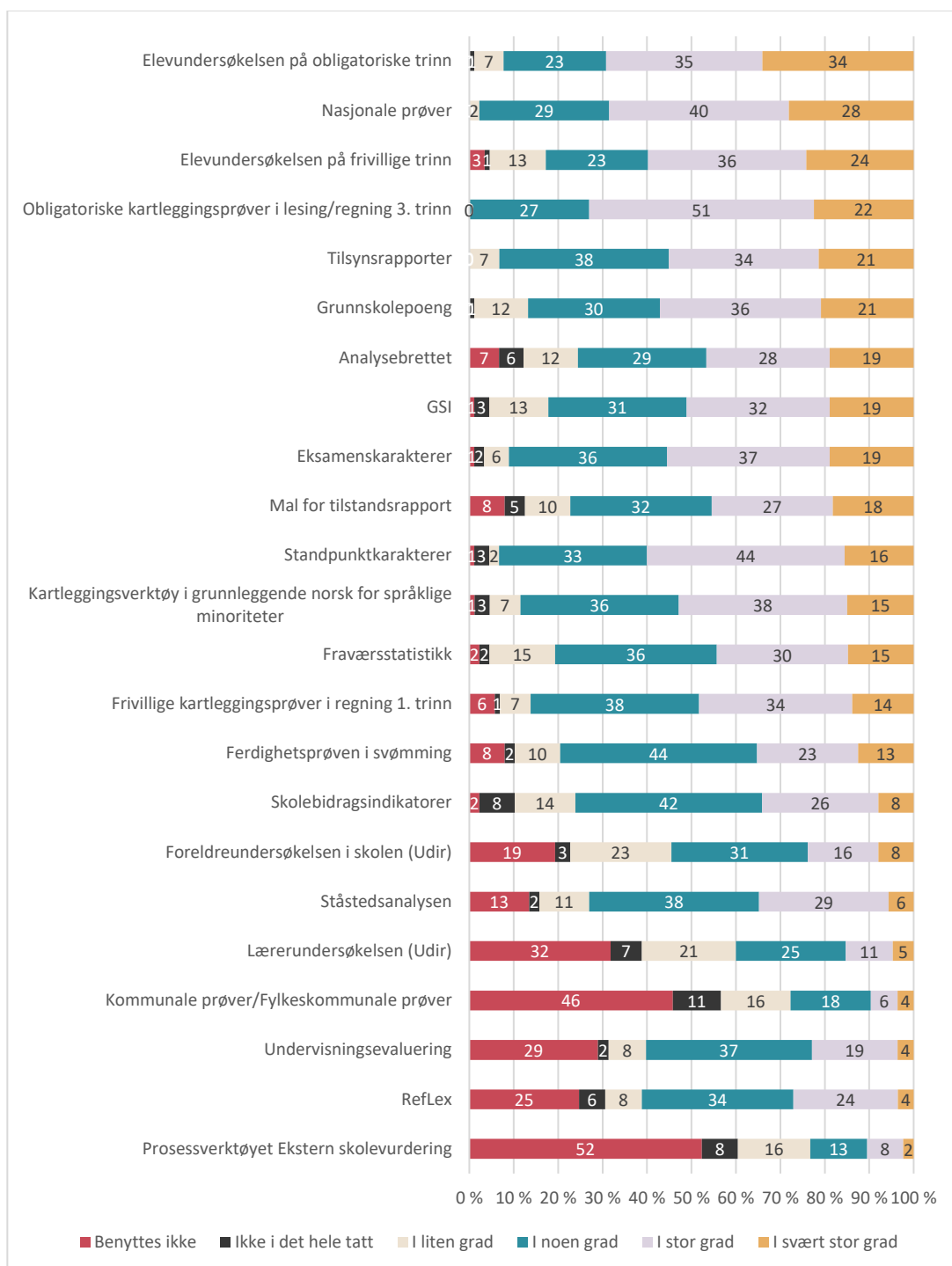


Figur 5.4 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere videregående, prosent (N=88-95)

Så å si alle skoleledere i videregående benytter seg av Elevundersøkelsen på obligatoriske trinn (her Vg1) og eksamens- og standpunktkarakterer. Av disse er det høyest andel som oppgir at de i stor eller svært stor grad har hatt nytte av standpunktkarakterer (78 prosent), fulgt av eksamenskarakterer (66 prosent) og Elevundersøkelsen på obligatoriske trinn (61 prosent). Også blant skoleledere i videregående er det en høyere andel som oppgir at de ikke har benyttet Elevundersøkelsen på frivillige trinn (her Vg2 og Vg3) (13 prosent), men rundt halvparten av

de som har gjort det opplever den som i stor eller svært stor grad (48 prosent) nyttig i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten i opplæringen. Vi ser videre at over halvparten gjør samme vurdering av undervisningsevaluering (60 prosent), frafallsstatistikk (57 prosent) og fraværstatistikk (56 prosent). Av de obligatoriske elementene er det lavest andeler som oppgir at de synes tilsynsrapporter i stor eller svært stor grad er nyttige i kvalitetsutviklingsarbeidet (42 prosent). Blant de frivillige prøvene, verktøyene og datakildene er det flest som oppgir at de ikke har benyttet prosessverktøyet Ekstern skolevurdering (80 prosent), fylkeskommunale prøver (72 prosent), Foreldreundersøkelsen i skolen (65 prosent) og RefLex (60 prosent).

Skoleeiere ble også presentert med en liste over prøver, verktøy og datakilder som potensielt kan inngå i kvalitetsutviklingssystemet utviklet av nasjonale myndigheter. Figur 5.5 viser svarene fra kommunalt nivå:



Figur 5.5 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleeier kommune, prosent (N=83-91)

Blant skoleeiere på kommunalt nivå er det høyest andeler som opplever at obligatoriske kartleggingsprøver i lesing og regning for 3. trinn i stor eller svært stor grad er nyttig i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen (73

prosent). Det er imidlertid høyest andel som uttrykker at Elevundersøkelsen på obligatoriske trinn i svært stor grad er det (34 prosent). Vi ser her at andelene er nesten like høye for Elevundersøkelsen på frivillige trinn (her 5., 6., 8. og 9. trinn), og kun tre prosent oppgir at denne ikke benyttes. Videre oppgir bortimot syv av ti (68 prosent) at nasjonale prøver i stor eller svært stor grad er nyttige. Blant skoleeierne på kommunenivå uttrykker videre rundt halvparten det samme når det gjelder tilsynsrapporter (55 prosent) og GSI (51 prosent), som begge er blant de obligatoriske elementene. Også blant skoleeiere på kommunalt nivå er det en noe høyere andel som oppgir at standpunktkarakterer i stor eller svært stor grad er nyttige (60 prosent) enn eksamenskarakterer (56 prosent). Av de obligatoriske elementene er det færrest som opplever ferdighetsprøven i svømming som i stor eller svært stor grad nyttig (36 prosent) i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen.

Til forskjell fra skoleledere oppgir flere skoleeiere på kommunalt nivå at de har brukt og funnet nytte av Analysebrettet. Mens hele 56 prosent av skolelederne i videregående og 37 prosent av grunnskolelederne oppga at de ikke hadde benyttet dette i kvalitetsutviklingsarbeidet, er andelen som oppgir dette blant skoleeiere på kommunalt nivå syv prosent. Kun 16 prosent av skolelederne i videregående skole gir uttrykk for at dette verktøyet i stor eller svært stor grad har vært nyttig, mens 24 prosent av grunnskolelederne gir uttrykk for det samme. Blant skoleeierne på kommunalt nivå ser vi at tilsvarende andel er 47 prosent. Bortimot halvparten (48 prosent) anser også de frivillige kartleggingsprøvene for 1. trinn som i stor eller svært stor grad nyttige. Videre ser vi at det blant disse er høyest andeler som oppgir at de ikke har benyttet seg av prosessverktøyet Ekstern skolevurdering (52 prosent), kommunale prøver (46 prosent) og Lærerundersøkelsen (32 prosent).

Til slutt kan vi se på svarene fra skoleeierne på fylkeskommunalt nivå. Siden disse totalt er kun 11 respondenter har vi valgt å presentere svarfordelingen som antall i Tabell 5.1:

Tabell 5.1 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleeier fylkeskommune, antall

	Benyttes ikke	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Totalt
	N	N	N	N	N	N	N
Elevundersøkelsen på obligatoriske trinn	0	2	0	1	3	5	11
Elevundersøkelsen på frivillige trinn	0	2	1	0	4	4	11
Standpunkt karakterer	0	0	0	1	6	4	11
Eksamens karakterer	0	0	0	3	5	3	11
Tilsynsrapporter	0	0	0	2	6	3	11
Grunnskolepoeng	1	1	1	1	7	0	11
Frafallstatistikk	10	0	0	1	0	0	11
Fraværstatistikk	8	0	0	2	1	0	11
Skolebidragsindikatorer	1	0	1	5	3	1	11
Mal for tilstandsrapport	2	0	0	6	3	0	11
Undervisningsevaluering	2	0	2	5	2	0	11
Kommunale prøver/Fylkeskommunale prøver	6	0	0	1	3	1	11
Analysebrettet	2	0	0	3	5	1	11
Kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk for språklige minoriteter	8	1	2	0	0	0	11
Foreldreundersøkelsen i skolen (Udir)	7	1	0	1	1	1	11
Lærerundersøkelsen (Udir)	1	0	2	3	4	1	11
Ståstedanalysen	0	0	1	2	5	3	11
RefLex	0	0	0	0	8	3	11
Prosessverktøyet Ekstern skolevurdering	0	0	0	3	5	3	11

Som det framgår av tabellen er det Elevundersøkelsen, både på obligatoriske og frivillige trinn, som flest skoleeiere på fylkeskommunalt nivå opplever som i *svært* stor grad nyttig i kvalitetsutviklingsarbeidet. Mens fem av 11 fylkeskommuner uttrykker dette knyttet til det obligatoriske trinnet (her Vg1), oppgir fire av 11 dette knyttet til de frivillige trinnene (her Vg2 og Vg3). Ti av de elleve fylkeskommunene oppgir også at standpunkt karakterer i stor eller svært stor grad har vært nyttige, mens åtte oppgir det samme når det gjelder eksamens karakterer. Her valgte én, som nevnt, å eksplisitt påpeke at grunnet fritaket fra eksamen under koronapandemien, har eksamens karakterer ikke vært særlig nyttige den senere tiden. Videre ser vi at åtte av fylkeskommunene ikke benytter seg av fraværstatistikk og av

kartleggingsverktøy for grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Hele ti av fylkeskommunene har ikke benyttet frafallstatistikk. På den andre siden ser det ut til at skoleeierne på fylkeskommunalt nivå i større grad finner nytte i RefLex, som tre anser som i svært stor grad nyttig og de øvrige åtte som i stor grad nyttig. Det samme gjelder til dels også prosessverktøyet Ekstern skolevurdering. Det er to som oppgir ikke å ha benyttet Analysebrettet, mens seks fylkeskommuner oppgir at dette i stor eller svært stor grad har vært nyttig i kvalitetsutviklingsarbeidet.

I et fritekstfelt har flere respondenter, både blant skoleledere og skoleeiere, valgt å uttrykke at nytteverdien av Elevundersøkelsen og Analysebrettet har blitt vesentlig forverret den senere tiden på grunn av endringer. Det virker som at utfordringen med begge handler om at ved implementeringen av GDPR har det blitt begrensninger for hvilken, og hvor mye, informasjon som kan vises. Dette gjelder antagelig spesielt ved små skoler fordi «[f]å elever gjør at resultatene på Elevundersøkelsen ikke blir tilgjengelige». Eksempler på mer utfyllende kommentarer på dette er:

Elevundersøkelsen benyttes på alle trinn på vår skole (vgs.). Vi har vanligvis stor nytte av resultatene i utviklingsarbeidet vårt, med unntak av forrige gjennomføring, der tallene ble så generelle og lite gjennomsiktede pga GDPR at vi ikke hadde datagrunnlag til å bruke resultatene på en tilfredsstillende måte. (skoleleder videregående)

Endringer i visninger i Analysebrettet gjør at det nærmest er ubrukelig! Det går ut i media med at mobbingen øker, men jeg får ikke tilgang til tallene for egen skole - av personvern hensyn! (skoleleder barneskole)

Nye "prikkeleglar" fører til at elevundersøkinga gjev svært få nyttige resultat. (skoleeier kommune)

Enkelte går så langt som å hevde at Elevundersøkelsen har mistet funksjonen sin helt etter endringene:

Visningen av resultat fra årets elevundersøkelse gjorde elevundersøkelsen ubrukelig for oss. Omtrent alle data ble "prikket", og selv ikke som innlogget fikk skolen fram nødvendige data. (skoleleder 1.-10.-skole)

Elevundersøkelsen har mistet sin funksjon når man ikke lenger får innsyn i tallene som tidligere. Den har vært svært nyttig tidligere, men ikke nå. (skoleleder ungdomsskole)

En skoleleder ved en barneskole hevder tilsvarende at «[i]ntensjonen faller vekk, uten resultat får man ikke gjort noe». Uten å vise direkte til at det har vært gjort endringer skriver også en skoleeier på fylkesnivå at «Analysebrettet kan benyttes i svært liten grad. Det er lite relevante tall som kan tas ut».

Andre er mer kritiske til Analysebrettet som et verktøy for å ta Elevundersøkelsen i bruk, og skriver blant annet at «Analysebrettet er en svært dårlig erstatning når det gjelder Elevundersøkelsen» (skoleleder barneskole) og «Analysebrettet er ikke god i forbindelse med den nye elevundersøkelsen» (skoleleder ungdomsskole). En annen ungdomsskoleleder utdyper dette med å sammenlikne med Skoleporten:

Analysebrettet har vore ein stor skuffelse! I Skoleporten fekk me ut svar og grafer med ein gong me avslutta undersøkinga, OG me fekk alle spørsmåla som låg i dei enkelte hovudområda, t.d. motivasjon.

Et konkret innspill til forbedring av Analysebrettet går på at det «har potensiale, men vi har stort behov, som administrative skoleeiere, å kunne sammenstille resultater på kommunalt nivå» (skoleeier kommune).

Fritekstfeltet var ment som en spesifisering av andre verktøy og datakilder som har vært nyttige i kvalitetsutviklingsarbeidet. Det er 41 skoleledere og 16 skoleeiere på kommunalt nivå som har benyttet seg av dette. Svar som går igjen fra flere er Spekter (5), Qlik Sense (4, utelukkende skoleeiere), "Alle teller" (2 skoleledere) og Conexus (2). På tilsvarende åpent spørsmål om hvorvidt skolen har bestemte *analyseverktøy* de bruker i arbeidet med å analysere og tolke resultatene har vi fått inn 154 svar fra skoleledere. Svar som går spesielt mye igjen er Conexus Insight og Engage (46, hvorav 44 grunnskoleledere), Qlik Sense (22, alle i videregående) og "Læringsmiljø og pedagogisk analyse" (6, alle i grunnskolen), også kalt LP-modellen igjen blant svarene. Videre virker det også som at kartleggeren.no brukes av flere. Det er også en del som nevner at de triangulerer data fra ulike kilder i arbeidet med å analysere og tolke resultatene. En redegjørelse fra en skoleeier på kommunenivå er en utdyping av hva slik triangulering innebærer i praksis:

Vi bruker både kvantitative og kvalitative evalueringer i arbeidet med kvalitetsutvikling både systemisk og ved enkelthendelser/situasjoner. Eksempel på kvalitative kan være elevsamtaler, foreldresamtaler, fagsamtaler, bekymringsamtaler, kollegaveiledning, høringer, samarbeidsutvalg, FAU, samskapingsprosesser og workshops etc. Kvantitative kan være evaluering hvor elever, foreldre og ansatte får komme med sine meninger og innspill via f.eks. spørreundersøkelse i Forms, kartlegginger, Spekter, UngData etc. I tillegg kommer den løpende undervegsvurderinga i klasserommene. Utfordringen i dag er vel heller for mange data enn for få, særlig kvantitative. Det viktige er å ta seg tid til å analysere og tolke innenfor våre rammer og i vår kontekst. (skoleeier kommune)

Som vi ser hevder denne respondenten at det på det nåværende tidspunktet heller er en utfordring at det foreligger for mye data, spesielt kvantitative. En skoleleder

ved en 1.-10.-skole påpeker også at selv om det er nyttig å ha statistikk, er det viktig å ikke «henge seg for mye opp i tall»:

Det er nyttig for oss å ha tallene, for å ha oversikt over hvor vi er [og] ha en pekepinn på om vi er på sporet. Vi prøver samtidig ikke å henge oss for mye opp i tall – eller mer korrekt – å bruke for mye tid på tall og analyser. Vi har teori/kunnskap om hva som kan være god undervisning og god læring, så vi bruker mest tid på å skape transparente kulturer der vi lærer i fellesskap rundt det vi egentlig vet virker. Vi legger energien der - og bruker resultatene som et bakgrunnsbilde. (Skoleleder 1.-10.-skole)

Enkelte nevner videre bruk av egne analyseverktøy, ofte på kommunalt eller fylkeskommunalt nivå, uten å presisere nærmere. Andre, som følgende skoleeier, hevder at de på kommunenivå også avholder egne kvalitetsmøter:

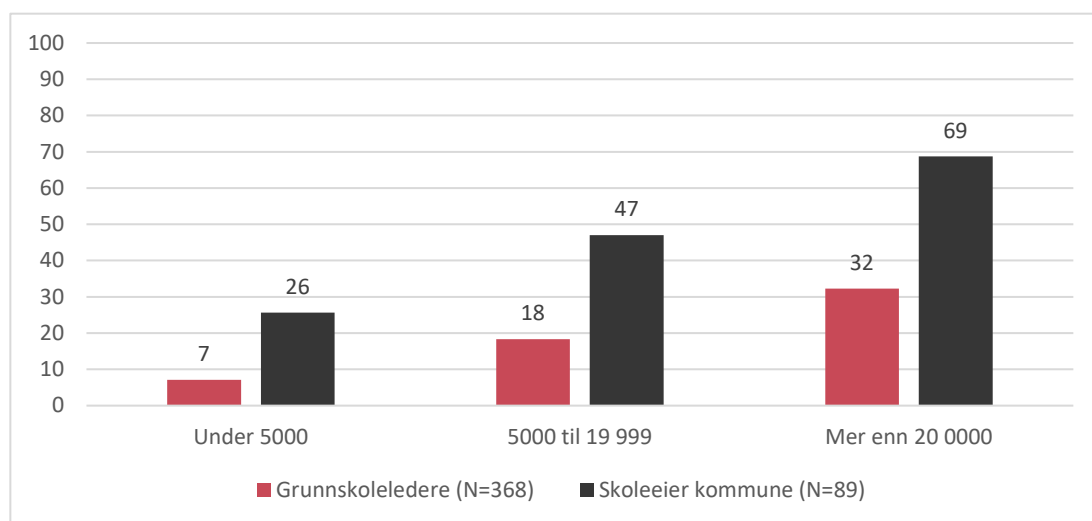
Kvalitetsmøter på alle skoler der elever, foresatte, tillitsvalgte og ledelse deltar og besvarer spørsmål om resultater og kvalitetsutvikling, er veldig informative. (Skoleeier kommune)

5.2 Skoleeiers føringer i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen

Respondentene ble spurt om skoleeier legger føringer for hvilke kilder skolene skal bruke i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen utover det som er obligatorisk fra nasjonale myndigheter. Her mener flere skoleeiere at de gjør det, enn det er skoleledere som oppgir det samme. Mens ni av elleve fylkeskommuner svarer bekræftende på dette, er andelen skoleledere i videregående som oppgir det samme 26 prosent. Vurderingsgapet er noe mindre for grunnskolen, hvor 42 prosent av skoleeierne på kommunalt nivå oppgir at de legger slike føringer og 25 prosent av grunnskolelederne svarer det samme. Basert på telefonsamtalene med representanter fra fylkeskommunene, kan det imidlertid tyde på at forståelsen av hva som er «obligatorisk fra nasjonale myndigheter» er noe varierende. Enkelte av fylkeskommunene henviste til de opplistede obligatoriske prøver, verktøy og datakilder i det foregående spørsmålet, for eksempel nasjonale prøver og standpunkts- og eksamenskarakterer.

Blant grunnskolelederne er det på dette spørsmålet signifikante geografiske forskjeller. Det er en betydelig høyere andel skoleledere ved grunnskoler i Osloområdet (38 prosent) som svarer bekræftende på at skoleeier legger føringer for hvilke kilder skolene skal bruke i kvalitetsutviklingsarbeidet utover det som er obligatorisk fra nasjonale myndigheter, enn i landet ellers. I Øst-Norge og på Sør- og Vestlandet er andelene henholdsvis 25 prosent og 24 prosent, mens kun 14 prosent av grunnskolelederne i Midt- og Nord-Norge oppgir at skoleeier legger slike

føringer. Vi finner også signifikante forskjeller etter kommunestørrelse, både blant skoleledere og skoleeiere, noe som vises i Figur 5.6:



Figur 5.6 'Legger skoleeier føringer for hvilke kilder skolene skal bruke i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen utover det som er obligatorisk fra nasjonale myndigheter?', andel som svarer bekreftende, skoleledere grunnskole og skoleeier kommune, prosent

Andelen som oppgir at skoleeier legger føringer for hvilke kilder skolene skal bruke i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen utover det som er obligatorisk fra nasjonale myndigheter, øker med kommunestørrelse. Mens kun syv prosent av grunnskolelederne og 25 prosent av skoleeierne i de minste kommunene svarer bekreftende på dette, er tilsvarende andeler henholdsvis 32 prosent og 69 prosent i de største.

I fritekstfeltet der respondentene ble bedt om å spesifisere hvilke føringer som blir lagt av skoleeier når det gjelder kilder ut over de obligatoriske, nevnes blant annet de frivillige kartleggingsprøvene, kartleggeren.no, Foreldreundersøkelsen, Lærerundersøkelsen, Olweus, samt kommunale eller regionale prøver eller kommunale kartleggingsverktøy, elevevaluering av undervisning og kartlegging fra SePu. En grunnskoleleder gir en utfyllende beskrivelse av skoleeiers føringer:

Faglig og profesjonelt skjønn er viktig når vi skal ta avgjørelser og prioritere tiltak. Kommunen pålegger oss at våre prioriteringer når vi vurderer og utvikler egen praksis skal bygge på et bredt kunnskapsgrunnlag: 1) Konkrete og målbare resultater fra undersøkelser, prøver og kartlegginger. 2) I tillegg til resultater, teori og forskning har vi observasjoner av elevers faglige og sosiale utvikling i ulike sammenhenger over tid. 3) Gjennom erfaringsdeling, drøftinger og evalueringer kan vi skape oss et mer helhetlig bilde. (skoleleder barneskole)

En annen skoleleder fra en barneskole hevder at de har «en mal for 'Kvalitetsmelding' med hvilke kilder og resultater som skal til politisk behandling hvert år».

Skoleeiere ble spurt om hvorvidt de legger føringer for hvilke(t) analyseverktøy skolene skal bruke i arbeidet med å analysere og tolke resultater. Mens ni av elleve fylkeskommuner svarer bekreftende på dette, er det kun 38 prosent av skoleeierne på kommunalt nivå som oppgir at de legger slike føringer på analyseverktøy. Blant spesifiseringene i fritekstfeltet finner vi at flere har svart Analysebrettet, Ståstedsanalysen, Conexus, LM-modellen, Qlik Sense, RefLex, Spekter eller at det finnes regionale retningslinjer eller prosesser på dette.

5.3 Lokalt kvalitetsutviklingsarbeid

Skoleledere ble spurt om hvorvidt de bruker bestemte analyseverktøy i arbeidet med å analysere og tolke resultater, og 32 prosent av grunnskolelederne og 40 prosent av skolelederne i videregående svarer bekreftende på dette. I spesifiseringsfeltet nevner flere Conexus, Qlik Sense, kartleggeren.no, LM-modellen og Analysebrettet. Enkelte har også skrevet Ståstedsanalysen eller at de foretar en triangulert analyse. Andre beskriver at de har egne samlinger eller egne analyseverktøy, årsmeldinger eller evalueringsskjema for dette.

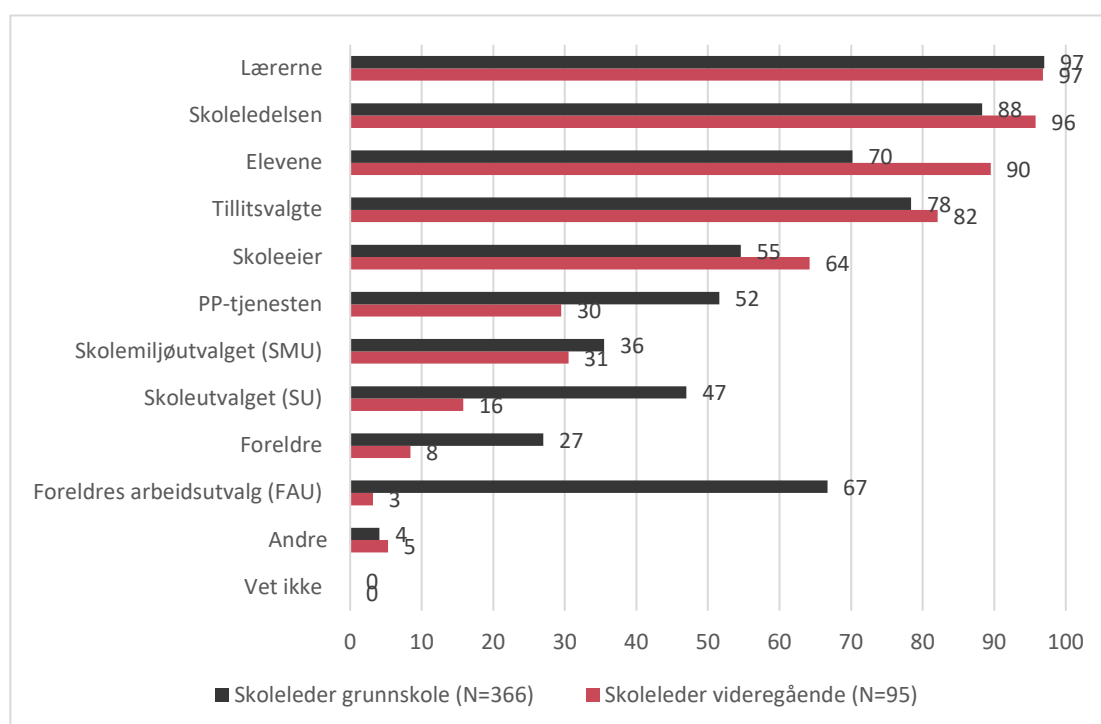
Respondentene i vårens spørringer ble videre spurt om skoleeier har lagt føringer for hvem skolen skal involvere i arbeidet med å vurdere og utvikle kvalitet i opplæringen. Mens åtte av elleve fylkeskommuner og 51 prosent av kommune svarer bekreftende på dette som skoleeiere, er tilsvarende andeler for skolelederne henholdsvis 34 prosent i videregående og 27 prosent i grunnskolen. I spesifiseringsfeltet er de hyppigst nevnte aktørene elever og deres foresatte, tilhørende utvalg Elevrådet, Samarbeidsutvalget (SU)/Skolemiljøutvalget (SMU) og Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU), lærerne, ansatte ved skolen, deres tillitsvalgte, og skolens ledergruppe. Enkelte nevner også tverrfaglig team og PP-tjenesten, og også eksterne aktører som universiteter og høyskoler.

Det ble også spurt hvordan skoleeiere støtter skolene i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen. Svarene gitt i et fritekstfelt kan grovt sett deles inn i kategoriene:

- kompetanseheving/veiledning
- etablering av team/nettverk
- skolebesøk
- møter med skoleledere/dialogmøter /samlinger/fagdager
- årshjul/rutiner/støtteressurser/standarder/verktøy
- behovsprøvd/ikke noe systematisk
- ingen/lite/sporadisk/forfallende støtte

I en kunnskapsoppsummering som omhandler blant annet bruken av obligatoriske og frivillige kartleggingsprøver, vises det til forskning som finner at det anses som positivt om skoleledelsen deltar aktivt i oppfølgingen av resultatene, og at der oppfølgingen av prøvene utelukkende ble overlatt til den enkelte læreren, ble det ofte tilfeldig hvorvidt elevene ble fulgt opp (Egeberg og Hatlevik, 2020, referert i NOU 2023:1).

Skoleledere ble i vårens spørringer spurt om hvem de involverer i arbeidet med å vurdere og utvikle kvalitet på opplæringen. Figur 5.7 viser svarene fra henholdsvis grunnskoleledere og skoleledere ved videregående skoler:



Figur 5.7 'Hvem involverer skoleleder i arbeidet med å vurdere og utvikle kvalitet i opplæringen? Flere kryss er mulig', skoleledere, prosent

Vi ser at så å si alle skoleledere (97 prosent), både i grunnskolen og videregående, oppgir at de involverer lærerne i arbeidet med å vurdere og utvikle kvalitet i opplæringen. Blant skolelederne i videregående oppgir også hele 96 prosent at de involverer den øvrige skoleledelsen. Dette gjelder også 88 prosent av grunnskolelederne. Som det framgår av figuren er det en mye høyere andel skoleledere i videregående som oppgir at de involverer elevene (90 prosent) i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten i opplæringen enn det er blant grunnskolelederne (70 prosent). Blant de sistnevnte er det imidlertid, av forståelige grunner siden det er snakk om yngre elever, mye vanligere å involvere foreldres arbeidsutvalg (FAU) (67 prosent). Det er også høyere andel grunnskoleledere som oppgir at de involverer skoleutvalget (47 prosent), sammenliknet med skoleledere i videregående

(16 prosent). Det samme gjelder PP-tjenesten, hvor over halvparten (52 prosent) av skolelederne i grunnskolen oppgir disse, mens det gjelder tre av ti (30 prosent) i videregående. Vi ser videre at det både i grunnskolen (78 prosent) og videregående (82 prosent) er vanligere å involvere tillitsvalgte i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten i opplæringen, enn det er å involvere skoleeiere (henholdsvis 55 prosent og 64 prosent). Blant svarene under spesifiseringen av andre er det mange som har skrevet (drifts)styret, noe som ser ut til å gjelde spesielt for privatskoler.

Skoleledere ble også bedt om å i et fritekstfelt beskrive hvordan de involverer elevene i arbeidet med å vurdere og utvikle kvalitet i opplæringen. Det virker som at det store flertallet gjør dette gjennom elevrådet, elevsamtaler, annen elevmedvirkning på klassenivå/klassesamtaler og skolemiljøutvalget. Enkelte nevner også ulike evalueringer og spørreundersøkelser. Det virker spesielt som at elevrådet ofte presenteres med resultatene fra Elevundersøkelsen, og blir invitert til en diskusjon og analyse av disse, gjerne i kombinasjon med diskusjoner på klassenivå:

Elevrådet er med å analysere resultatene fra Elevundersøkelsen. Lærerne tar med elevstemmen i vurdering gjennom aktiviteter som f.eks. loggskrivning, klassens time. (skoleleder barneskole)

Eks: resultatet på elevundersøkelsen gjennomgås i elevrådet og deretter klassevis. Elevene kommer med innspill som følges opp. (skoleleder ungdomsskole)

Analyse av elevundersøkelsen i sine klasser og på mer overordnet nivå med elevrådet; deltakelse i egenprodusert undervisningsundersøkelse hvor de gir tilbakemeldinger til enkeltlærere og følger det opp med samtaler; oppfølging av klager om opplæring fra enkelte elever eller klasser; løpende elevmedvirkning i klasserommet om metoder, vurdering, m.m. (skoleleder videregående)

En annen skoleleder i videregående inkluderer elevrådet til gjennomgang både «i forkant og etter undersøkelser», og involverer også «klassens tillitsvalgte» for å lage handlingsplan med tiltak. Enkelte lar også elevrådet lage egne undersøkelser om kvalitet i opplæringen:

Elevrådet er aktive gjennom hele skoleåret med tilbakemeldinger. Elevmedvirkning i utviklingssamtaler og elevrådet har egne undersøkelser av skole og læringsmiljøet, samt en årlig kvalitetsoppfølging i regi av skoleeier. (skoleleder barneskole)

Elevrådet lager egen undersøkelse om kvalitet i læringsprosessene og legger dette fram for lærerne. I tillegg til den daglige dialogen der elevene skal trekkes inn og ble bevisste egen læring. (skoleleder 1.-10.-skole)

En skoleleder ved en ungdomsskole beskriver systematisk elevinvolvering gjennom gruppesamtaler med lærerne og ressursgrupper som gjør evalueringer:

Elevene inviteres inn i gruppesamtaler med lærere. Ressursgruppe med elever som evaluerer praksis og diskuterer tiltak med rektor, ledelse og plangruppe. Egen gruppe i elevrådet som har samtaler med ledelsen om undervisning og vurderinger/tilbakemeldinger. (skoleleder ungdomsskole)

En skoleleder i videregående skole inviterer elevrådsstyret til å delta «i alt fra strategi, planlegging og evaluering av undervisning», og vedkommende hevder også at det er «[t]ett oppfølging mellom elevråd og rektor». En skoleleder ved en barneskole beskriver også hvordan hen har en åpen dør for elever som har saker de ønsker at ledelsen skal gjøre noe med:

Dei får gjennom elevrådet utale seg om skulemiljøsaker, og deltek på skulemiljø-møter. Rektor har open dør, der elevar stadig stikk innom og tek opp saker dei vil me skal gjere noko med. (skoleleder barneskole)

Vi finner også eksempler på skoleledere som gir elevene mer eller mindre konkrete oppdrag med selv å utforme og gjennomføre undersøkelser:

Elevene får oppdrag å undersøke ulike sider ved skolen. Dette legger de frem i forbindelse med kvalitetsoppfølging, årlig. (skoleleder barneskole)

5.4 Oppsummering

Dette kapitlet har omhandlet informasjon og støtte til å drive kvalitetsutvikling i skolen. Oppsummert fant vi følgende:

- For alle respondentgruppene framstår nasjonale prøver, kartleggingsprøver og Elevundersøkelsen som nyttige kilder i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten i opplæringen.
- For skoleledere i ungdomsskolen og videregående skole, samt skoleeiere på fylkeskommunalt nivå, framstår også standpunkts- og eksamenskarakterer som nyttige datakilder.
- En stor andel skoleledere oppgir at de ikke benytter RefLex og prosessverktøyet Ekstern skolevurdering. Det er noe mer utbredt bruk av disse blant skoleeiere både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå, spesielt RefLex.
- Mens rundt én av tre grunnskoleledere anser Ståstedsanalysen som i stor eller svært stor grad nyttig, er tilsvarende andel blant skoleledere i videregående kun 19 prosent. Én av fire grunnskoleledere gir den samme vurderingen knyttet til Analysebrettet, mens 16 prosent av skoleledere i videregående gjør det.
- Flere påpeker at nytten av Elevundersøkelsen og Analysebrettet har blitt sterkt svekket av endringene gjort i forbindelse med implementeringen av GDPR.
- Ni av elleve fylkeskommuner oppgir at de legger føringer for hvilke kilder skolene skal bruke, mens 26 prosent av skoleledere i videregående oppgir det samme.
- Mens 42 prosent av skoleeierne på kommunalt nivå oppgir at de legger slike føringer, er andelen 25 prosent blant grunnskolelederne.
- Én av tre grunnskoleledere og fire av ti skoleledere i videregående oppgir at de bruker bestemte analyseverktøy i arbeidet med å analysere og tolkeresultater, blant svarene dominerer Conexus, Qlik Sense og LM-modellen.
- Så å si samtlige skoleledere oppgir at de involverer lærerne i arbeidet med å vurdere og utvikle kvalitet i opplæringen.
- Blant skolelederne i videregående oppgir også hele 96 prosent at de involverer den øvrige skoleledelsen. Dette gjelder også 88 prosent av grunnskolelederne.
- Det er en høyere andel skoleledere i videregående som oppgir at de involverer elevene enn det er blant grunnskolelederne. Mens det blant sistnevnte er mye vanligere å involvere foreldres arbeidsutvalg (FAU).
- Elevene involveres primært gjennom elevråd, diskusjoner på klassenivå eller gjennom elevsamtaler.
- Det er mer utstrakt involvering av tillitsvalgte enn skoleeiere.

6 Læreplasser

Rønnaug H. Lyckander

Mangel på læreplasser er en viktig årsak til frafall. Kunnskap om læreplassituasjonen og tiltak som kan gi flere læreplasser er derfor viktig for Utdanningsdirektoratets arbeid med å øke antallet elever som fullfører videregående opplæring med yrkeskompetanse. Læreplassituasjonen har vært et gjennomgående tema i tidligere Spørringer til skole-Norge, sist våren 2022. Temaet er også aktualisert gjennom utdanningsmyndighetenes arbeid i fullføringsreformen,⁴ ny opplæringslov og Samfunnskontrakten for flere læreplasser 2022–2026.⁵

Dette kapitlet beskriver fylkeskommunenes vurdering av tilgangen på læreplasser, særskilte lærefag det vurderes som vanskelig å skaffe læreplasser i, og til sist hvilke tiltak fylkeskommunen har for å skaffe nye læreplasser. Til forskjell fra i 2020 og i 2022, da seks fylkeskommuner besvarte spørsmål om læreplassituasjonen, har alle fylkeskommunene svart på disse spørsmålene i årets undersøkelse. Det varierer likevel hvor utfyllende svarene er, spesielt knyttet til tiltak for å skaffe flere læreplasser.

6.1 Fylkenes vurdering av tilgang på læreplasser

Fylkeskommunene ble først bedt om å ta stilling til hvor godt ulike beskrivelser passer til situasjonen for elevene som søker læreplass. Disse elevene er i ferd med å avslutte skoledelen av sin videregående opplæring, og skal over i lære i en bedrift. Resultatene for 2023 og 2022 er vist i tabell 6.1. Som vi ser av totalt antall svar, var det ikke alle fylkeskommunene som svarte på spørsmålet i 2022, og på grunn av relativt få svar bør vi være forsiktige i sammenlikning av resultatene.

⁴ Meld. St. 21 (2020–2021). *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Kunnskapsdepartementet.

⁵ Kunnskapsdepartementet. (2021, 16. september). *Ny samfunnskontrakt skal hindre diskriminering i rekruttering av lærlinger*. Hentet 5. juni fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kd/pressemeldinger/2021/ny-samfunnskontrakt-skal-hindre-diskriminering-i-rekruttering-av-larlinger2/id2871547/>

Tabell 6.1 'Har skolen/kommunen en helhetlig kompetanseplan som omfatter både etter- og videreutdanning?', skoleledere og skoleeier kommune, antall

	Passer svært godt Antall	Passer ganske godt Antall	Passer ganske dårlig Antall	Passer svært dårlig Antall	Totalt Antall (N)
Vi antar at de fleste kvalifiserte søkere vil få læreplass	9 (3)	2 (3)	0 (0)	0 (0)	11 (6)
Vi klarer å skaffe læreplass til søkere med opplæringsrett	3 (0)	8 (5)	0 (0)	0 (0)	11 (5)
Vi klarer å skaffe læreplass til søkere uten opplæringsrett	1 (0)	6 (4)	4 (1)	0 (1)	11 (6)
Vi er svært bekymret for situasjonen til elever som søker læreplass	0 (0)	1 (0)	6 (3)	4 (3)	11 (6)
Lærebedrifter ser på det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger	0 (0)	1 (0)	5 (2)	5 (4)	11 (6)

Tabellen viser at alle fylkeskommunene slutter seg til at utsagnet *vi antar at de fleste kvalifiserte søkere vil få læreplass*, passer godt, uavhengig av om de har opplæringsrett. Ni gir uttrykk for at beskrivelsen passer svært godt for situasjonen i fylkeskommunen, mens to vurderer at den passer ganske godt. Det kan se ut som dette er en forbedring fra fjoråret, der halvparten av de seks fylkeskommunene som svarte, oppga at det passer svært godt. I årets undersøkelse er denne andelen 82 prosent.

Samtlige oppgir videre at påstanden om at *fylkeskommunen klarer å skaffe læreplass til søkere med opplæringsrett* passer godt. Tre oppgir at det passer svært godt, mens flertallet på åtte oppgir at det passer ganske godt. En av fylkeskommunene begrunner at de svarer «ganske godt» med at noen voksne søkere med opplæringsrett kan være vanskelig å skaffe læreplass til. Når det gjelder søkere uten opplæringsrett, det vil si søkere som har brukt opp retten til videregående opplæring, så er svarene noe mer forbeholdne. Seks fylkeskommuner svarer at det passer ganske godt, mens en oppgir at det passer svært godt. Fire oppgir at det passer ganske dårlig.

Ingen av fylkeskommunene kjenner seg igjen i beskrivelsen at de er *svært bekymret for situasjonen til elever som søker læreplass*. Ti av elleve svarer at denne påstanden passer dårlig, fordelt med seks svar på alternativet ganske dårlig og fire svar på alternativet svært dårlig. Denne situasjonen ser ut til å være rimelig lik tallene fra 2022.

Til slutt viser resultatene at det store flertallet av fylkeskommunene vurderer at det passer dårlig at lærebedriftene ser det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger. Kun ett svar uttrykker at denne påstanden passer ganske godt. Vi tolker

disse svarene slik at fylkeskommunene i liten grad er bekymret for en mulig nedgang i læreplasstilgangen i bedriftene. Flere andre kilder, slik som NHOs kompetansebarometeret og NAVs bedriftsundersøkelse, viser at læreplasstilgangen fortsatt bør være god i og med at mange bedrifter uttrykker behov for faglært arbeidskraft.⁶

Tre av fylkeskommunene valgte å kommentere at det generelt er god tilgang på læreplasser og at de av den grunn ikke er bekymret for om de klarer å formidle læreplasser til elevene som er kvalifiserte. Bekymringene til disse fylkeskommunene handlet mer om at en del av elevene som er kvalifiserte for læretiden på «papiret», gjennom bestått Vg1 og Vg2, likevel ikke var forberedt for overgangen til arbeidslivet, av ulike individuelle grunner. Disse elevene opplever fylkeskommunen at det være vanskelig å skaffe læreplasser til. Vi ser at disse beskrivelsene stemmer overens med annen kunnskap, der fylkeskommunene framholder at de har ledige læreplasser, men ikke de «riktige» søkerne.⁷

6.2 Utfordringer i særskilte fag

Fylkeskommunene fikk også anledning til å spesifisere om det var noen særskilte fag de forventet at det ville bli utfordrende å skaffe læreplasser i. To av fylkeskommunene svarte nei på dette spørsmålet, og hadde derfor ingen forventninger om at noen lærefag ville bli vanskelig å skaffe læreplasser i. Ytterligere to fylkeskommuner oppgav at de ikke visste nok om situasjonen til å kunne svare, mens de resterende sju fylkeskommunene oppga flere særskilte lærefag.

I fjorårets undersøkelse ble det pekt på utfordringer innenfor helse- og oppvekstfagene og elektrikerfaget. Disse fagene nevnes også i år. Elektrikerfaget, helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget oppgis av tre fylkeskommuner. «De nye fagene» i utdanningsprogrammet Informasjonsteknologi og medieproduksjon er imidlertid fagområdene flest fylkeskommuner, dvs. fire fylkeskommuner, oppgir som utfordrende å skaffe læreplasser til. Disse nye fagbrevområdene er IT-utviklerfaget, IT-driftsfaget, og medieproduksjonsfaget. Det tar tid å etablere nye lærefag, og derfor kan fagene være noe ukjente for bransjene. Det kan sannsynligvis forklare at disse fagene nevnes av flere fylkeskommuner.

⁶ NAV. (2022). NAVs Bedriftsundersøking 2022 – Stor mangel på arbeidskraft. Arbeids- og velferdsdirektoratet. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/bedriftsundersokelsen>

Rørstad, K., Børing, P. & Solberg, E. (2023). NHOs kompetansebarometer 2022: En kartlegging av NHOs medlemsbedrifters kompetansebehov i 2022 (NIFU-rapport 2023:1). Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). <https://www.nifu.no/publications/2127934/>

⁷ Utdanningsdirektoratet. (2019). *Hvorfor får ikke alle søkere læreplass? En kunnskapsoversikt.* https://www.udir.no/contentassets/4a898f6ef35c442ea7421d880599e675/kunnskapsoversikt_lareplass.pdf

Til sist nevner vi at flere fagområder oppgis som utfordrende å skaffe læreplasser til av kun en fylkeskommune. Vi ser at to av disse fagområdene trolig henger sammen med regionalt næringsliv og etterspørselen lokalt. Nordland fylkeskommune oppgir akvakultur, mens Vestfold og Telemark, som har mye prosessindustri i fylket, oppgir kjemiprosessfaget. Andre områder som kun nevnes av en fylkeskommune er fjell- og bergverksfaget, tømrerfaget, salgsfaget, reiselivsfaget, service- og administrasjonsfaget, bilfaget (lette kjøretøy) og rørleggerfaget.

6.3 Fylkenes tiltak for å øke tilgangen til læreplasser

To åpne spørsmål handlet om fylkeskommunenes tiltak for å øke antall læreplasser. Fylkeskommunene kunne beskrive generelle tiltak for 2022–2023 og effekter av disse i det første spørsmålet. Det andre spørsmålet omhandlet lokale eller regionale tiltak planlagt eller iverksatt som ledd i oppfølgingen av *Samfunnskontrakten 2022–2026*.

Denne samfunnskontrakten, inngått mellom partene i arbeidslivet og nasjonale myndigheter for første gang i 2012, beskrives i stortingsmeldingen om fullføringsreformen som et viktig tiltak for å nå målet om at flere skal få læreplass.⁸ Kontrakten danner et grunnlag for systematisk samarbeid som forplikter aktørene til å arbeide for å rekruttere flere lærebedrifter. I stortingsmeldingen kommer det fram at fra 2012 har antallet nye lærekontrakter økt med 24 prosent. I 2021 inngikk partene i arbeidslivet og staten en ny samfunnskontrakt.⁹ Denne har samme målsetning som før, men legger vekt på å hindre diskriminering i rekruttering av lærlinger for de som tradisjonelt har hatt problemer med å få læreplass. Elever som har bestått, men som har svake karakterer og en del fravær, samt gutter med innvandrerbakgrunn, er blant disse gruppene. I 2022 bevilget regjeringen 370 millioner kroner til fylkene for å skaffe flere læreplasser, som et ledd i satsningen på den nye *Samfunnskontrakten for læreplasser*.¹⁰ Gjennom satsningen Utdanningsløftet støttes også fylkenes arbeid for fullføring av videregående opplæring for personer uten opplæringsrett.

Vi har valgt å presentere svarene på de to spørsmålene om tiltak samlet. Alle tiltakene kan overordnet sett sees på ut fra målet om at flere skal få læreplass og fullføre og bestå med yrkeskompetanse, og for fylkeskommunene er det vanskelig

⁸ Meld. St. 21 (2020–2021). *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Kunnskapsdepartementet.

⁹ Kunnskapsdepartementet. (2021, 16. september). *Ny samfunnskontrakt skal hindre diskriminering i rekruttering av lærlinger*. Hentet 5. juni fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kd/pressemeldinger/2021/ny-samfunnskontrakt-skal-hindre-diskriminering-i-rekruttering-av-larlinger2/id2871547/>

¹⁰ Kunnskapsdepartementet. (2022, 28. mars). 370 millioner til fylkene for å skaffe flere læreplasser. Hentet 4. mai fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/370-millioner-til-fylkene-for-a-skaffe-flere-lareplasser/id2905911/>

å skille mellom mer generelle tiltak og tiltak gjennom Samfunnskontrakten. Der fylkeskommunene har beskrevet effekter av tiltakene, nevner vi dette, men det er ikke alle som inkluderer dette i beskrivelsen av tiltak. Et annet forhold som vi velger å nevne her, er at fylkeskommunenes arbeid for å øke antall læreplasser pågår kontinuerlig. Fylkeskommunene har «en stor vifte av tiltak», og disse kan pågå over tid, slik en informant selv sier det. Vi tolker dette slik at det kan være vanskelig for fylkeskommunene å avgrense aktuelle tiltak for denne perioden (2022–2023). Videre må vi understreke at hvilke tiltak som trekkes fram av fylkeskommunene for deling i denne rapporten ikke representerer en fullstendig oversikt, men er noen eksempler på tiltak de har satt i gang. Fem av de elleve fylkeskommunene har valgt å svare kort og lite utfyllende på spørsmålene.

I årets spørringer har vi valgt å gruppere like tiltak i seks punkter og nedenfor beskriver vi noe mer utfyllende hva fylkeskommunene legger i tiltakene som inngår under hvert punkt (6.3.1–6.3.6). Vi har trukket inn noen sitater for å eksemplifisere tiltakene.

6.3.1 Samhandling og systematisk dialog med aktører i skole og arbeidsliv

Tett samarbeid mellom de ulike aktørene i arbeidet med å skaffe elever læreplass nevnes som et tiltak av flere fylkeskommuner. Aktørene i samarbeidet kan være fylkeskommunene, skoler, opplæringskontor og bedrifter. En fylkeskommune understreker at for å skaffe nye læreplasser, så må samhandling mellom skole, opplæringskontor og fagopplæring fungere godt. Fylkeskommunen har jobbet for å etablere en kultur for å møtes og ha en dialog:

Handler rett og slett om samhandling mellom skole, opplæringskontor og fagopplæring – den samhandlingen der og [det å] etablere den kulturen for tettere kontakt har fungert veldig godt. Og det handler også om at behovet er stort i arbeidslivet.

Denne fylkeskommunen ser at de har fått drahjelp av gode konjunkturer i arbeidsmarkedet i arbeidet med å etablere gode møteplasser mellom aktørene både på skolene, i opplæringskontorene og i bedriftene. De viser til at samarbeidet har gitt resultater i og med at det har vært en økning på 20 prosent i lærekontrakter de siste to årene.

Noen fylkeskommuner trekker fram viktige aktører, for eksempel samarbeidet med yrkesopplæringsnemda eller med kommunene. Blant annet nevnes det at samarbeidet med kommunene er vesentlig fordi fylkeskommunene trenger godt med læreplasser på kommunale arbeidsplasser. Her refereres det trolig til noen av fagene vi nevnte ovenfor, og at det er utfordrende å rekruttere nok læreplasser

i helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget. En fylkeskommune nevner at samarbeidet med partene i arbeidslivet og opplæringskontorene er viktig:

Opplæringskontorene er kjempeviktige – det er bare å si dette høyt og tydelig nå som det vurderes å endre deres rolle i opplæringsloven.

Her viser informanten til at opplæringskontorenes rolle som lærebedrift har vært diskutert etter at det i forslaget til ny opplæringslov ble foreslått å endre rollen til et samarbeidsorgan for lærebedrifter. Et annet tiltak samme fylkeskommune refererer til er regionale utvalg under yrkesopplæringsnemdene. Disse utvalgene kan jobbe direkte med tiltak som passer i den enkelte region.

Oppsummert ser vi at fylkeskommunene beskriver at de jobber med å skape møteplasser for erfaringsdeling og relasjonsbygging, som er et sentralt tiltak i Samfunnskontrakten.

6.3.2 Tiltak for lærlinger som står i fare for å ikke få læreplass

Som nevnt ovenfor, er det i samfunnskontrakten et mål at partene skal jobbe for å motvirke diskriminering i rekruttering av lærlinger som man forventer vil ha problemer med å få læreplass.¹¹ Fylkeskommunene har innrettet ulike tiltak for denne målgruppen. En fylkeskommune nevner at de har innført *rask avklaring av tilretteleggingsmidler* for lærlinger med behov for tilrettelegging. De beskriver at de har etablert et tiltaksteam som har jobbet med denne avklaringen slik at det skal være høy forutsigbarhet for bedrifter i hva som forventes av tilrettelegging overfor lærlinger med spesielle behov.

Andre eksempler på tiltak er *tilskuddsløsninger*, både for oppfølging av lærlinger og lære kandidater med spesielle behov og for lærlinger og lære kandidater med kort botid. En fylkeskommune oppgir at de har satt av midler som opplæringskontor, kommuner og bedrifter kan søke på for å ta inn en lærling de kanskje ikke ville tatt inn uten ekstra midler, og de viser til at noen lærlinger krever ekstra oppfølging etter pandemien.

En fylkeskommune opplever at de viktigste tiltakene nettopp handler om hvordan elever som står i fare for å ikke få læreplass kan følges opp:

Sånn at de tiltakene vi har er mer rettet mot de som står i fare for å ikke få læreplass. I fjor fikk vi ekstramidler fra Udir i forhold til å følge opp de som vi tidlig ser vil stå i fare for å ikke få læreplass, og her har vi satt i gang ganske mange tiltak lokalt på skolene våre og da ekstra oppfølging av de som vil stå uten læreplass

¹¹ Kunnskapsdepartementet. (2021, 16. september). *Ny samfunnskontrakt skal hindre diskriminering i rekruttering av lærlinger*. Hentet 5. juni fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kd/pressemeldinger/2021/ny-samfunnskontrakt-skal-hindre-diskriminering-i-rekruttering-av-larlinger2/id2871547/>

etter sommeren. Det vil si ekstra satsning på alternativt vg3 i skole. Så det er de tiltakene vi har prioritert.

I likhet med fylkeskommunen sitert ovenfor, nevner noen andre fylkeskommuner at de har brukt midler til å styrke tilbudet av Vg3 i skole, slik at det skal bli et bedre alternativt tilbud.

Tiltak for å bedre overgangen mellom grunnskole og videregående skole, følge opp sårbare elever på vg1 og ekstra oppfølging og veiledning i YFF trekkes fram for å kvalifisere flere søkere til læreplass. Til sist under denne grupperingen nevner vi at fylkeskommunene har tiltak for å styrke elevenes språkopplæring og de prøver ut digitale opplæringsløsninger, for eksempel alternativ opplæringsmodell med digitalt supplerende programfagsundervisning i utdanningsprogrammet Restaurant- og matfag.

6.3.3 Læreplassgaranti

Regjeringen har signalisert i fullføringsreformen at den vil innføre en rett til læreplass eller et likeverdig tilbud.¹² Med dette menes at søkere som ikke får læreplass skal få et likeverdig tilbud som sikrer progresjon i opplæringsløpet. Partene i arbeidslivet har vært skeptiske til å innføre læreplassgarantier eller andre likeverdige tilbud basert på skoleopplæring og det er tidligere konkludert med at en slik garanti vil oppleves som en urimelig inngripende situasjon for bedriftene.¹³

Noen av fylkeskommunene nevner likevel at de har innført *læreplassgaranti* etter politiske vedtak i fylket. Vi har lite utfyllende informasjon om hva læreplassgarantien innebærer og hvem den gjelder for, men forstår at garantien gjelder ikke for alle, kun for noen utdanningsprogram og innenfor gitte kriterier. Et fylke nevner at fra

våren 2024 skal elever fra bygg- og anleggsteknikk, helse- og oppvekstfag og elektrofag og de som velger kjøretøyfag høsten 2023 være garantert læreplass. Dette jobbes det svært godt med.

Tre andre fylkeskommuner uttrykker skepsis til læreplassgarantier, blant annet fordi tilgangen på læreplasser henger sammen med konjunktursvingninger og fordi garantiene er fulle av forbehold, og derfor ikke vil hjelpe gruppen som vanligvis står i fare for å ikke få læreplass.

¹² Meld. St. 21 (2020–2021). *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Kunnskapsdepartementet.

¹³ Utdanningsdirektoratet. (2019). *Hvorfor får ikke alle søkere læreplass? En kunnskapsoversikt*. https://www.udir.no/contentassets/4a898f6ef35c442ea7421d880599e675/kunnskapsoversikt_lareplass.pdf

6.3.4 Læreplassregnskap og helhetlige yrkesfaglige utdanningsløp

Flere tiltak nevnes for å kunne følge opp elevene mer systematisk gjennom opplæringsløpet for å forberede og kvalifisere elevene bedre for overgangen til arbeidslivet som lærlinger. Tre fylkeskommuner nevner *læreplassregnskap* som et tiltak som er etablert eller som skal innføres. Dette er Nordland, Rogaland og Innlandet fylkeskommuner.¹⁴ Læreplassregnskap ble introdusert av Hordaland fylkeskommune i et prosjekt for å få flere elever ut i lære og bedre gjennomføringen i videregående skole.¹⁵ Slik vi forstår det, innebærer et læreplassregnskap at det lages en systematisk oversikt på den ene siden over bedriftsnettverket til skolen og samarbeidsavtaler som er inngått med bedriftene, og på den andre siden viser læreplassregnskapet elevenes progresjon i utdanningsløpet gjennom å kartlegge karriere-/yrkesinteresser, praksis i YFF, søknad til læreplass og innvilget læreplass. Regnskapet gir også oversikt over de som kan komme til å ha problemer med å få læreplass.

En av fylkeskommunene viser til at læreplassregnskapet bidrar til at man får kartlagt alle elevene og at man tydeligere ser hvem som kan få utfordringer. I tillegg får man klargjort kartlegging og formidling tidligere, slik at det som før ble gjort på høsten, nå kan gjøres på våren.

Et annet tiltak under dette punktet er hva en fylkeskommune nevner som *en modell for helhetlige yrkesfaglige utdanningsløp*. I modellen skal skolene

ha sluttkompetansen i sikte fra dag 1, når man begynner på Vg1 ... Det betyr at skolene har ansvaret for å tenke næringsrettet rundt elevene sine fra det øyeblikket de får de inn, sånn at man unngår vg3 i skole. Så det blir en helt ny måte å tenke på og det stimulerer også dette med nye læreplasser og det kobler også skole og næring bedre sammen.

Av andre tiltak som trekkes fram for å skape helhetlige løp, nevner vi *Læringsfabrikken*, der skole og industri knyttes tettere sammen og andre enkeltprosjekter på skoler i utdanningsprogrammer som har hatt problemer med å få nok læreplasser. I sistnevnte prosjekt prøver fylkeskommunen blant annet ut tidligere veksling der lærekontrakt tegnes allerede halvveis i Vg1. Fylkeskommunen viser til at de prøver å sette inn flere tiltak i forkant og ikke reparere i etterkant, når de ser at de får elever med få grunnskolepoeng eller elever som står i fare for å droppe ut av opplæringen. Det vises til at disse enkeltprosjektene har fungert «særdeles» godt i dette fylket.

¹⁴ Som tidligere nevnt, understreker vi at flere fylkeskommuner enn de som er navngitt her, kan ha samme tiltak. Vi nevner tiltakene som informantene selv trakk fram.

¹⁵ Hordaland fylkeskommune. (2019). *Sluttrapport prosjekt «Auka gjennomføring – fleire ut i lære»*. <https://www.hordaland.no/globalassets/for-hfk/pdf-kommunikasjon/pdf-nyheter2019/aukagjennomfringfleireutilere.pdf>

Til sammen viser disse eksemplene på fylkeskommunenes tiltak til at opplæringen i skole brukes strategisk for å forberede elevene på læretiden og for å etablere kontakt med mulige lærebedrifter.

6.3.5 Nye roller i formidlingsarbeidet

Fem av fylkeskommunene nevner at de har finansiert opprettelsen av nye stillinger. Disse stillingene har en sentral rolle i formidlingsarbeidet til læreplass ved skolene. Stillingene beskrives med ulike benevnelser, blant annet *yrkesfagmotivator*, *rådgiver formidling*, *formidlingskoordinator* og *læreplasskoordinator*. En fylkeskommune beskriver at læreplasskoordinatoren har spesiell oppmerksomhet på de elevene som man forventer vil få problemer med å skaffe læreplass til. I denne fylkeskommunen kan stillingen sees i sammenheng med læreplassregnskapet, siden koordinatoren har ansvar for å føre dette. Selv om det er for tidlig å se gode effekter viser representanten fra fylkeskommunen til at:

Det har en effekt – at det er ressurser i skolen til å jobbe tettere på for å i større grad være mer målrettet med hvilken bedrift som passer en elev.

Videre beskriver fylkeskommunen at dette tiltaket har fått god respons ved skolene, selv om opplæringskontorene var noe tilbakeholdne i starten.

En annen fylkeskommune beskriver at formidlingskoordinatorens rolle har vært «ganske avgjørende» i formidlingsarbeidet, og at den har en sterk rolle på alle videregående skoler der den er etablert.

6.3.6 Rekrutteringsarbeid for nye læreplasser

Det siste vi nevner er tiltak som fylkeskommunene har for å rekruttere nye lærebedrifter. Enkelte har innført stimuleringsstilskudd til bedrifter med nye læreplasser gjennom midlene som har kommet fra Utdanningsdirektoratet. Rekrutteringskampanjer nevnes også som et viktig tiltak, og her trekkes tiltaket *Læreplassjeger* inn med profilering og reklame. Den nasjonale *Læreplassjeger*-kampanjen var i 2022 et samarbeid mellom fire fylkeskommuner, organisasjoner og Wold Skills Norway for å rekruttere flere lærebedrifter og læreplasser.¹⁶ I kampanjen utarbeides det felles informasjonsmateriell til bedrifter, læreplassjegere tar direkte kontakt med bedrifter og sosiale medier og andre kommunikasjonskanaler brukes i arbeidet.

Fylkeskommuner kan ha egne markedsføringskampanjer og en nevner dette spesifikt, blant annet brukes reklame på busser og alle andre kommunikasjons-

¹⁶ World Skills Norway. (2022). *Læreplassjeger*. Hentet 4. mai fra <https://www.worldskills.no/lareplassjeger/>

middel hvert år. Effekten av denne kampanjen er vanskelig å måle, men fylkeskommunen har et framtidig stort behov for faglært arbeidskraft og påpeker at den ikke mangler læreplasser, men lærlinger.

6.4 Oppsummering

Dette kapitlet har omhandlet fylkeskommunenes vurdering av tilgangen på læreplasser, særskilte lærefag det vurderes som vanskelig å skaffe læreplasser i og til sist hvilke tiltak fylkeskommunen har for å skaffe nye læreplasser. Tiltakene viser til eksempler som fylkeskommunene trekker fram i arbeidet sitt, og gir ikke en utfyllende oversikt. For å få et mer helhetlig bilde av tiltak for å skaffe flere læreplasser og kvalifisere elever til læretiden, bør kartleggingsarbeidet i Spørringene suppleres med andre undersøkelser. Oppsummert fant vi følgende:

- Alle fylkeskommunene slutter seg til utsagnet om at de fleste kvalifiserte søkere vil få læreplass. Ni av elleve fylkeskommuner svarer at det passer svært godt.
- Samtlige fylkeskommunene mener at det passer godt at de klarer å skaffe søkere med opplæringsrett læreplass. Tre oppgir at det passer svært godt, mens flertallet på åtte oppgir at det passer ganske godt.
- Ingen av fylkeskommunene oppgir at de er svært bekymret for situasjonen til elever som søker læreplass. Ti av elleve svarer at denne påstanden passer dårlig.
- Et stort flertall av fylkeskommunene vurderer at det passer dårlig at lærebedriftene ser det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger
- I år som i fjor kan det se ut til at det er utfordrende å skaffe læreplasser i helsearbeiderfaget, barne- og ungdomsarbeiderfaget og elektrikerfaget. I tillegg oppgis nye fag innenfor utdanningsprogrammet Informasjonsteknologi og medieproduksjon
- Fylkeskommunene har svært mange ulike tiltak for å øke tilgangen på læreplasser og for å kvalifisere elever til læretiden. Vi har gruppert tiltakene som fylkeskommunene har trukket fram under seks punkter. Disse er *samhandling og systematisk dialog mellom aktører i skole og arbeidsliv, tiltak for lærlinger som står i fare for å ikke få læreplass, læreplassgaranti, læreplassregnskap og helhetlige yrkesfaglige utdanningsløp, nye roller i formidlingsarbeidet og rekrutteringsarbeid for nye læreplasser.*

7 Evaluering av fagfornyelsen

Stephan Daus

Universitetet i Oslo (UiO) gjennomfører en evaluering av fagfornyelsen i perioden 2019 - 2025. Evalueringen inkluderer spørsmål knyttet til fagfornyelsens intensjoner, endringsprosesser, hvordan de nye læreplanene tas i bruk, og hvilke konsekvenser de har for skolens praksis og elevenes læring. Dette kapitlet omhandler skoleeieres og skolelederes synspunkter på læreplanverket, hvor arbeidet står nå, og om hvilke planer og strategier de har. Dette kapitlet rapporterer hva skoleeiere og skoleledere svarer på spørsmål knyttet til disse temaene i et spørreskjema utviklet i samarbeid mellom UiO, Utdanningsdirektoratet og NIFU. Vi rapporterer resultater fra våren 2023 og sammenstiller disse med 2021 og 2022.

7.1 Roller og ansvar

Både skoleeiere og skoleledere ble presentert med et sett med påstander som omfatter rammevilkårene for arbeidet med fagfornyelsen, deriblant tid, roller, føringer og ansvar. Tabell 7.1 viser svarfordelingen for skoleeiere, hvor antall oppgis i parentes, ettersom det kun er 11 fylkeskommuner i Norge.

Tabell 7.1 'Roller og ansvar: I hvilken grad passer disse utsagnene for din (fylkes)kommune?' etter skoleeier kommune og fylke, antall og prosent

	Eier	Vet ikke	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Totalt
	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	N
(Fylkes)kommunen har tilstrekkelig tid til å arbeide med fagfornyelsen	kom.		6 (5)	27 (24)	52 (47)	14 (13)	1 (1)	90
	fylke		0 (0)	0 (0)	36 (4)	55 (6)	9 (1)	11
Skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart	kom.	2 (2)	3 (3)	7 (6)	41 (37)	36 (32)	11 (10)	90
	fylke	0 (0)	0 (0)	0 (0)	18 (2)	73 (8)	9 (1)	11
Rektors rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart	kom.	1 (1)			17 (15)	60 (54)	22 (20)	90
	fylke	0 (0)			9 (1)	82 (9)	9 (1)	11
Skoleeier gir tydelige føringer for skolens arbeid med fagfornyelsen	kom.	1 (1)	3 (3)	8 (7)	51 (46)	27 (24)	10 (9)	90
	fylke	0 (0)	0 (0)	0 (0)	18 (2)	64 (7)	18 (2)	11
I vår (fylkes)kommune er ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen lagt til den enkelte skole	kom.	1 (1)	2 (2)	13 (12)	34 (31)	36 (32)	13 (12)	90
	fylke	0 (0)	9 (1)	0 (0)	27 (3)	64 (7)	0 (0)	11
I vår (fylkes)kommune samarbeider skolene tett i arbeidet med fagfornyelsen	kom.	2 (2)	2 (2)	6 (5)	36 (32)	40 (35)	14 (12)	88
	fylke	0 (0)	0 (0)	0 (0)	64 (7)	27 (3)	9 (1)	11
Fagfornyelsen er tema for politiske drøftinger i (fylkes)kommunen	kom.	3 (3)	17 (15)	47 (42)	27 (24)	6 (5)	1 (1)	90
	fylke	0 (0)	0 (0)	36 (4)	45 (5)	18 (2)	0 (0)	11

Kun 15 prosent av skoleeiere i kommunene mener at de i stor eller svært stor grad har tilstrekkelig tid til å arbeide med fagfornyelsen. Dette er en reduksjon sammenliknet med tallene for høsten 2022 som var på 31 prosent. Hele en av tre kommuner hevder de har lite eller ingen tid til fagfornyelsen. For fylker er tallene stabile, med noe tegn til økt grad av tilstrekkelig tid sammenliknet med 2022. Av de fire respondentgruppene er det fylkene som oppgir å ha mest tid til dette.

Nesten halvparten av skoleeiere i kommunene (47 prosent) mener i stor eller svært stor grad at skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart, som er en betydelig nedgang fra høsten 2022 (74 prosent). Også blant fylkeskommunene synes det å være tegn til en liten reduksjon, fra tre som svarte i svært stor grad i 2022 til kun en nå. Ingen svarte i noen grad i 2022, mens det nå er to.

Kommunene mener videre at rektors rolle er avklart (82 prosent), men også her er det en liten reduksjon fra tidligere da nærmest alle svarte i stor eller svært

stor grad (97 prosent). Omtrent 10 prosent svarte i liten grad eller ikke i det hele tatt.

Kun 37 prosent av kommunene oppgir at de gir tydelige føringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen, som også er en betydelig reduksjon fra 54 prosent i 2022, som igjen var en reduksjon fra 64 prosent våren 2021. Her er det altså en tydelig nedadgående trend. Ni av fylkeskommunene oppgir at de i stor/svært stor grad gir tydelige føringer, mens det var åtte i 2022.

Omtrent halvparten (49) av kommunene svarte at ansvaret er lagt til den enkelte skole, som er omtrent likt høsten 2022 (46 prosent). Andelen som oppga «i liten grad» eller «ikke i det hele tatt» er også stabil, på henholdsvis 15 og 11 prosent.

Også for samarbeidet mellom skolene i kommunene oppgir kommunene samme andel som høsten 2022, omtrent 54-56 prosent. Det er knapt noen kommuner, og ingen fylkeskommuner, som oppgir at det er ingen/liten grad av tett samarbeid mellom skolene.

Fagfornyelsen er i liten grad et politisk tema i kommunen (7 prosent i stor eller svært stor grad), med en knapt merkbar økning siden høsten 2022 (1 prosent). Denne andelen var derimot 18 prosent i 2021. Hele 64 prosent oppgir at dette er i liten grad eller ikke i det hele tatt et tema. Blant fylkeskommunene synes det derimot å være et litt mer diskutert tema, med to som har oppgitt i stor grad, mens resten har svart i liten eller i noen grad.

Foruten disse observasjonene er det relativt liten spredning i svarfordelingene, og få som svarte vet ikke.

Skolelederne ble presentert de samme påstandene ovenfor, som vises i Tabell 7.2. Tallene for videregående og grunnskole er ganske like på flere av påstandene.

Tabell 7.2. 'Roler og ansvar: I hvilken grad passer disse utsagnene for din skole/kommune/fylkeskommune?' etter skoleleder videregående (vgs) og grunnskole (gs), prosent

	Skole	Vet ikke	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	To-talt
		%	%	%	%	%	%	N
Skolen har tilstrekkelig tid til å arbeide med fagfornyelsen	vgs		4	24	49	20	2	94
	gs	1	8	28	45	16	2	360
Skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart	vgs	3	5	22	35	29	5	94
	gs	3	5	20	39	28	5	359
Rektors rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart	vgs			1	24	59	16	94
	gs	1		4	23	57	14	359
Skoleeier gir tydelige føringer for skolens arbeid med fagfornyelsen	vgs	1	6	24	43	23	3	93
	gs	1	8	28	34	23	5	355
I vår (fylkes)kommune er ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen lagt til den enkelte skole	vgs	22		2	12	45	19	91
	gs	4	3	8	24	37	24	357
I vår (fylkes)kommune samarbeider skolene tett i arbeidet med fagfornyelsen	vgs	21	3	30	32	12	2	92
	gs	6	6	31	39	13	4	356
Fagfornyelsen er tema for politiske drøftinger i (fylkes)kommunen	vgs	52	3	16	18	10		92
	gs	35	16	29	15	5		358

Skolene oppgir i noen grad å ha tilstrekkelig tid til å arbeide med fagfornyelsen, og omtrent en av fem som oppgir at de i stor eller svært stor grad har tilstrekkelig tid. Dette er en reduksjon fra 30 prosent høsten 2022. Det er også viktig å bemerke at omtrent *en av tre skoler oppgir å mangle tilstrekkelig tid til å arbeide med fagfornyelsen*, en økning fra 19 prosent i 2022.

Få skoleledere svarer at skoleeiers rolle i fagfornyelsen er avklart, med kun 34 prosent som svarer i stor eller i svært stor grad. Dette står dels i kontrast til svarene fra kommunene (47 prosent), samt de ni av elleve fylkene som svarte i stor eller i svært stor grad. Det er også blant skolene en del som svarer i liten grad (21 prosent). Sammenlikner vi med 2022 ser vi en reduksjon fra 50 prosent som da svarte i stor eller i svært stor grad. Så både skoleledere og skoleeiere synes å ha en økende usikkerhet i rolleavklaringen seg imellom.

Derimot mener omtrent 3 av 4 skoler at rektors rolle i fagfornyelsen er avklart og svært få svarer i liten grad på dette. Det er en liten men ubetydelig reduksjon fra 81 prosent i 2022. Likevel er det tegn til en liten nedadgående trend fra 87 prosent i 2021.

På spørsmål om skoleeier gir tydelige føringer så svarer de fleste i noen grad, og 26 prosent i stor eller i svært stor grad. Dette er en reduksjon fra 2022, da 37 prosent svarte det samme, og fra 2021 da 44 prosent svarte det samme - altså en

nedadgående trend. Igjen er det manglende samsvar mellom skolelederne og skoleeierne, hvorpå sistnevnte svarte 37 prosent av kommunene og 9 av 11 fylker det samme. *Det er på samme måte som i 2022 slik at skolelederne i videregående i mindre grad oppfatter at det er lagt tydelige føringer (28 prosent) enn det fylkeskommunene mener at de gir (9 av 11).*

Nesten tre av fire skoler oppgir at ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen er lagt til den enkelte skolen i kommunen/fylkeskommunen. Dette er en liten økning fra 2022 (og 2021) da to av tre oppga i stor eller i svært stor grad. Vi går nærmere inn på dette i eget underkapittel.

Også svarene fra skolelederne tyder på at skolene i varierende grad samarbeider tett i arbeidet med fagfornyelsen. Rundt 14-17 prosent av skolene oppgir at det i stor eller svært stor grad samarbeides tett, noe som er omtrent det samme som i 2022 for alle skoler (18 prosent) og 2021 (24), altså kun en ubetydelig nedgang. Svarene står i kontrast til skoleeierne, hvor 54 prosent av kommunene og fire av elleve fylkeskommuner ga samme svar. *Altså er det igjen, som i 2022, en høyere andel blant skoleeierne enn skolelederne som oppgir at skolene samarbeider tett.*

Halvparten av skolelederne for videregående og 35 prosent for grunnskoler oppga at de ikke vet om fagfornyelsen diskuteres på det politiske planet i sitt fylke/kommune. Dette er omtrent det samme som for alle skoler i 2022. Blant de som oppgir at de vet, faller de fleste svarene på i liten grad eller ikke i det hele tatt. En av fem skoleledere på videregående oppgir dette, mens 45 prosent oppgir dette blant skoleledere på grunnskoler.

Vi skal i påfølgende underkapitler undersøke noen av disse påstandene ved å se om disse varierer på tvers av noen kjennetegn ved skolene og kommunene.

Vurderingen av om skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart, og om skoleeier gir tydelige føringer for skolens arbeid, ser ut til å være tett forbundet. Slik var den også i 2022, men sammenhengen er litt svakere nå.¹⁷

7.1.1 Variasjon i rolleavklaringer og føringer

Vi finner geografiske forskjeller i grunnskolelederes vurdering av påstanden 'Skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart'. Tabell 7.3 viser at mens 56 prosent av grunnskolelederne i de mest sentrale kommunene vurderer at skoleeiers rolle er avklart, mener kun 27 og 15 prosent det samme i henholdsvis de mellomsentrale og minst sentrale kommunene.

¹⁷ Positiv korrelasjon på 0,55 mot 0,69 i 2022.

Tabell 7.3. 'Skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart', skoleleder grunnskole etter kommunens sentralitet, prosent

Kategori	Mest sentrale kommuner	Mellomsentrale kommuner	Minst sentrale kommuner	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	3	7	6	5
I liten grad	14	16	36	20
I noen grad	26	48	41	39
I stor grad	46	23	13	28
I svært stor grad	10	4	2	5
Vet ikke	2	3	2	3
Totalt (N)	113	159	87	359

Tabell 7.4 viser et tilsvarende bilde for kommunestørrelse mot svarene fra skoleledere ved videregående, der 39 prosent av skolelederne i de minste kommunene mener skoleeiers rolle er avklart, mens det er 59 prosent i de største kommunene. Dette samsvarer med tallene for 2022.

Tabell 7.4. 'Skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart', skoleleder videregående etter kommunens størrelse, prosent

Kategori	Under 5000	5000 til 19 999	Mer enn 20 000	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	8	0	0	3
I liten grad	13	0	6	7
I noen grad	38	47	35	41
I stor grad	31	47	24	36
I svært stor grad	8	3	35	11
Vet ikke	3	3	0	2
Totalt (N)	39	34	17	90

Vi går nå over til rektors rolle. Forskjellene vi fant i 2022 på tvers av kommunens sentralitet finner vi ikke lenger. Vi finner derimot i Tabell 7.5 at skoleledere ved de største videregående skolene i større grad svarer at rektors rolle er avklart (78 prosent), enn for de minste og mellomstore skolene (68-69 prosent). Altså er det et markant flertall som mener dette (7-8 av 10).

Tabell 7.5. 'Rektors rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart', skoleleder videregående etter skolestørrelse, prosent

Kategori	De minste	De mellomstore	De største	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	0	2	0	1
I liten grad	5	4	3	4
I noen grad	24	26	19	23
I stor grad	58	53	61	57
I svært stor grad	11	15	17	14
Vet ikke	3	0	0	1
Totalt (N)	132	178	143	453

I spørsmål om i hvilken grad skoleeier gir tydelige føringer med tanke på fagfornyelsen så viser Tabell 7.6 at det er bare en liten andel av grunnskolelederne i Midt- og Nord-Norge som opplever dette, mens det stiger jo nærmere Oslo-området skolen befinner seg. Hele 57 prosent av skolene i Midt- og Nord-Norge opplever at det er ingen eller liten grad av føring. Bryter vi dette ned på fylkesnivået finner vi høyest opplevd føring i Oslo og lavest i Nordland (vises ikke). Vi finner ikke like store forskjeller mellom landsdelene for videregående (vises ikke), men Sør- og Vest-Norge har utpreget større grad av føringer fra skoleeiere, sammenliknet med de andre tre landsdelene.

Tabell 7.6. 'Skoleeier gir tydelige føringer for skolens arbeid med fagfornyelsen', skoleleder grunnskole etter landsdel, prosent

Kategori	Oslo-området	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Totalt
	%	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	3	8	7	17	8
I liten grad	13	26	29	40	28
I noen grad	43	28	37	29	34
I stor grad	36	29	19	13	23
I svært stor grad	5	7	7	0	5
Vet ikke	0	2	1	1	1
Totalt (N)	61	87	135	72	355

Forskjellene vi fant ovenfor for landsdel og fylke reflekterer nok også forskjeller på tvers av kommunestørrelse og sentralitet. Tabell 7.7 viser at grunnskolelederne i de største kommunene oppgir i større grad å få føringer (35 prosent) enn skolelederne i de mellomstore (23 prosent) og minste kommunene (11 prosent).

Tabell 7.7. 'Skoleeier gir tydelige føringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen', skoleleder grunnskole etter kommunestørrelse, prosent

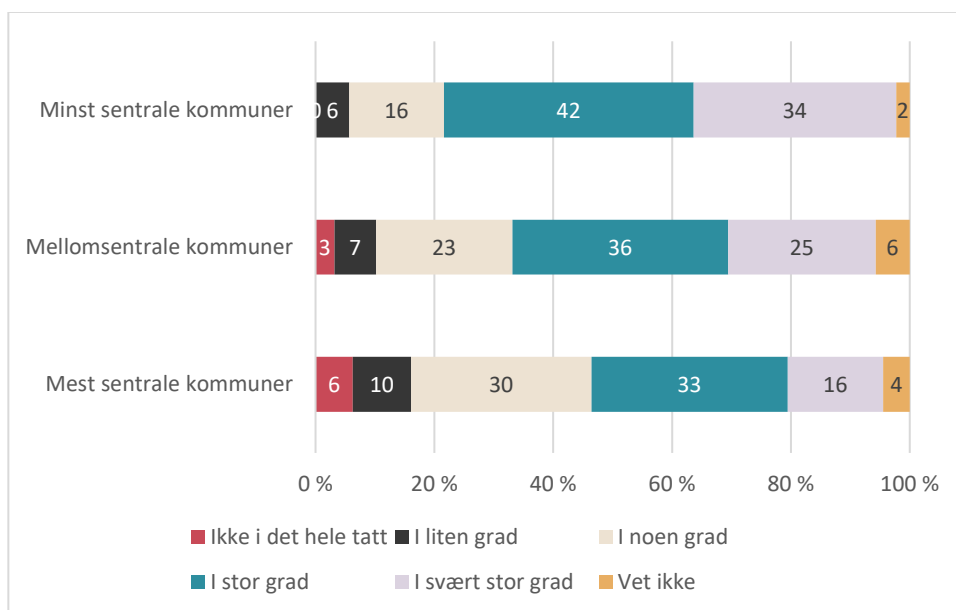
Kategori	Under 5000	5000 til 19 999	Mer enn 20 000	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	15	8	7	8
I liten grad	35	33	24	28
I noen grad	38	33	34	34
I stor grad	9	22	27	23
I svært stor grad	2	1	8	5
Vet ikke	2	3	0	1
Totalt (N)	55	95	205	355

Tilsvarende finner vi i Tabell 7.8 at skolelederne i de mest sentrale kommunene opplever mer føringer enn i de minst sentrale. 15 prosent i de minst sentrale kommunene svarer i stor eller svært stor grad at det gis tydelige føringer, mens det er 24 og 45 prosent i de henholdsvis mellomsentrale og mest sentrale kommunene.

Tabell 7.8. 'Skoleeier gir tydelige føringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen', skoleleder grunnskole etter kommunens sentralitet, prosent

Kategori	Mest sentrale kommuner	Mellomsentrale kommuner	Minst sentrale kommuner	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	4	7	16	8
I liten grad	16	33	34	28
I noen grad	35	34	33	34
I stor grad	35	20	14	23
I svært stor grad	10	4	1	5
Vet ikke	0	2	2	1
Totalt (N)	112	157	86	355

Sentralitet er også en faktor for svar på påstanden om det i kommunen (fylkeskommunen) er slik at ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen er lagt til den enkelte skolen. Figur 7.1 viser at grunnskolelederne i de mer sentrale kommunene (39 prosent) i mindre grad svarer at ansvaret er lagt til dem, sammenliknet med de minst sentrale kommunene (76 prosent).



Figur 7.1. 'I vår kommunefylkeskommune er ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen lagt til den enkelte skole', skoleledere grunnskole etter sentralitet, prosent

Tabell 7.9 viser at på videregående nivå ytrer en betydelig mindre andel av skolelederne i de minste skolene (45 prosent) enn ved de mellomstore og største skolene (74 prosent) at ansvaret i fylket er lagt til de enkelte skolene. Tilsvarende øker andelen som svarer i noen grad med økende skolestørrelse. *Merk at halvparten av rektorene i de små videregående skolene ikke vet om ansvaret er lagt til skolen.*

Tabell 7.9. 'I vår fylkeskommune er ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen lagt til den enkelte skole', skoleledere videregående etter skolestørrelse, prosent

Kategori	Under 250	250-599	600 og over	Totalt
	%	%	%	%
I liten grad	0	3	4	2
I noen grad	3	15	21	12
I stor grad	30	59	46	45
I svært stor grad	15	15	29	19
Vet ikke	52	9	0	22
Totalt (N)	33	34	24	91

7.2 Planer og strategier

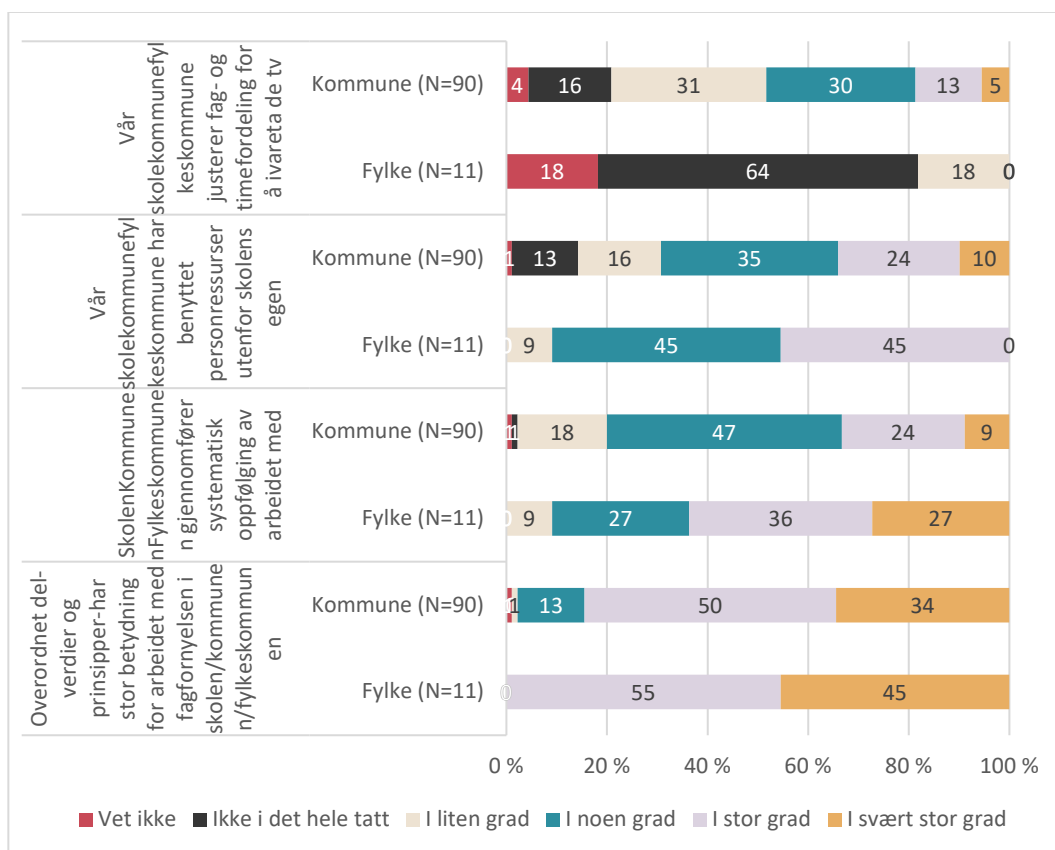
Denne delen omhandler skoleeieres og skolelederes planer og strategier i arbeidet med fagfornyelsen, og begge ble presentert med utsagn knyttet til dette. Fylkeskommunene, kommunene og skolene har ulike ressurser tilgjengelig for arbeid med fagfornyelsen. Figur 7.2 viser svarfordelingen på fire spørsmål om dette, fordelt på fylke/kommune, tilsvarende svarfordeling for skoleledere i videregående og grunnskoler vises i Figur 7.3.

De aller fleste kommunene svarte i stor eller svært stor grad at *Overordnet del – verdier og prinsipper* har betydning for deres arbeid med fagfornyelsen (84 prosent). Dette er likt som i 2022. Alle de 11 fylkeskommunene svarte det samme. Sammenstill vi disse funnene med svarene skolelederne ga, ser vi at det er 24 prosent av skolelederne ved grunnskolene og 29 prosent ved videregående skoler som svarte at de kun i noen grad benyttet det. Andelene for de som oppgir å benytte det i stor/svært stor grad er svakt lavere i 2023 (70-76 prosent) sammenliknet med i 2022 (88 prosent).

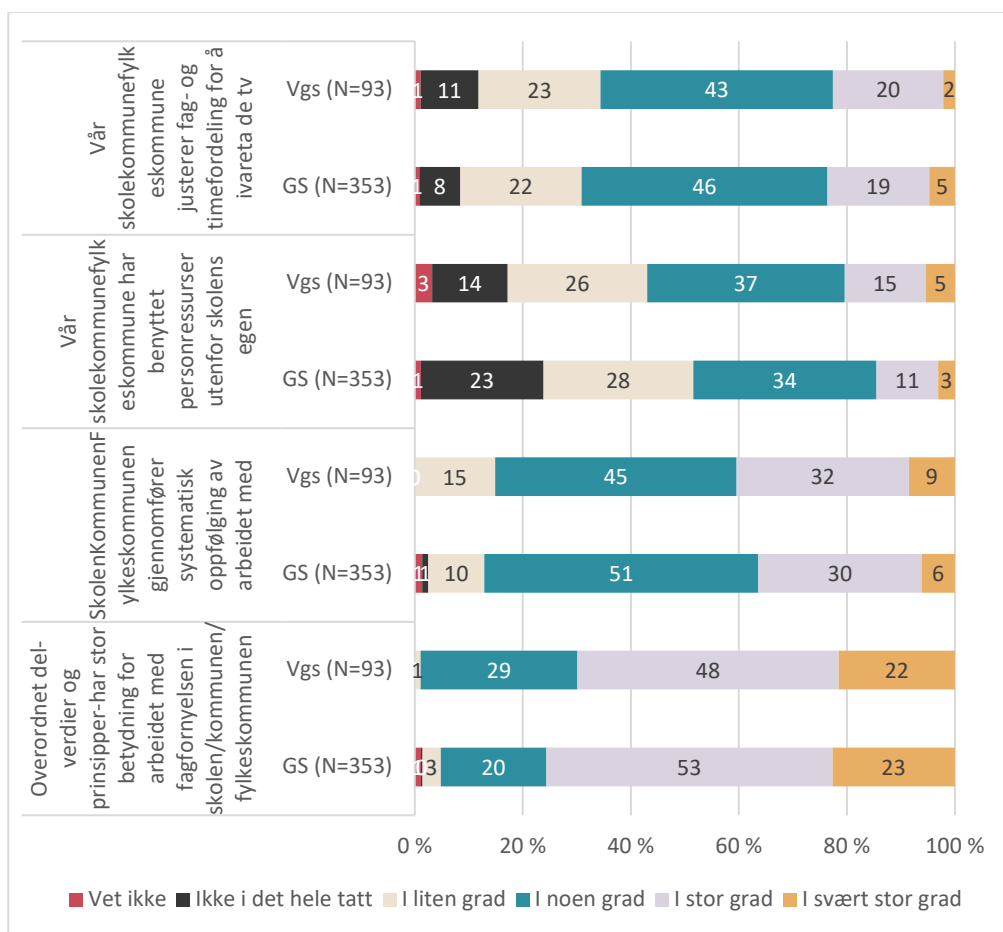
Respondentene ble også spurt om i hvilken grad de justerer timefordelingen for å ivareta de tverrfaglige temaene. Blant kommunene svarer 18 prosent av kommunene at de i stor eller svært stor grad gjør dette, og 47 prosent at de ikke eller i liten grad gjør dette. I 2022 var sistnevnte tall 40 prosent, altså en beskjeden reduksjon i slike justeringer. Blant skolene er det omtrent 23 prosent som gjør dette, og en betydelig andel på 43-46 prosent som gjør det i noen grad. I 2022 var disse tallene henholdsvis 28 og 41 prosent.

For bruk av ressurser utenfor skolens stab i arbeidet med fagfornyelsen oppgir 10 av 11 fylkeskommuner og 34 prosent av kommunene å gjøre dette. I 2022 var tallene 7 fylkeskommuner og 51 prosent. Altså er det langt færre kommuner som bruker slike ressurser, men noen flere fylkeskommuner. Blant grunnskoler og videregående skoler er det kun 14 og 20 prosent som oppgir det samme i dag, omtrent som i 2022.

På spørsmål om skolen/kommunen/fylkeskommunen gjennomfører systematisk oppfølging av arbeidet med fagfornyelsen så svarer en av tre kommuner at de i (svært) stor grad gjør dette, og syv av elleve fylkeskommuner. Nesten halvparten av kommunene gjør det i noen grad. Andelene er tilsvarende for skolene. Omtrent 36-41 prosent av skolene svarer at de gjør det i svært eller stor grad, mens nesten halvparten gjør det i noen grad – og tallene tilsvarende andelene i 2022.



Figur 7.2. 'I hvilken grad passer disse utsagnene for din skole/kommune/fylkeskommune?', skoleeiere, prosent



Figur 7.3. 'I hvilken grad passer disse utsagnene for din skole/kommune/fylkeskommune?', skoleledere, prosent

Tabell 7.10 viser svarfordelingen for grunnskoleledere om *Overordnet del - verdier og prinsipper* har stor betydning for arbeidet med fagfornyelsen i skolen. Det er tydelig at *Overordnet del* har større betydning for skoler i Oslo-området (90 prosent) enn i Midt- og Nord-Norge (58 prosent). De to andre landsdelene ligger i midten av disse to på omtrent 70 prosent.

Tabell 7.10. 'Overordnet del - verdier og prinsipper har stor betydning for arbeidet med fagfornyelsen i skolen', skoleledere grunnskole etter landsdel, prosent

Kategori	Oslo-området	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Totalt
	%	%	%	%	%
I liten grad	6	0	0	0	1
I noen grad	6	29	32	42	29
I stor grad	39	41	53	54	48
I svært stor grad	50	29	15	4	22
Vet ikke	6	0	0	0	1
Totalt (N)	18	17	34	24	93

I Tabell 7.11 finner vi et liknende geografisk mønster for skoleledere ved videregående skoler sine svar på om skolen gjennomfører systematisk oppfølging av arbeidet med fagfornyelsen. Andelen er høyest for Oslo-området (72 prosent), lavere for Øst-Norge ellers (47 prosent), lavere igjen for Sør- og Vest-Norge (31 prosent) og så lavest for Midt- og Nord-Norge (25 prosent). *Vi oppfordrer til nøyere gjennomgang av hvorfor det er så ulike svarfordelinger på tvers av landsdelene.*

Tabell 7.11. 'Skolen gjennomfører systematisk oppfølging av arbeidet med fagfornyelsen', skoleledere videregående etter landsdel, prosent

Kategori	Oslo-området	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Totalt
	%	%	%	%	%
I liten grad	6	0	14	33	15
I noen grad	22	53	54	42	45
I stor grad	50	47	20	25	32
I svært stor grad	22	0	11	0	9
Totalt (N)	18	17	35	24	94

Skolestørrelse synes å være en viktig faktor for både grunnskoler og videregående skoler. Blant de minste skolene svarer 29 prosent at de i stor eller svært stor grad systematisk følger opp, mens det er henholdsvis 39 og 44 prosent for de mellomstore og det største skolene.

Tabell 7.12. 'Skolen gjennomfører systematisk oppfølging av arbeidet med fagfornyelsen', skoleledere videregående etter landsdel, prosent

Kategori	De minste	De mellomstore	De største	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	2	1	1	1
I liten grad	20	7	8	11
I noen grad	47	53	47	49
I stor grad	28	31	33	31
I svært stor grad	1	8	11	7
Vet ikke	2	1	1	1
Totalt (N)	132	177	142	451

7.3 Kompetanseheving

I Tabell 7.13 vises andeler og antall svar blant skoleeiere for tre påstander om samarbeid for kompetanseheving.

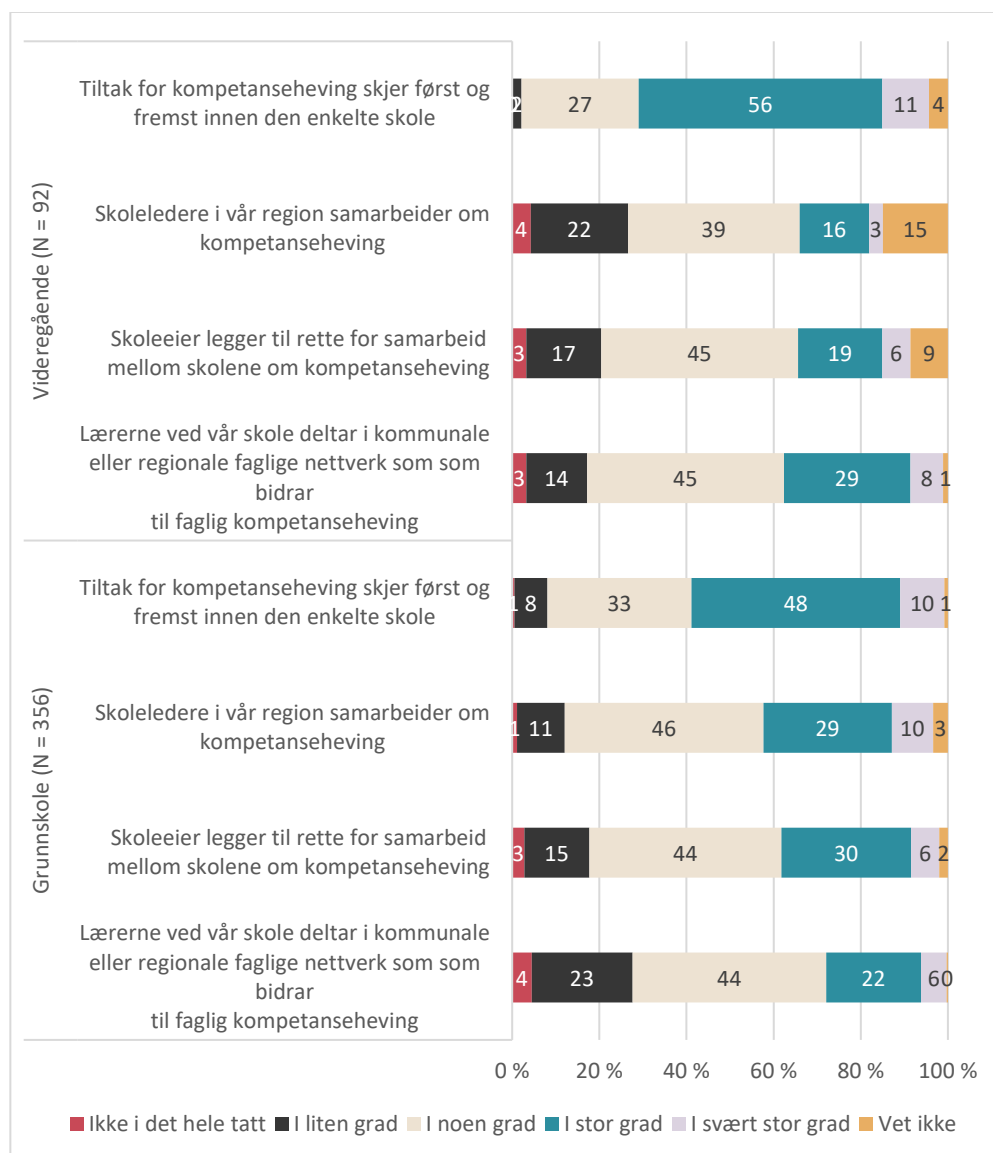
Tabell 7.13. Utsagn om kompetanseheving, skoleeiere, antall og prosent

	Skoleeier	Ikke i det	I liten	I noen	I stor	I svært
		hele tatt	grad	grad	grad	stor grad
		% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)
Skoleeier legger til rette for samarbeid mellom skolene om kompetanseheving	Kommune (N=91)	2 (2)	0 (0)	23 (21)	38 (34)	37 (33)
	Fylkeskommune (N=11)	0 (0)	0 (0)	27 (3)	55 (6)	18 (2)
Skoleledere i vår region samarbeider om kompetanseheving	Kommune (N=91)	1 (1)	15 (14)	20 (18)	33 (30)	31 (28)
	Fylkeskommune (N=11)	0 (0)	27 (3)	36 (4)	27 (3)	9 (1)
Tiltak for kompetanseheving skjer først og fremst innen den enkelte skole	Kommune (N=91)	2 (2)	29 (26)	31 (28)	28 (25)	10 (9)
	Fylkeskommune (N=11)	0 (0)	9 (1)	45 (5)	45 (5)	0 (0)

Åtte av 11 fylkeskommuner sier de i stor eller svært stor grad legger til rette for samarbeid mellom skolene. Blant kommunene svarer 2 av 3 dette. Blant kommunene er det en nedgang fra 2022, da 80 prosent svarte dette. På spørsmålet om skoleledere i regionen samarbeider om kompetanseheving svarer kun fire av fylkeskommunene at dette skjer i stor eller svært stor grad, som står i kontrast til vurderingen de har av skoleeiers tilrettelegging. Blant kommunene svarer 64 prosent at skolene samarbeider i stor grad, som samsvarer med at 2 av 3 kommuner mener de tilrettelegger for dette. Dette samsvarer også med tallene i 2022. Fem av elleve fylkeskommuner svarte at tiltak for kompetanseheving primært skjedde i skolen, mens det var seks av elleve i 2022. Videre svarte 38 prosent av kommunene dette. Blant kommunene var det også en betydelig andel på 29 prosent som mente at det i liten grad primært skjedde innenfor hver skole.¹⁸

De samme spørsmålene ble stilt til skolelederne, samt et spørsmål om deltakelse, se Figur 7.4. Som i 2022 ser vi også nå at det er langt flere skoleledere som svarer at kompetanseheving foregår først og fremst på den enkelte skolen, 58 prosent på grunnskolen og 67 prosent på videregående. Dette er samtidig også en nedgang fra 2022 på 67 for grunnskolen og 87 på videregående, altså henholdsvis -9 og -20 prosentpoeng.

¹⁸ Spørsmålet og spørsmålskategorien «I liten grad» kan her tenkes å ha vært tolket på to ulike vis: Enten at respondenten mener det ikke forekommer mye kompetanseheving innenfor skolene, eller at det ikke primært foregår i den enkelte skole (men andre steder). Merk også kommentar om spørsmålsformuleringen i rapporten fra høsten 2022.



Figur 7.4. Utsagn om kompetanseheving og samarbeid, skoleledere, prosent

Mens det er 36 prosent av skolelederne ved grunnskolene som opplevde at skoleeier legger til rette for kompetanseheving, er det kun 25 prosent for videregående. Dette er en svak, men ubetydelig økning fra 2022 (henholdsvis 30 og 19 prosent).

Om skolelederne samarbeider om kompetanseheving, så svarer 39 prosent av grunnskolene og 19 prosent av videregående at dette skjer i stor grad. Blant videregående skoler er det også en nevneverdig andel på 26 prosent som kun samarbeider i liten grad. Det er en svak, men ubetydelig økning i samarbeid blant grunnskolelederne fra 2022, da det var på 31 prosent, og det lå på 43 prosent i 2021. Dette tyder altså på at det er noe naturlig trendvariasjon.

Skolelederne ble bedt om å ta stilling til påstanden 'Lærerne ved vår skole deltar i kommunale eller regionale faglige nettverk som bidrar til faglig kompetanseheving'. Over en av fire grunnskolelederne (28 prosent) oppga at dette skjer i stor

eller svært stor grad, mens på videregående var denne andelen 37 prosent. Blant grunnskolene er det også en nevneverdig andel på 27 prosent som i liten grad deltar på slikt. Disse tallene er relativt stabile fra 2022.

Regionale forskjeller forekommer i kompetansehevingsarbeid. Tabell 7.14 viser at kommuner i Oslo-området rapporterer svært lite samarbeid (14 prosent i svært stor/stor grad) mens kommuner i Øst-Norge rapporterer mye samarbeid (76 prosent), og andre landsdeler ligger på omtrent 63 prosent. Flere kommuner i Oslo-området rapporterer ingen eller lite samarbeid. Samtidig svarer langt flere grunnskoleledere i Oslo-området at skoleeier legger til rette for kompetanseheving (56 prosent) sammenliknet med de andre landsdelene (omtrent 30 prosent). Altså er det et spørsmål om formell (utdanning, sertifisert kompetanseheving, etc.) eller uformell kompetanseheving.

Tabell 7.14. 'Skoleledere i vår region samarbeider om kompetanseheving', skoleeier kommune etter landsdel, prosent

Kategori	Oslo-området	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Totalt
	%	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	14	0	0	0	1
I liten grad	29	15	15	13	15
I noen grad	43	8	19	25	20
I stor grad	0	38	38	31	33
I svært stor grad	14	38	27	31	31
Totalt (N)	7	26	26	32	91

Det synes samtidig som at større kommuner rapporterer mindre samarbeid om kompetanseheving enn mindre kommuner. Tabell 7.15 viser at 72 prosent av små kommuner svarer i stor eller svært stor grad, mens dette synker til henholdsvis 60 og 53 prosent for mellomstore og store kommuner. Dette samsvarer også med at de mest sentrale kommunene har en lavere forekomst (38 prosent) av slikt samarbeid enn mellomsentrale og de minst sentrale kommunene (56 og 73 prosent). Dette har vi ikke vist i tabell/figur.

Tabell 7.15. 'Skoleledere i vår region samarbeider om kompetanseheving', skoleeier kommune etter kommunestørrelse, prosent

Kategori	Under 5000	5000 til 19 999	Mer enn 20 000	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	0	0	6	1
I liten grad	13	11	29	15
I noen grad	15	29	12	20
I stor grad	26	43	29	33
I svært stor grad	46	17	24	31
Totalt (N)	39	35	17	91

7.4 Støtteressurser

Utvalget ble også spurt om ulike støtteressurser. Svarfordelingene for skoleeierne finnes i Tabell 7.16. Over halvparten av kommunene har benyttet seg av Utdanningsdirektoratets moduler, samt 7 av 11 fylkeskommuner. Dette er en nedgang siden 2022, da det var 68 prosent og 10 skoler, som kan indikere noe naturlig variasjon over tid og mellom utvalgene. Relativt få benytter digitale verktøy fra private tilbydere for dette formålet, og også her er det en liten reduksjon blant kommunene, fra 13 prosent i 2022 til 6 prosent i 2023 (7 prosentpoeng). Når det gjelder om skoleeier oppmuntrer til bruk av planleggingsverktøyet i læreplanvisningen er det en stor og betydelig reduksjon fra 77 prosent i 2021, til 45 prosent i 2022 og til 28 prosent.

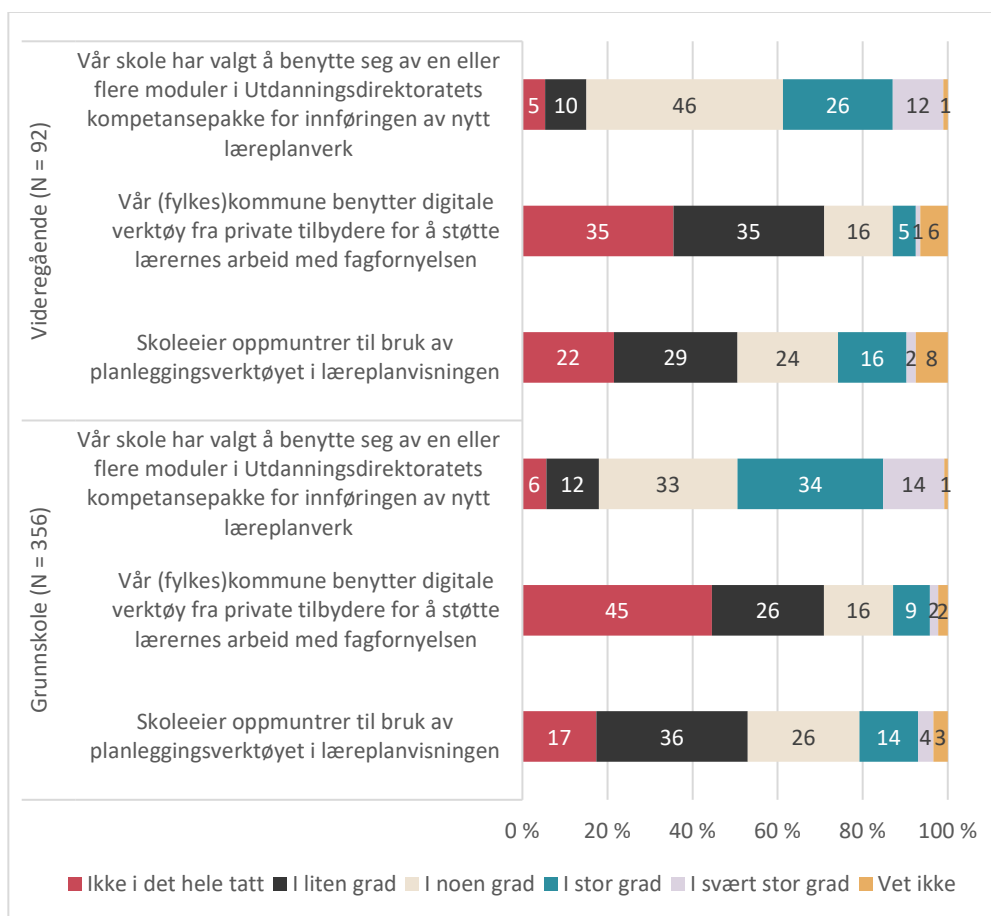
Tabell 7.16. Påstander om ressurser, skoleeiere, antall og prosent

	Skoleeier	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
		% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)
Vår (fylkes)kommune har valgt å benytte seg av en eller flere moduler i Utdanningsdirektoratets kompetansepakke for innføringen av nytt læreplanverk	Kommune (N=91)	2 (2)	7 (6)	36 (32)	36 (32)	17 (15)	1 (1)
	Fylkeskommune (N=11)	0 (0)	0 (0)	30 (3)	60 (6)	10 (1)	0 (0)
Vår (fylkes)kommune benytter digitale verktøy fra private tilbydere for å støtte lærernes arbeid med fagfornyelsen	Kommune (N=91)	29 (26)	38 (34)	19 (17)	4 (4)	2 (2)	7 (6)
	Fylkeskommune (N=11)	27 (3)	27 (3)	27 (3)	0 (0)	0 (0)	18 (2)
Skoleeier oppmuntrer til bruk av planleggingsverktøyet i læreplanvisningen	Kommune (N=91)	8 (7)	13 (12)	51 (45)	19 (17)	9 (8)	0 (0)
	Fylkeskommune (N=11)	0 (0)	18 (2)	27 (3)	45 (5)	0 (0)	9 (1)

Svarfordelingene for skolelederne på de samme påstandene om ressurser finnes i Figur 7.5. Blant grunnskolelederne svarer 68 prosent at de har brukt en eller flere av modulene. Dette er en betydelig økning fra 53 prosent i 2022, men likevel lavere enn i 2021 da bruken av disse modulene var på 79 prosent. Blant videregående skoler er det en tydelig trend nedover fra 55 prosent i 2021, via 48 prosent i 2022, til 38 prosent i 2023.

For bruk av private tilbydere er det også for skolelederne svært få som har benyttet dette. Andelene er omtrent like for grunnskoler og videregående, som de er for skoleeierne. Det synes også å være en negativ trend fra 2021 på 28-29 prosent, via 8-16 prosent i 2022, til 6-11 prosent i 2023, for henholdsvis grunnskoler og videregående.

Om skoleeier oppmuntrer til bruk av planleggingsverktøyet i læreplanvisningen, svarer 18 prosent av både grunnskolene og videregående skoler i stor eller svært stor grad. Denne andelen er lavere enn det var for skoleeierne. Videre ser vi også her en negativ trend, særlig for grunnskolene, fra 44 prosent i 2021, via 27 prosent i 2022 og til 18 prosent i 2023.



Figur 7.5. Påstander om ressurser, skoleledere, prosent

Til slutt presenterte vi utsagn rettet mer mot læringsressurser og læremidler. Tabell 7.17 viser svarfordelingen til skoleeierne. Det første utsagnet omhandlet skoleeiers prioritering av å styrke lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse. Vi ser av Tabell 7.17 at over halvparten av kommunene og fylkene oppgir at de gjør det. Åtte av de elleve fylkeskommunene svarer at de i stor eller svært stor grad prioriterer dette, mens hele 63 prosent av representantene for kommunene hevder det samme. Dette er litt større andel kommuner enn i 2022 (71 prosent) og litt flere fylkeskommuner enn det var da (seks).

Tabell 7.17. Påstander om læringsressurser og læremidler, skoleeiere, antall og prosent

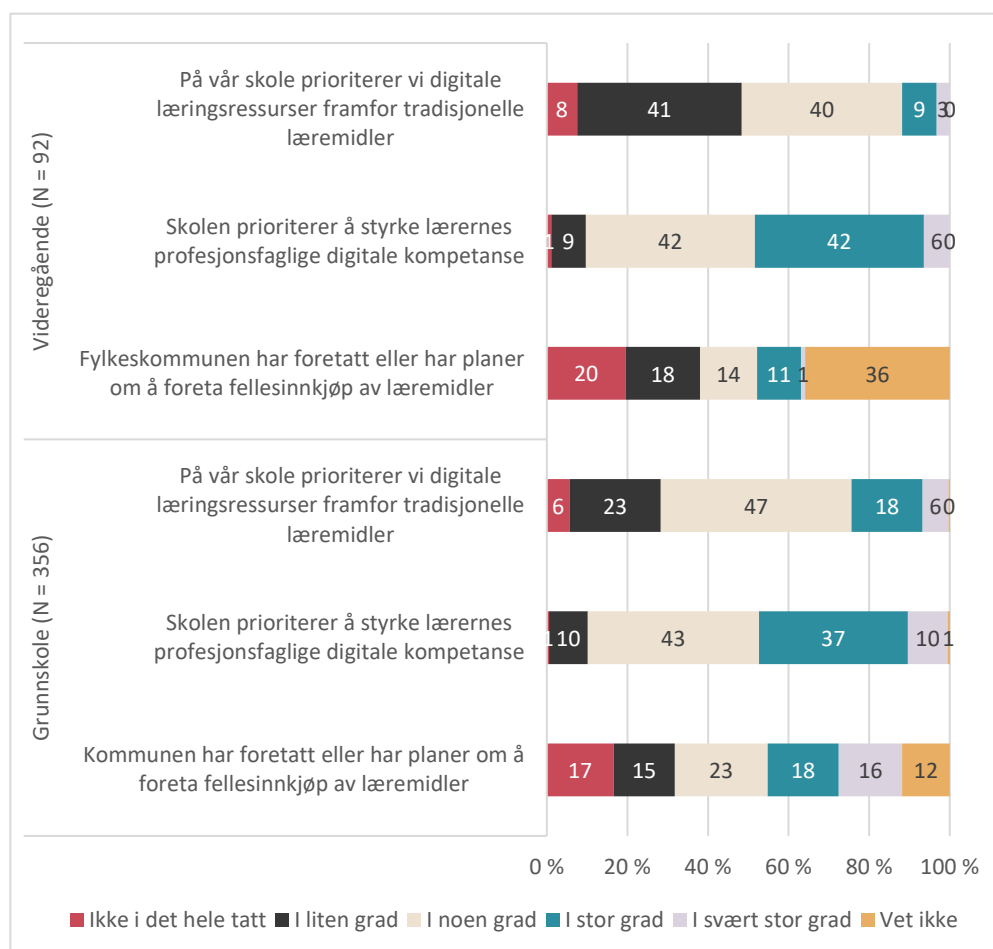
	Skoleeier	Ikke i det hele tatt % (N)	I liten grad % (N)	I noen grad % (N)	I stor grad % (N)	I svært stor grad % (N)	Vet ikke % (N)
(Fylkes)kommunen prioriterer å styrke lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse	Kommune (N=91)	1 (1)	6 (5)	31 (28)	46 (41)	17 (15)	0 (0)
	Fylkeskommune (N=11)	0 (0)	0 (0)	27 (3)	45 (5)	27 (3)	0 (0)
(Fylkes)kommunen har foretatt eller har planer om å foreta fellesinnkjøp av læremidler	Kommune (N=91)	1 (1)	17 (15)	18 (16)	30 (27)	33 (29)	1 (1)
	Fylkeskommune (N=11)	36 (4)	18 (2)	18 (2)	18 (2)	9 (1)	0 (0)

På spørsmål om kommunen har foretatt eller har planer om å foreta fellesinnkjøp av læremidler, så svarte 63 prosent av kommunene at det i stor eller svært stor grad gjelder for dem, mens kun tre av fylkeskommunene svarer det samme. 63 prosent er en liten nedgang fra 74 prosent i 2022.

Skolelederne ble presentert med de samme to utsagnene, samt ett ekstra utsagn knyttet til hvorvidt skolen prioriterer digitale læringsressurser framfor tradisjonelle lærebøker. Figur 7.6 viser svarfordelingen. Det er altså omtrent 29 prosent av grunnskolene som velger vekk digitale lærebøker, noe som er nyttig informasjon i mediedebatt om digitalisering av skolene. Også skolelederne gir uttrykk for at de prioriterer å styrke lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse, med andeler på omkring 47-48 prosent som gjør det i stor eller svært stor grad. En av ti skoler velger å prioritere vekk dette. Sammenliknet med 2022 er tallene stabile, med en ubetydelig nedgang fra 51-58 prosent.

For felleskjøp av læremidler er det stor variasjon i praksisen, særlig blant grunnskolene. 34 prosent av grunnskolelederne sier at dette gjøres i stor grad, men det er også en større andel på 32-38 prosent som ikke gjør det eller i liten grad. Usedvanlig stor andel ledere på videregående svarte vet ikke: 36 prosent. Dette er en økning fra 22 prosent i 2022. Som diskutert i rapporten for høsten 2022 er det ulike mulige grunner for dette, for eksempel tvetydighet i hva som inngår i begrepene fellesinnkjøp og læremidler.

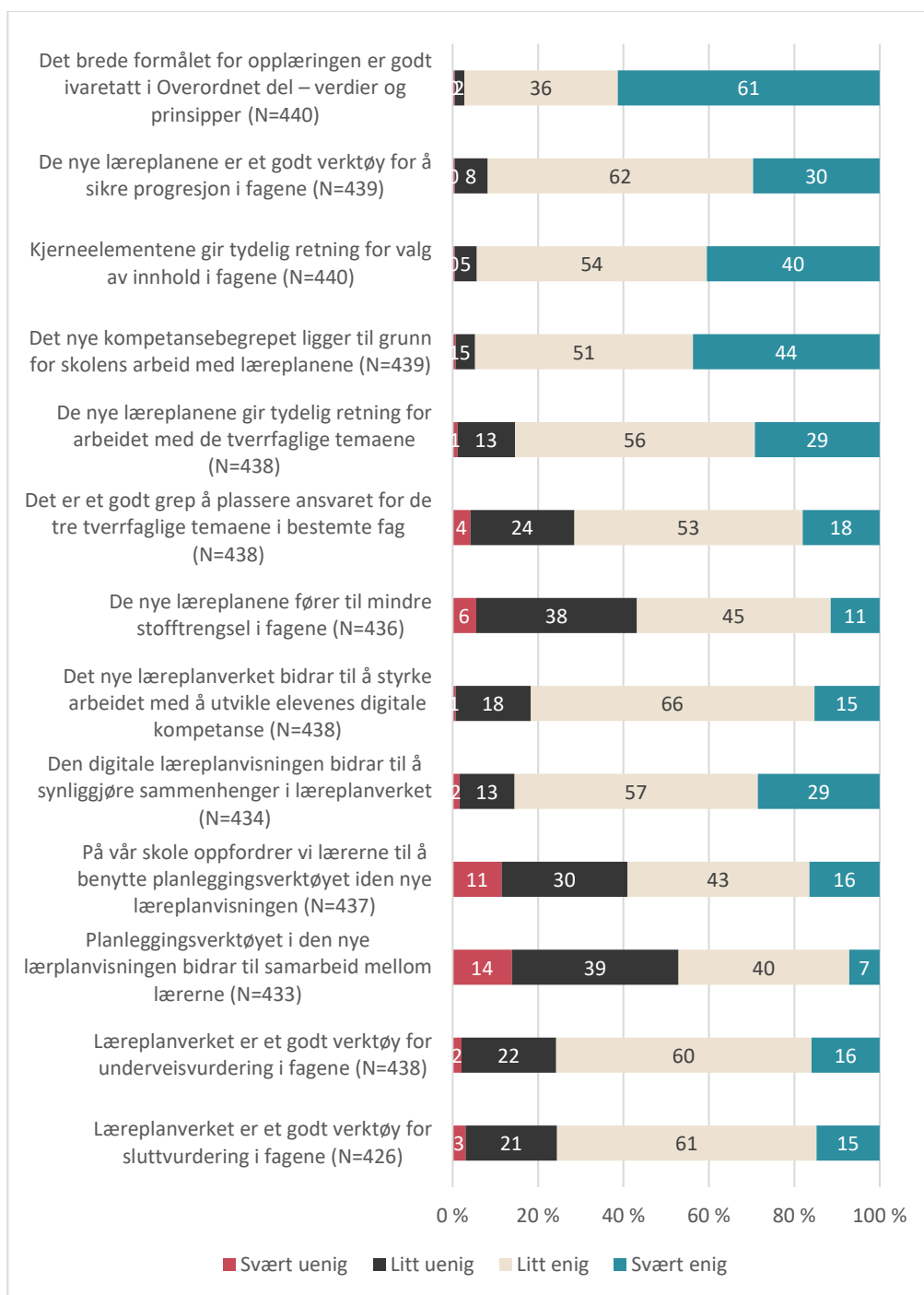
Når det gjelder prioritering av digitale læringsressurser framfor tradisjonelle lærebøker ser vi at det er betydelig flere blant lederne på grunnskolene (24 prosent) enn på videregående (12 prosent) som prioriterer dette. For grunnskolene innebærer dette en fortsettelse av nedgangen fra 2021 (43 prosent) til 2022 (39 prosent). For videregående er situasjonen stabil. Graver vi videre i materialet ser vi at det for grunnskolene er særlig ungdomskolene som svarer i stor og svært stor grad på spørsmålet (39 prosent). Blant videregående skoler er det skoler med kun yrkesfag med høyest andel (24 prosent). Altså er det noe overraskende at yrkesfag prioriterer digitale læringsressurser framfor tradisjonelle lærebøker mer enn hva studiespesialisering gjør.



Figur 7.6. Påstander om læremidler og læremidler, skoleledere, prosent

7.5 Synspunkter på læreplanverket og prosessen

Som i fjor ba vi også i år om skoleledernes synspunkter på læreplanverket og fagfornyelsen som prosess. Figur 7.7 viser svarfordelingen for skoleledere videregående og grunnskole samlet. Det var få betydningsfulle forskjeller mellom de to gruppene, og for flere påstander identiske mønstre. Det var også generelt lite variasjon i svarene, og derfor lite variasjon på tvers av bakgrunnsvariabler.



Figur 7.7. Påstander om læreplanen, skoleledere videregående og grunnskole, prosent

Nærmest alle skoleledere er enige i at det brede formålet for opplæringen er godt ivaretatt i *Overordnet del – verdier og prinsipper*. Det er en svak negativ trend på andelen svært enig fra 2021 (79), og 2022 (66) til 2023 (61), men totalinntrykket er likevel at de fleste deler denne oppfatningen.

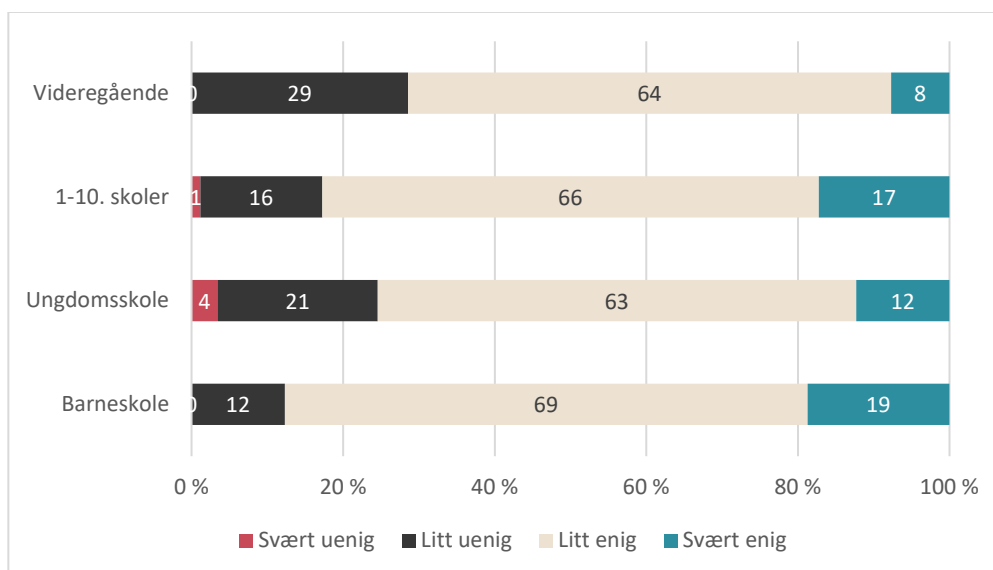
For påstanden om læreplanene er et godt verktøy for å sikre progresjon i fagene, svarer nærmest alle seg enig eller svært enig. Det samme gjelder påstandene om kjerneelementene gir tydelig retning for valg av innhold i fagene, og om det nye kompetansebegrepet ligger til grunn for skolens arbeid med læreplanene. For alle tre påstander er det heller ingen endringer over tid.

Derimot ser vi for påstanden om de nye læreplanene gir tydelig retning for arbeidet med de tverrfaglige temaene, en svak reduksjon i andelen enig i år. I 2021 og i 2022 svarte 92 prosent seg enig eller svært enig, mens andelen nå er på 85 prosent – en liten reduksjon men fortsatt nesten alle.

På vurdering av om det er et godt grep å plassere ansvaret for de tre tverrfaglige temaene i bestemte fag, erklærer nå 71 prosent seg enig. Det er en nedgang fra 81 prosent i 2022 og 2021. Dette skyldes altså en økning litt uenig fra 16 til 24 prosent.

Skolelederne sier seg i økende grad uenig i at de nye læreplanene fører til mindre stofftrengsel i fagene. I 2021 svarte 77 prosent at det er enig i påstanden. I 2022 svarte 70 prosent dette, og nå er andelen 56 prosent. Endringen kan være et tegn på at intensjoner og håp møter realiteter. Bryter vi ned svarene, finner vi at det er betydelig høyere andel enighet på barneskolen (64 prosent) enn på ungdomskolen og i videregående (48 prosent).

På spørsmål om det nye læreplanverket bidrar til å styrke arbeidet med å utvikle elevenes digitale kompetanse så er det også her en svak nedgang fra 91 prosent i 2021, via 89 prosent i 2022 til 81 prosent nå. Også her er betydelig flere enige i barneskolen (84 prosent) enn i videregående (71 prosent), se Figur 7.8. Det er særlig på ungdomskolen det er en tydelig økning i andelen litt uenig, fra 10 prosent til 21 prosent.



Figur 7.8. 'Det nye læreplanverket bidrar til å styrke arbeidet med å utvikle elevenes digitale kompetanse', skoleledere etter skoletype, prosent

Nye digitale verktøy har blitt tilbudt skolene for å hjelpe på læreplanlegging. Skolelederne ble stilt påstanden: den digitale læreplanvisningen bidrar til å synliggjøre sammenhenger i læreplanverket. Her svarte 86 prosent at de er enige, og dette er mer eller mindre stabilt over tid. Tabell 7.18 viser at det er særlig større grunnskoler som sier seg enig i påstanden. Andelen enig øker fra 79 til 84 og 91 etter størrelsen på skolene.

Tabell 7.18. 'Den digitale læreplanvisningen bidrar til å synliggjøre sammenhenger i læreplanverket', skoleledere grunnskole etter skolestørrelse, prosent

Kategori	Under 100	100-299	300 og over	Totalt
	%	%	%	%
Svært uenig	6	0	1	2
Litt uenig	15	16	8	13
Litt enig	52	52	66	57
Svært enig	27	33	25	29
Totalt (N)	94	135	114	343

Videre viser Tabell 7.19 at ni av ti videregående skoler som har studieforberedende er enig i denne påstanden, mens fortsatt et klart flertall på to av tre skoler med kun yrkesfaglige studieretninger. Merk her at til tross for betydelige forskjeller er det mindre variasjon på disse påstandene og forskjellene, særlig for videregående, som derfor må tas med en viss usikkerhet da det kan skyldes tilfeldigheter.

Tabell 7.19. 'Den digitale læreplanvisningen bidrar til å synliggjøre sammenhenger i læreplanverket', skoleledere videregående etter videregående type, prosent

Kategori	Skolen har kun studieforbere- dende studieret- ninger	Skolen har både studieforbere- dende- og yrkes- faglige studieret- ninger	Skolen har kun yrkesfaglige studieretninger	Totalt
	%	%	%	%
Litt uenig	10	8	35	13
Litt enig	52	62	53	58
Svært enig	38	30	12	29
Totalt (N)	21	53	17	91

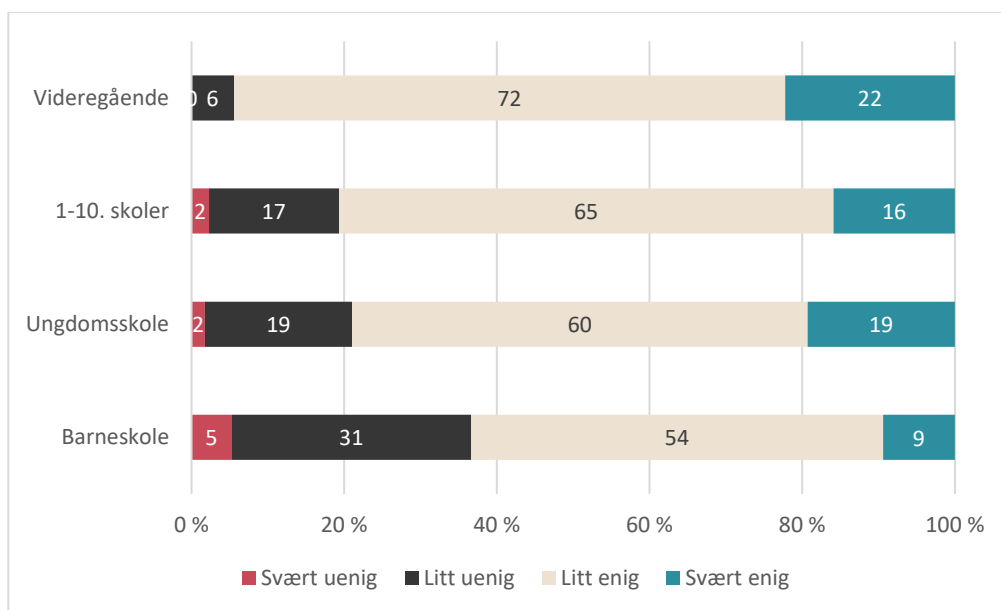
Fra og med høsten 2022 ble skolelederne også stilt spørsmålet om lærerne på skoleleders skole oppfordres til å benytte planleggingsverktøyet i den nye læreplanvisningen. Syv av ti stilte seg enige, som er stabilt fra 2022. På påstanden om planleggingsverktøyet i den nye læreplanvisningen bidrar til samarbeid mellom lærerne, ga kun 47 prosent uttrykk for å være enige. Dette slår dermed fast en synkende trend, fra 59 prosent i 2022 og 75 prosent i 2021.

Læreplanverket er også knyttet opp mot vurderingspraksis. Omtrent åtte av ti sier seg enige i at læreplanverket er et godt verktøy for undervisvurdering og sluttvurdering i fagene, og skoleledernes svar er her stabile over tid. Bryter vi disse svarene ned på skolestørrelse finner vi i Tabell 7.20 at større skoler er mer fornøyde med læreplanverket som verktøy for undervisvurdering enn mindre skoler. Andelene svært enig (og svært uenig) er konstante på tvers av skolestørrelse, men andelene litt enig øker jevnt med skolestørrelsen.

Tabell 7.20. 'Læreplanverket er et godt verktøy for undervisvurdering i fagene', skoleledere grunnskole etter skolestørrelse, prosent

Kategori	Under 100	100-299	300 og over	Totalt
	%	%	%	%
Svært uenig	6	1	2	3
Litt uenig	31	26	18	25
Litt enig	47	58	64	57
Svært enig	16	16	16	16
Totalt (N)	96	137	115	348

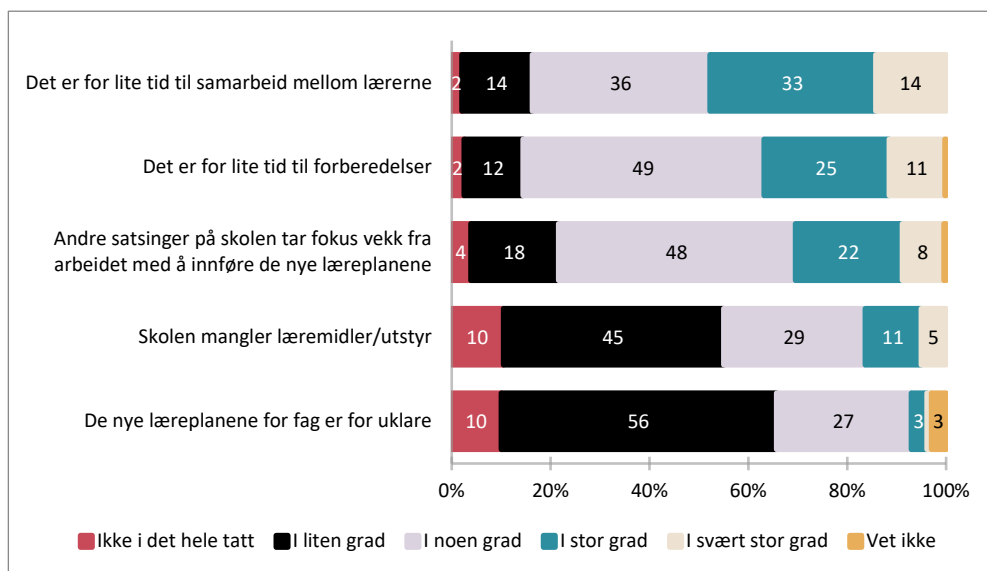
Ved å bryte ned svarene for læreplanverket som verktøy for sluttvurdering finner vi i Figur 7.9 at skoleledere i videregående er mer fornøyde (94 prosent), enn hva skoleledere i grunnskolen er. Likevel må det påpekes at også 70 prosent er høyt, og at sluttvurdering er mindre relevant for barneskolen.



Figur 7.9. 'Læreplanverket er et godt verktøy for sluttvurdering i fagene', skoleledere etter skoletype, prosent

7.6 Utfordringer knyttet til arbeidet med fagfornyelsen

Skolelederne ble også spurt om utfordringer knyttet til arbeidet med fagfornyelsen, og Figur 7.10 viser at for lite tid, både til samarbeid mellom lærerne og til forberedelser, er en sentral utfordring for mange.



Figur 7.10. Utfordringer knyttet til arbeidet med fagfornyelsen, skoleledere, prosent (N = 440)

Omtrent halvparten ytrer at det i stor eller svært stor grad er for lite tid til samarbeid (47 prosent). Dette er på samme nivå som høsten 2022 (44 prosent). Tabell 7.21 viser at det er betydelige forskjeller på tvers av landsdel, med en økende grad av lite tid til samarbeid dess lengre vekk fra Oslo-området (12 prosent). Andelen i Midt- og Nord-Norge er hele 63 prosent. Videre oppgir 36 prosent det samme når det gjelder tid til forberedelser, noe som tilsvarer andelen i 2022.

Tabell 7.21. 'Det er for lite tid til samarbeid mellom lærerne', skoleledere videregående etter landsdel, prosent

Kategori	Oslo-området	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Totalt
	%	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	0	0	6	0	2
I liten grad	22	19	18	21	20
I noen grad	67	50	35	17	39
I stor grad	6	31	38	46	33
I svært stor grad	6	0	3	17	7
Totalt (N)	18	16	34	24	92

Omkring 30 prosent av skolelederne svarer at andre satsinger har i stor eller svært stor grad tatt fokus vekk fra arbeidet med å innføre læreplanen. Andelen som mener dette i stor eller svært stor grad har økt fra 23 prosent i 2022. I tillegg oppgir halvparten i noen grad, som også er en økning fra 43 prosent i 2022. Altså er det flere som ser utfordringer med hvor de skal sette fokus nå enn i fjor.

Bryter vi dette ned på kommunens sentralitet, ser vi i Tabell 7.22 at mindre sentrale strøk synes de har en betydelig høyere grad av utfordring med fokus enn mer sentrale strøk. Blant skoleledere ved grunnskoler i de minst sentrale strøkene svarer 42 prosent at andre satsinger i stor grad tar fokuset vekk, mens dette bare gjelder 25 prosent i de mest sentrale kommunene. Det er også en tydelig forskjell mellom type skoler, der videregående gir uttrykk for at de har et mindre fokusproblem (14 prosent) enn grunnskoler (31 prosent; ikke vist i tabell).

Tabell 7.22. 'Andre satsinger på skolen tar fokus vekk fra arbeidet med å innføre de nye læreplanene', skoleledere grunnskole etter sentralitet, prosent

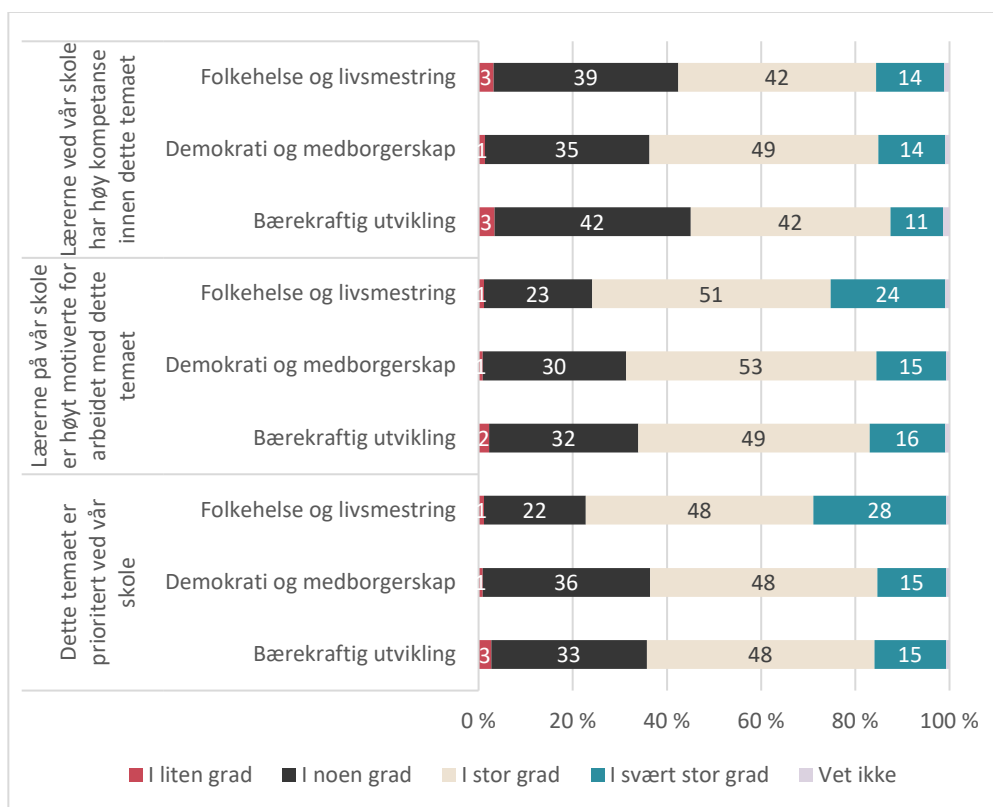
Kategori	Mest sentrale kommuner	Mellomsentrale kommuner	Minst sentrale kommuner	Totalt
	%	%	%	%
Ikke i det hele tatt	6	1	7	4
I liten grad	20	13	10	15
I noen grad	49	48	41	47
I stor grad	17	27	28	24
I svært stor grad	8	10	14	10
Vet ikke	0	1	0	1
Totalt (N)	113	153	83	349

Ser vi derimot tilbake til Figur 7.10, på om skolen mangler læremidler og utstyr så er dette en utfordring kun for et lite mindretall av skolelederne totalt sett (16 prosent), mens det for 55 prosent ikke er et stort problem: 16 prosent ser ut til å være en forbedring fra 2022, da 24 prosent så på dette som et problem. Skolelederne mener i 2023 som i 2022 at de nye læreplanene for fag ikke er for uklare, da kun 3 prosent oppgir at dette er et problem.

7.7 Innføringen av de tverrfaglige temaene

I tillegg til nye læreplaner for fagene tilførte fagfornyelsen tre tverrfaglige temaer som berører samfunnsutfordringer. Disse tre kalles folkehelse og livsmestring, bærekraftig utvikling og demokrati og medborgerskap. Ansvar for tilrettelegging for læring innenfor disse temaene er tillagt skolene, gjennom at elevene jobber med problemstillinger fra flere fag. På bakgrunn av evaluering av fagfornyelsen ble skolelederne spurt om innføringen av disse temaene. Figur 7.11 viser svarfordelingen for tre utsagn om hvert av de tre tverrfaglige temaene for skoleledere for grunnskole og videregående samlet. Andelene er svært stabile sammenliknet med 2021 og 2022.

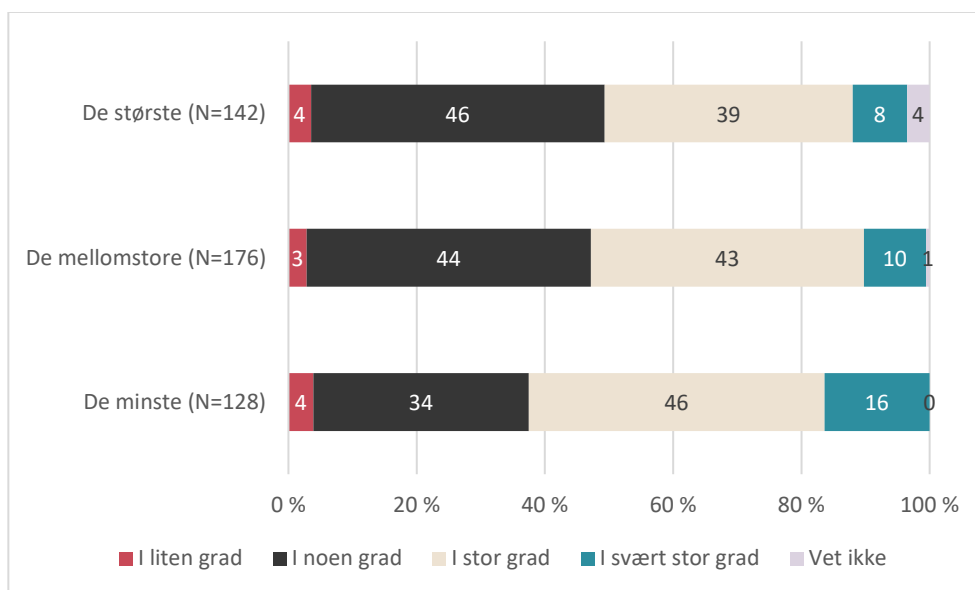
Det er tydelig fra figuren at skolelederne oppgir at lærerne har høy kompetanse innen de tverrfaglige temaene, med 53-63 prosent som oppgir at dette gjelder i stor eller svært stor grad.



Figur 7.11. Utsagn om de tverrfaglige temaene, skoleledere grunnskole og videregående, prosent (N=442-446)

Det generelle inntrykket er også at skoleledere vurderer lærerne som i stor eller svært stor grad høyt motiverte for arbeidet med alle de tre tverrfaglige temaene. Som i 2021 og i 2022 er andelen høyest for folkehelse og livsmestring, med 75 prosent som svarer i stor eller svært stor grad. Som i 2022 og i 2021 er det også slik at folkehelse og livsmestring (76 prosent) er temaet som prioriteres betydelig mer enn de to andre tverrfaglige temaene, som ligger på 63 prosent.

Det er noen tydelige forskjeller mellom grunnskoler og videregående skoler i svar på temaene, men det er ikke gjennomgående forskjeller på alle temaer og påstander. Mens 67 prosent av skolelederne i videregående svarte i betydelig stor grad at lærerne har høy kompetanse innen bærekraftig utvikling er andelen i grunnskolen 50 prosent. Til slutt finner vi i Figur 7.12 og Tabell 7.24 at skolelederes vurdering av sine læreres kompetanse innenfor bærekraftig utvikling er relatert til skolestørrelse og type skole. For de minste, mellomstore og største skolene er andelene stor/svært stor grad henholdsvis 62 prosent, 53 prosent og 47 prosent.



Figur 7.12. 'Lærerne ved vår skole har høy kompetanse innen dette temaet – Bærekraftig utvikling', skoleledere etter skolestørrelse, prosent

Tabell 7.23 viser videre at det er en mer positiv vurdering av lærernes kompetanse i bærekraftig utvikling blant videregående og ungdomskoler (omtrent 66 prosent) enn blant barneskoler og 1.-10.-skoler (omtrent 46 prosent). Vi fant i år slike forskjeller på tvers av ulike bakgrunnsvariabler kun for temaet bærekraftig utvikling, i motsetning til i fjor hvor den største forskjellen gjaldt temaet demokrati og medborgerskap.

Tabell 7.23. 'Lærerne ved vår skole har høy kompetanse innen dette temaet – Bærekraftig utvikling', skoleledere etter skoletype, prosent

Kategori	Barneskole	Ungdomsskole	1.-10.-skoler	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
I liten grad	5	3	1	1	3
I noen grad	46	30	52	31	42
I stor grad	39	45	36	54	42
I svært stor grad	9	20	8	13	11
Vet ikke	1	2	2	1	1
Totalt (N)	204	60	88	94	446

7.8 Oppsummering

Dette kapitlet har handlet om skoleeieres og skolelederes oppfatninger av fagfornyelsen. Formålet med kapitlet er en situasjonsbeskrivelse som vil inngå i evaluering av fagfornyelsen. Oppsummert fant vi følgende:

- Skoleeiere og skoleledere viser økende usikkerhet i rolleavklaringen seg imellom. Ansvar for arbeidet med fagfornyelsen er fortsatt i stor grad lagt til den enkelte skole, og det er geografiske forskjeller. Grunnskoleledere i større kommuner, mer sentrale områder og større skoler opplever oftere tydelige føringer og mindre ansvar for arbeidet med fagfornyelsen.
- Færre og færre kommuner gir tydelige føringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen.
- Skoleeiere i kommunene mener de i stadig mindre grad har tilstrekkelig tid til å arbeide med fagfornyelsen. Skoleledere opplever i noen grad at de har tilstrekkelig tid til å arbeide med fagfornyelsen, men dette representerer reduksjon sammenliknet med tidligere år.
- Fagfornyelsen er fortsatt i liten grad et politisk tema i kommunene.
- Samarbeid mellom skolene i kommunene ser ut til å være stabilt over tid, men det er en forskjell mellom skoleeiere og skolelederes oppfatning av samarbeidet.
- Andelen skoleledere som benytter *Overordnet del – verdier og prinsipper* i arbeidet med fagfornyelsen er noe lavere i 2023 enn i 2022.
- Kommuner benytter i mindre grad eksterne ressurser for arbeidet med fagfornyelsen i 2023 sammenliknet med 2022.
- Grunnskoleledere i Oslo-området opplever i større grad at *Overordnet del* har betydning for arbeidet med fagfornyelsen enn de i Midt- og Nord-Norge.
- Det er en nedgang fra 2022 til 2023 i andelen kommuner som mener de legger til rette for samarbeid om kompetanseheving mellom skolene. Større og mer sentrale kommuner rapporterer mindre slikt samarbeid enn mindre og mindre sentrale kommuner.
- Flere skoleledere i 2023 enn i 2022 mener at kompetanseheving foregår først og fremst på den enkelte skole.
- Grunnskoleledere i Oslo-området opplever at skoleeier legger mer til rette for kompetanseheving enn i andre landsdeler.
- Over halvparten av kommunene og fylkeskommunene har benyttet Utdanningsdirektoratets moduler, mens bruken av digitale verktøy fra private tilbydere er lav og synkende.
- Skoleledere rapporterer en økning i bruken av Utdanningsdirektoratets moduler for grunnskoler, mens det er en nedgang for videregående skoler.
- Flertallet av skoleeiere og skoleledere prioriterer å styrke lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse, men prioriteringen av digitale læringsressurser framfor tradisjonelle lærebøker er synkende, særlig i grunnskolen.
- Skoleledere mener generelt at læreplanverket ivaretar opplæringens brede formål og fungerer som et godt verktøy, men det er en tendens til at færre er enig i at de nye læreplanene gir tydelig retning for arbeidet med tverrfaglige temaer.
- Skoleledernes syn på læreplanverket som verktøy for underveis- og sluttvurdering er stabilt over tid, men større skoler er mer fornøyde med underveisvurdering enn mindre skoler, og videregående skoler er mer fornøyde med sluttvurdering enn grunnskoler.

- Mange skoleledere mener det er for lite tid til samarbeid i arbeidet med fagfornyelsen.
- Skoler i mindre sentrale strøk opplever mer utfordringer med fokus enn i mer sentrale strøk.
- Få skoleledere ser manglende læremidler som en utfordring, og dette er en lavere andel enn i 2022.
- Skoleledere mener at lærerne har høy kompetanse og motivasjon innen de tverrfaglige temaene i fagfornyelsen.
- Det er forskjeller i skolelederes vurdering av lærernes kompetanse innen bærekraftig utvikling basert på skolestørrelse, type skole og geografisk plassering.

Tabelloversikt

Tabell 1.1 Tema og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spøringer våren 2023.....	7
Tabell 2.1 Bakgrunnsvariabler for respondentgruppene	10
Tabell 2.2 Bruttoutvalg og status etter respondentgruppe, antall	11
Tabell 2.3 Sammenlikning, godkjente og ikke godkjente svar	11
Tabell 2.4 Bruttoutvalg, populasjon (antall) og svarprosent.....	12
Tabell 2.5 Populasjon, bruttoutvalg (antall) og svarprosent grunnskoler etter fylke	13
Tabell 2.6 Svarprosent grunnskole etter landsdel og skoletype.....	14
Tabell 2.7 Svarprosent grunnskole etter landsdel og skolestørrelse.....	14
Tabell 2.8 Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skoletype sammenliknet med populasjonen	15
Tabell 2.9 Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skolestørrelse sammenliknet med populasjonen.....	15
Tabell 2.10 Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter eierskap og målform.....	16
Tabell 2.11 Populasjon, bruttoutvalg (antall) og svarprosent videregående skoler etter fylke	16
Tabell 2.12 Sammensetning av nettoutvalg videregående skole etter landsdel og skoletype sammenliknet med populasjonen	18
Tabell 2.13 Sammensetning av nettoutvalg videregående etter landsdel og skolestørrelse sammenliknet med populasjonen.....	18
Tabell 2.14 Sammensetning av nettoutvalg videregående skoler etter organisering og målform	19
Tabell 2.15 Populasjon, bruttoutvalg (antall) og svarprosent kommuner etter fylke	19
Tabell 2.16 Svarprosent kommuner etter landsdel og innbyggertall	20
Tabell 2.17 Sammensetning av nettoutvalg kommuner etter landsdel og innbyggertall sammenliknet med populasjonen.....	21

Tabell 2.18 'Hvem svarer på vegne av skolen?', flere kryss mulig.....	22
Tabell 2.19 'Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av (fylkes)kommunen?', flere kryss mulig.....	23
Tabell 5.1 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleeier fylkeskommune, antall.....	75
Tabell 6.1 'Har skolen/kommunen en helhetlig kompetanseplan som omfatter både etter- og videreutdanning?', skoleledere og skoleeier kommune, antall.....	86
Tabell 7.1 'Roller og ansvar: I hvilken grad passer disse utsagnene for din (fylkes)kommune?' etter skoleeier kommune og fylke, antall og prosent.....	96
Tabell 7.2. 'Roller og ansvar: I hvilken grad passer disse utsagnene for din skole/kommune/fylkeskommune?' etter skoleleder videregående (vgs) og grunnskole (gs), prosent	98
Tabell 7.3. 'Skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart', skoleleder grunnskole etter kommunens sentralitet, prosent	100
Tabell 7.4. 'Skoleeiers rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart', skoleleder videregående etter kommunens størrelse, prosent.....	100
Tabell 7.5. 'Rektors rolle i arbeidet med fagfornyelsen er avklart', skoleleder videregående etter skolestørrelse, prosent	101
Tabell 7.6. 'Skoleeier gir tydelige føringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen', skoleleder grunnskole etter landsdel, prosent.....	101
Tabell 7.7. 'Skoleeier gir tydelige føringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen', skoleleder grunnskole etter kommunestørrelse, prosent.....	102
Tabell 7.8. 'Skoleeier gir tydelige føringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen', skoleleder grunnskole etter kommunens sentralitet, prosent....	102
Tabell 7.9. 'I vår fylkeskommune er ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen lagt til den enkelte skole', skoleledere videregående etter skolestørrelse, prosent	103
Tabell 7.10. 'Overordnet del - verdier og prinsipper har stor betydning for arbeidet med fagfornyelsen i skolen', skoleledere grunnskole etter landsdel, prosent	106
Tabell 7.11. 'Skolen gjennomfører systematisk oppfølging av arbeidet med fagfornyelsen', skoleledere videregående etter landsdel, prosent.....	107
Tabell 7.12. 'Skolen gjennomfører systematisk oppfølging av arbeidet med fagfornyelsen', skoleledere videregående etter landsdel, prosent.....	107
Tabell 7.13. Utsagn om kompetanseheving, skoleeiere, antall og prosent.....	108
Tabell 7.14. 'Skoleledere i vår region samarbeider om kompetanseheving', skoleeier kommune etter landsdel, prosent	110

Tabell 7.15. <i>'Skoleledere i vår region samarbeider om kompetanseheving',</i> skoleeier kommune etter kommunestørrelse, prosent	110
Tabell 7.16. Påstander om ressurser, skoleeiere, antall og prosent	111
Tabell 7.17. Påstander om læringsressurser og læremidler, skoleeiere, antall og prosent	113
Tabell 7.18. <i>'Den digitale læreplanvisningen bidrar til å synliggjøre</i> <i>sammenhenger i læreplanverket',</i> skoleledere grunnskole etter skolestørrelse, prosent.....	117
Tabell 7.19. <i>'Den digitale læreplanvisningen bidrar til å synliggjøre</i> <i>sammenhenger i læreplanverket',</i> skoleledere videregående etter videregående type, prosent.....	118
Tabell 7.20. <i>'Læreplanverket er et godt verktøy for undervisvurdering i</i> <i>fagene',</i> skoleledere grunnskole etter skolestørrelse, prosent	118
Tabell 7.21. <i>'Det er for lite tid til samarbeid mellom lærerne',</i> skoleledere videregående etter landsdel, prosent	120
Tabell 7.22. <i>'Andre satsinger på skolen tar fokus vekk fra arbeidet med å</i> <i>innføre de nye læreplanene',</i> skoleledere grunnskole etter sentralitet, prosent	120
Tabell 7.23. <i>'Lærerne ved vår skole har høy kompetanse innen dette temaet –</i> <i>Bærekraftig utvikling',</i> skoleledere etter skole type, prosent	123

Figuroversikt

Figur 2.1 Den geografiske beliggenheten til inviterte grunnskoler, videregående skoler og kommuner.....	9
Figur 2.2 Svarprosent grunnskoler etter fylke, antall i utvalget vist per fylke	13
Figur 2.3 Svarprosent videregående skoler etter fylke samt antall vgs i utvalget per fylke	17
Figur 2.4 Svarprosent kommuner etter fylke, antall i utvalget vist per fylke.....	20
Figur 3.1 'Følger skolen de nye læreplanene LK20/LK20S?', respondenttype, prosent (N=66)	25
Figur 3.2 'I hvilken grad er arbeidet med noe av det følgende spesielt utfordrende?', skoleleder grunnskole og skoleleder videregående, prosent.....	27
Figur 3.3 'I hvilken grad er arbeidet med noe av det følgende spesielt utfordrende?' - Sammenheng mellom Overordnet del og læreplaner for fag', skoleleder etter skoletype, prosent (N=464).....	28
Figur 3.4 'Har skolen lærere som underviser etter LK20S?', respondenttype, prosent	29
Figur 3.5 'Har skolen lærere som underviser etter LK20S?', skoleledere videregående etter type videregående, prosent (N=96)	29
Figur 3.6 'Opplever dere at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene, LK20 og LK20S?', respondenttype, prosent	30
Figur 3.7 'Opplever dere at lærere har behov for mer støtte til bruk av de nye læreplanene, LK20 og LK20S?', skoleeier kommune etter sentralitet, prosent (N=97)	31
Figur 3.8 'Opplever dere at det er enkelte fag hvor lærerne har mer behov for støtte til å forstå og bruke ny læreplan?', respondenttype, prosent.....	32
Figur 3.9 'Opplever dere at det er enkelte fag hvor lærerne har mer behov for støtte til å forstå og bruke ny læreplan?', skoleleder grunnskole etter landsdel, prosent (N=340).....	33
Figur 3.10 'Hvor nyttig har følgende støtteressurser vært i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk?', respondenttype, prosent	36

Figur 3.11 'Hvor nyttig har følgende støtteressurser vært i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk?' - kompetansepakke Innføring av nytt læreplanverk', skoleleder grunnskole etter fylke, prosent (N=376).....	38
Figur 3.12 'Hvor nyttig har følgende støtteressurser vært i arbeidet med innføringen av nytt læreplanverk?' - kompetansepakke Innføring av nytt læreplanverk', skoleeier kommune etter sentralitet, prosent (N=92)	39
Figur 4.1 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=581).....	42
Figur 4.2 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter kommunestørrelse, prosent (N=377).....	43
Figur 4.3 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', skoleeier kommune etter kommunestørrelse, prosent (N=94)	44
Figur 4.4 'Hvilke av de følgende ressursene brukes i opplæringen i skolen? Flere kryss mulig', skoleledere etter skoletype, prosent (N=476)	45
Figur 4.5 'På hvilken bakgrunn foregår valg av læremidler som er i tråd med læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole og skoleeier kommune, prosent (N=580).....	46
Figur 4.6 'På hvilken bakgrunn foregår valg av læremidler som er i tråd med læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter skolestørrelse, prosent (N=376)	47
Figur 4.7 'På hvilken bakgrunn foregår valg av læremidler som er i tråd med læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020? Flere kryss mulig', skoleleder videregående etter skolestørrelse, prosent (N=99)	48
Figur 4.8 'Har dere brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', respondenttype, prosent (N=574).....	49
Figur 4.9 'Har dere brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', skoleledere etter skoletype, prosent (N=472).....	50
Figur 4.10 'Hvorfor har dere ikke brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', respondenttype, prosent (N=303).....	51
Figur 4.11 'Hvorfor har dere ikke brukt Udirs veiledere for vurdering av kvalitet i læremidler?', skoleledere etter skoletype, prosent (N=274).....	52
Figur 4.12 'I hvilken grad var støtten dere fikk fra Udirs veiledere nyttig for skolens/kommunens/fylkeskommunens vurdering av læremidler?', respondenttype, prosent (N=263)	53
Figur 4.13 'I hvor mange fag har skolen/kommunen/fylkeskommunen kjøpt inn nye læremidler som er tilpasset Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020?', respondenttype, prosent (N=574).....	54

Figur 4.14 'I hvor mange fag har skolen/kommunen/fylkeskommunen kjøpt inn nye læremidler som er tilpasset Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020?', skoleleder videregående etter type videregående, prosent (N=98)	55
Figur 4.15 'Hvilke av årsakene under er relevante for din skole/kommunen/fylkeskommunen ved innkjøp av læremidler, og kan ha bidratt til at dere enten ikke har kjøpt inn nye læremidler til Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 i løpet av skoleåret 2022/23, eller har kjøpt inn færre læremidler enn dere ønsket? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=437)	56
Figur 4.16 'Hvilke av årsakene under er relevante for din skole/kommunen/fylkeskommunen ved innkjøp av læremidler, og kan ha bidratt til at dere enten ikke har kjøpt inn nye læremidler til Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 i løpet av skoleåret 2022/23, eller har kjøpt inn færre læremidler enn dere ønsket? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter skolestørrelse, prosent (N=299).....	58
Figur 4.17 'Hvordan vil du beskrive balansen mellom trykte og digitale læremidler?', respondenttype, prosent (N=573).....	59
Figur 4.18 'Hvordan vil du beskrive balansen mellom trykte og digitale læremidler?', skoleledere etter skolestørrelse, prosent (N=472)	60
Figur 4.19 'Hva er viktig dersom din skole/kommune/fylkeskommune skal øke bruken av digitale læremidler? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=576)	61
Figur 4.20 'Hva er viktig dersom din skole/kommune/fylkeskommune skal øke bruken av digitale læremidler? Flere kryss mulig', skoleleder grunnskole etter landsdel grunnskole, prosent (N=375)	62
Figur 4.21 'Hva slags kompetanse har din skole/kommune/fylkeskommune mest behov for å utvikle? Flere kryss mulig', respondenttype, prosent (N=273).....	63
Figur 4.22 'Hva slags kompetanse har din skole/kommune/fylkeskommune mest behov for å utvikle? Flere kryss mulig', skoleeier kommune etter kommunestørrelse, prosent (N=54).....	64
Figur 5.1 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere grunnskole (trinnavhengig), prosent	68
Figur 5.2 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere grunnskole (1.-4. trinn), prosent	69
Figur 5.3 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere grunnskole (ungdomsskolen), prosent	70

Figur 5.4 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleledere videregående, prosent (N=88-95).....	71
Figur 5.5 'I hvilken grad opplever dere at følgende prøver, undersøkelser, verktøy og datakilder er nyttige i deres arbeid med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen?', skoleeier kommune, prosent (N=83-91).....	73
Figur 5.6 'Legger skoleeier føringer for hvilke kilder skolene skal bruke i arbeidet med å vurdere og utvikle kvaliteten på opplæringen utover det som er obligatorisk fra nasjonale myndigheter?', andel som svarer bekreftende, skoleledere grunnskole og skoleeier kommune, prosent	79
Figur 5.7 'Hvem involverer skoleleder i arbeidet med å vurdere og utvikle kvalitet i opplæringen? Flere kryss er mulig', skoleledere, prosent.....	81
Figur 7.1. 'I vår kommunefylkeskommune er ansvaret for arbeidet med fagfornyelsen lagt til den enkelte skole', skoleledere grunnskole etter sentralitet, prosent.....	103
Figur 7.2. 'I hvilken grad passer disse utsagnene for din skole/kommune/fylkeskommune?', skoleeiere, prosent	105
Figur 7.3. 'I hvilken grad passer disse utsagnene for din skole/kommune/fylkeskommune?', skoleledere, prosent.....	106
Figur 7.4. Utsagn om kompetanseheving og samarbeid, skoleledere, prosent	109
Figur 7.5. Påstander om ressurser, skoleledere, prosent.....	112
Figur 7.6. Påstander om læremidler og læremidler, skoleledere, prosent	114
Figur 7.7. Påstander om læreplanen, skoleledere videregående og grunnskole, prosent.....	115
Figur 7.8. 'Det nye læreplanverket bidrar til å styrke arbeidet med å utvikle elevenes digitale kompetanse', skoleledere etter skoletype, prosent.....	117
Figur 7.9. 'Læreplanverket er et godt verktøy for sluttvurdering i fagene', skoleledere etter skoletype, prosent.....	119
Figur 7.10. utfordringer knyttet til arbeidet med fagfornyelsen, skoleledere, prosent (N = 440)	119
Figur 7.11. Utsagn om de tverrfaglige temaene, skoleledere grunnskole og videregående, prosent (N=442-446)	122
Figur 7.12. 'Lærerne ved vår skole har høy kompetanse innen dette temaet – Bærekraftig utvikling', skoleledere etter skolestørrelse, prosent.....	123

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no